

Torsdagen den 6 februari fm.

Kl. 10.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1985/86:86 till lagutskottet

2 § Föredrogs och hänvisades

Redogörelse

1985/86:15 till finansutskottet

3 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 71)**Anf. 1 PÅR GRANSTEDT (c):**

Fru talman! I går framhöll centerns partiledare Karin Söder mycket eftertryckligt den vikt som vi i centern tillmäter just utbildningsområdet. Vi har klargjort att det är ett område där vi inte anser att det finns utrymme för besparingar. Anledningen till att vi gett utbildningsområdet denna höga prioritet, i ett läge där vi i övrigt förordar mycket sträng hushållning med statens resurser och föreslår besparingar som går utöver regeringens, är att vi anser att kunskap spelar en avgörande roll för hela vår framtida utveckling. Vårt samhälle blir mer och mer kunskapsintensivt. I den mån vi lyckas hävda oss på kunskapsuppbyggnadens område avgörs också våra möjligheter att som nation hävda oss i världen framöver. Den struktur som vi skapar på vår utbildning och forskning avgör i mycket hög grad den samhällsstruktur som vi får i vårt land. Den enskildes möjligheter att få en god utbildning är i dag i stor utsträckning avgörande för både yrkesmöjligheter och möjligheterna att hävda sin rätt i vårt samhälle på olika sätt.

Det här ligger alltså bakom vår mycket klara prioritering av utbildningsområdet.

Det har förts en mycket hård debatt under senare år om kvalitetsfrågor i vårt utbildningsväsende. Det har gällt ungdomsskolan och högskolan. Ibland har kanske debatten varit litet överdriven, med övertoner som inte riktigt haft sitt ursprung i verkligheten. Men den har inte varit utan grund. Det finns naturligtvis utrymme för många åtgärder för att förstärka kvaliteten i vårt utbildningsväsende. Vi har fått en hel del skrämmande rapporter som visar

hur mycket som egentligen återstår att göra. Efter en period av stor kvantitativ utbyggnad av såväl ungdomsskolan som högskolan är det nu dags för en kvalitativ förstärkning.

Man skulle tro, fru talman, att regeringen i sådant läge skulle ha satsat väldigt kraftfullt på just utbildningsområdet för att möta de stora behov och undanröja de betydande brister som fortfarande finns. Men tyvärr kan man inte anse att regeringen gjort det. Det finns naturligtvis en hel del behjärtade försök till förstärkningar, men helhetsbilden är den att regeringen inte är särskilt kraftfull.

I grundskolan är situationen rent av den att grundskolan står inför ett hot när det gäller resurser som är värre än vad vi upplevt på mycket länge. Detta hot hänger samman med de minskande elevkullarna, som i sin tur med automatik, om man inte gör någonting åt det, leder till kraftigt reducerade statliga bidrag till skolsektorn. Under en 15-årsperiod kommer elevkullarna i grundskolan att minska med en femtedel, 20 %. Statsbidragen går då samma väg, om man inte gör någonting. Men kostnaderna minskar inte på samma sätt. Det finns stora fasta kostnader i vårt skolväsende. Det är svårt att omplacera personal. 8 000 lärare riskerar att slungas ut i arbetslöshet under åren framöver.

Vad som kommer att hända om man inte gör någonting åt statsbidragssystemet är att kommunerna får ta på sig en ökande del av ansvaret för vår ungdomsskola.

Men också här lägger regeringen ett rejält krokben genom att i år föreslå en 3-procentig nedskärning av statsbidragen till kommunerna för skolväsendet, någonting som kommunerna förutsätts fylla på med egna medel. Därmed har man naturligtvis kraftigt försvårat kommunernas möjligheter att gå in med ytterligare insatser när basresurserna börjar minska. Regeringen avser tydligen att dra in hela basresursminskningen i form av besparingar när det gäller statskassan. Man är inte ens beredd att acceptera det förslag skolöverstyrelsen har lagt fram om att behålla 25 % av resurserna. Det märkligaste är kanske motiveringen: man säger att de inte behövs! Centern föreslår att hela den resursen skall finnas kvar i grundskolan och innebära kvalitetsförstärkningar. Vi har också förslag till förstärkningar på gymnasieskolans område. Vi noterar att det vackra talet om en totaldimensionerad gymnasieskola knappast har resulterat i några reella förslag från regeringen.

Får jag vidare bara nämna någonting om högskolan. Också här finns det stora behov av förstärkningar och förändringar. Enligt centerns uppfattning är det viktigt att satsa på kvalitetsfrågorna då det gäller högskolan. Det är viktigt att åstadkomma en avbyråkratisering i högskolan. Det är viktigt att slå vakt om tillgängligheten i högskolan. Regeringen gör vissa försök att åtgärda högskolans problem, men också här får man en känsla av att det i mycket är fråga om att vilja men inte kunna.

Behov av resursförstärkningar finns bl. a. på det tekniska området. Det sker tillskott, men tillskott i en storleksordning som gör att det skulle krävas ungefär ett årtionde innan man når upp till den resursnivå som UHÄ anser vara nödvändig – för att inte tala om vad t. ex. Ingenjörsvetenskapsakademien har ansett nödvändigt.

Även insatserna för förstärkningar av ekonom- och juristlinjerna och på

humanistisk och samhällsvetenskaplig sida är förhållandevis blygsamma. Centern har föreslagit rejäla tillskott för att kunna stärka kvaliteten på de här områdena.

När det gäller avbyråkratiseringsfrågorna har centern och andra partier sedan flera år krävt en översyn av linjesystemet och en mera flexibel studiegång, inte minst på de filosofiska fakulteterna. Vi har i det sammanhanget också föreslagit ett återinförande av fil.kand.-examen. Regeringens förslag om en flexiblere studiegång när det gäller individuella linjer får naturligtvis ses som ett steg i den riktningen, men det är ju någonting väldigt blygsamt. Enligt vår uppfattning borde man kunna införa samma typ av frihet som regeringen vill tillåta på de individuella linjerna inom hela det filosofiska fakultetsområdet i praktiken, och naturligtvis låta fil.kand.-examen gälla inom det området.

Vi förordar en enklare anslagsgivning, där man koncentrerar anslagen till institutionerna. Målet kanske kan vara att i en framtid ha ett högskoleanslag och ett grundutbildningsanslag som bas för institutionernas verksamhet.

När det gäller tillgänglighetsfrågan tycker vi att det är särskilt viktigt att slå vakt om en decentraliserad högskoleutbildning. Vi har förslag till förstärkningar när det gäller både grundutbildning och forskningsmöjligheter på de små högskolorna. En annan viktig tillgänglighetsfråga är ett förbättrat studentstöd. Också där har vi förslag på både kort och lång sikt.

Till sist är det också viktigt att skapa bredd i utbildningen. Det har från Ingenjörsvetenskapsakademien framförts starka önskemål om en fördjupning på det ekologiska området när det gäller ingenjörsutbildningen. Vi hade väntat förslag från regeringen på det området, men något sådant kom inte. Vi har däremot tagit upp detta i vår motion.

Fru talman! Det finns mycket som behöver göras för att förstärka kvaliteten i utbildningen. Jag betvivlar inte ambitionerna hos de statsråd som har ansvaret på det här området. Däremot måste vi med beklagande konstatera att utbildningsdepartementet kanske inte varit helt framgångsrikt när det gäller att få fram de nödvändiga resurserna för att verkligen kunna åstadkomma det som behöver göras.

Anf. 2 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Pär Granstedt har tagit upp grundskolefrågorna i debatten och särskilt uppehållit sig vid det förhållandet att när antalet elever i grundskolan minskar, då minskar också statsbidraget. Pär Granstedt säger att staten sparar pengar på det sättet.

I verkligheten är det så att pengarna följer eleverna. De som förut gick i grundskolan går nu i gymnasiet, och det är dit de statliga pengarna kommer att styras i stället. När elevkullarna ökar igen i grundskolan – Pär Granstedt säger att man måste göra någonting åt saken – kommer pengarna tillbaka dit.

Det är inte heller större mening med att diskutera hurvida det förekommit någon inbördes kamp beträffande olika ändamål som skall tillgodoses i budgeten och därvid påstå att utbildningsväsendet har förlorat. Som jag redovisade i debatten i går kväll har utbildningsdepartementets budget ökat med ungefär 9 %, medan de statliga utgifterna totalt ökat med 3 %. Härvidlag går det väl inte att påstå att andra verksamheter har fått breda ut

Prot. 1985/86:72
6 februari 1986

Allmänpolitisk debatt

sig på utbildningens bekostnad. Sant är däremot att vi är utsatta för ett kärvt ekonomiskt läge och att vi måste hushålla hårt med resurserna.

I högskoledebatten, som började i går kväll med intressanta inlägg av Birger Hagård och Lars Leijonborg och som fortsatt nu med anförandet av Pär Granstedt, vill jag konstatera att det finns en behärskad och saklig ton som jag tycker kontrasterar mycket mot en del överdrifter som förekommit i den offentliga debatten.

Inget annat land koncentrerar forskningen i så hög grad till universitet och högskolor som Sverige gör. Forskningen ligger i många andra länder i stor utsträckning utanför universiteten och högskolorna. Det betyder att våra studenter läser vid högskolor som i största utsträckning är forskande institutioner. Det betyder att de har lärare som i största utsträckning själva sysslar med forskningsarbete.

Det finns givetvis olika sätt att avväga kostnaderna inom högskolans budget. Regeringen har här lagt fram ett förslag på några miljarder, och det är naturligt att det finns alternativa förslag som kan ställas mot varandra i den kommande riksdagsbehandlingen. Men den huvudsakliga inriktningen och omfattningen i regeringens förslag överensstämmer med i varje fall de kommentarer som här har gjorts.

Vi är också ense om att vi i största möjliga utsträckning bör få till stånd en avbyråkratisering av högskolan. Går man igenom verksamhetsberättelserna från de olika lärosätena och från universitets- och högskoleämbeten, kommer man också att finna att antalet lärare av olika slag ökat under senare år, samtidigt som den administrativa personalen minskat.

Det pågår på många håll en reformdebatt i det här avseendet, och vi har anledning att tillgodogöra oss alla goda uppslag som kommer fram i den, så att de som arbetar vid universitet och högskolor får ägna sin huvudsakliga tid åt det som är syftet med deras vistelse vid högskolan.

Anf. 3 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Fru talman! Statsrådet Bodström menade att man inte kan tala om någon dragkamp mellan olika områden i statsbudgeten och att det inte sker några besparingar på skolans område. När det gäller frågan om dragkamp eller inte dragkamp vill jag citera Lennart Bodströms kollega i utbildningsdepartementet, statsrådet Göransson. Denne skriver nämligen så här i sin kommentar till skolöverstyrelsens förslag om att man skall behålla 25 % av de frigjorda resurserna: "Kvarhållandet av resurser måste i stället motiveras utifrån verksamhetens behov, vägt mot behov på andra samhällsområden och med hänsyn tagen till det statsfinansiella läget."

Med detta har han sagt att vägt mot behoven på andra samhällsområden är skolans behov inte tillräckligt stora för att motivera att denna del av resurserna skall behållas inom grundskolan. Jag kan inte tolka det på annat sätt än att utbildningsdepartementet här har fått stryka på foten i dragkampen med andra departement. För det kan väl inte vara så att man inom utbildningsdepartementet inte anser att det finns behov av kvalitetsförstärkningar inom grundskolan. Om det är den slutsats som kan dras, är det ganska skrämmande. Jag utgår i stället från att det är fråga om ett resultat av en dragkamp, som tyvärr inte precis har utfallit till grundskolans fördel.

Jag vill understryka att vi aldrig har talat om att det är fråga om någon besparing, däremot om att det gäller frigjorda resurser i form av lokaler, lärare osv. Frågan är om vi skall använda dessa resurser till att förbättra kvaliteten i skolan eller om vi skall "friställa" dem. Skall vi riva skolbyggnaderna och kasta ut lärarna i arbetslöshet? Det är en fråga om resursanvändning.

Vad gäller totalvolymen är det ju riktigt att utbildningsväsendets budget totalt har ökat med 9 %, men det är också viktigt att komma ihåg att det i realiteten inte motsvarar mycket mer än inflationen. Något nettotillskott görs alltså inte, trots att det finns mycket stora otillfredsställda behov.

I det sammanhanget vill jag inte minst peka på debatten om den tekniska sektorn. Man har från IVA begärt förstärkningar på över 300 miljoner, och från UHÅ har man sagt att man behöver åtminstone ungefär 160 miljoner inom en mycket kort tidrymd. Det som regeringen nu gör skjuter upp den typen av åtgärder mycket långt framåt i tiden. Detsamma kan sägas om de mycket behövliga förstärkningarna på ekonomlinjen, på juristlinjen, när det gäller samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning och mycket annat. Det visar att man inte har fått resurser att genomföra de nödvändiga åtgärderna.

Anf. 4 BIRGER HAGÅRD (m), replik:

Fru talman! Jag vill gärna återgälda utbildningsministerns artighet och säga att jag hoppas att det skall bli möjligt att också i fortsättningen föra en saklig diskussion kring dessa problem, som spelar så stor roll för landet. Den högre utbildningen och forskningen är en förutsättning för att Sverige skall kunna klara sig.

Som jag sade i går är det kanske inte framför allt medelstilledningen som just nu är det stora problemet på forskningens område. Tekniken utgör här ett undantag, men detta berördes i går och det finns därför ingen anledning för mig att återkomma till det på annat sätt än att antyda att en förstärkning inom en nära framtid av utrustningsanslaget är en absolut nödvändighet.

Däremot finns det på detta område strukturella problem som det gäller att lösa. Ett av de stora problemen är det som har förorsakats av att vi har fått en separation mellan grundutbildningen och forskningen som sådan. Detta har ställt till med åtskilligt trassel. Regeringen har inte givit någon antydan om hur man skall lösa den här typen av större problem. Jag vill i det sammanhanget än en gång erinra om forskarrekruteringen och inte minst om det stora problemet att vi inte har tillräckligt med studerande på våra fördjupningskurser. Detta är ett problem som vi måste lösa inom en nära framtid. Annars kommer det inte att finnas några forskare att rekrytera.

När det gäller avbyråkratiseringen är vi väl alla överens om att en sådan måste komma till stånd, men det kan naturligtvis finnas olika meningar om vad det är som skall avbyråkratiseras. Vi har t. ex. tillträdesproblematiken, där det finns en del olika uppfattningar. Vidare vill jag peka på den demokratisering som faktiskt har lett till en omfattande byråkratisering i den meningen att det finns alltför många beslutsinstanser och att institutionerna har försvagats. Jag är emellertid övertygad om att det bör gå att i lugn och ro resonera om den problematiken och att utbildningsdepartementet skall

kunna lägga fram förslag till lösningar, ehuru jag måste säga att regionstyrelserna, som ett exempel, kanske har levt alltför länge. Jag skulle önska dem ett betydligt kortare liv – på det sättet skulle jag själv kunna befrias från en börda i sammanhanget.

Anf. 5 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! När jag i höstas blev invald i riksdagen och i utbildningsutskottet hade jag inte sysslat med högskolefrågor på ett antal år. Jag har därför sedan dess ägnat rätt mycket tid åt att besöka högskoleenheter och talat med personer som är verksamma inom universitet och högskolor. Jag måste säga att jag under den tiden har blivit ganska bestört, eftersom jag fått höra väldigt många bekymmersamma kommentarer om situationen.

Jag håller med utbildningsministern när han säger att det finns en del överdrifter i den debatt som förs om högskolan. Ibland är det svårt att skilja på vad som måste klassificeras som "anekdoter" och vad som är verkligt grundad kritik. Men om man väger samman allt som framförs blir ändå slutsatsen att många av de verksamma inom högskolan på mycket goda grunder bedömer situationen som alarmerande. De är bekymrade över den låga examinationsfrekvensen, över att alltför få bedriver fördjupningsstudier, över bristande utrustningsanslag och mycket annat.

Jag håller med om att det är mycket värdefullt att vi kan föra en debatt om detta i saklig ton, men om jag får uppehålla mig litet vid detta med "ton" skulle jag möjligen vilja efterlysa en något mera bekymrad nyans i tonen i utbildningsministerns anföranden.

I övrigt är det tre frågor som jag skulle vilja kommentera.

För det första råder, som jag har tolkat det, numera en ganska utbredd uppfattning också inom socialdemokratin att vi med åren har fått en obalans i forskningsanslagen när det gäller avvägningen mellan det vi brukar kalla för sektorsforskning och den ordinarie forskningsorganisationen. Detta bör vi gemensamt försöka rätta till så fort som möjligt.

För det andra antydde utbildningsministern i sitt anförande i går att folkpartiet skulle ha en i grunden annan syn på de små högskolorna än socialdemokraterna. Det tror jag är en missuppfattning. Vi slår vakt om existensen av de mindre högskolorna. Vi har inte yrkat på att någon av dem skall läggas ned.

För det tredje, till sist: När det gäller avbyråkratiseringen är jag, liksom Birger Hagård, litet förvånad över att regeringen inte passat på att nu göra någonting åt regionstyrelserna. Alla vet ju att de inte har särskilt meningsfulla uppgifter. Regeringen fick deras avskaffande serverat på en bricka, när också UHÄ gick på den linjen. Jag vill bara ge regeringen det goda rådet att så snart som möjligt spara in de miljoner som finns att hämta här, eftersom regionstyrelserna som sagt inte har särskilt meningsfulla uppgifter.

Anf. 6 BARBRO NILSSON (s):

Fru talman! I budgetpropositionen och även här i kammaren redovisar utbildningsministern hur stark tilltron är till utbildningens och forskningens betydelse för den regionala utvecklingen. Han redogör också för de regionalpolitiskt motiverade insatser som gjorts under det gångna året. Han

visar hur insatserna i huvudsak gjorts i norra Sverige och anför som skäl för detta ett påpekande från regionstyrelsen för Umeå högskoleregion. Den sade i sitt remissyttrande över regionalpolitiska utredningen, att "forsknings- och utbildningsinsatser ur regionalpolitisk synvinkel bedöms ha en särskild betydelse i norra Sverige, beroende på dels närings- och sysselsättningsstrukturen, dels att kunskaps- och utvecklingscentra utanför högskolan där är få och volymmässigt små".

Det är glädjande att konstatera att kopplingen nu görs mellan utbildningspolitik och regionalpolitik. Det är också en källa till tillfredsställelse att denna koppling nu – äntligen – får effekter i den norra delen av landet.

Norrlands kardinalproblem under många årtionden har inte bara varit en eftersläpning i industriutvecklingen. Ännu allvarigare har varit bristerna i den infrastruktur som skall stödja näringslivet, särskilt tillgång till högre utbildning och forskning. Utbildning och forskning är viktiga förutsättningar för etableringar och för näringslivets utveckling. De är ett motiv både för företag och för enskilda människor att stanna kvar i sin bygd.

Högskoleutbildningen i Norrland är av färskt datum. Utbyggnaden har skett steg för steg under 25 år, med en stark koncentration under de senaste tio åren. Det säger sig självt att en organisation som är så ung ännu inte fått erforderlig stabilitet och styrka. Tre högskoleenheter – Umeå, Sundsvall/Härnösand och Östersund – har huvuddelen av sin utbildning inriktad mot de delar av arbetsmarknaden som är vikande eller stillastående. Det ställer kravet på dem att samtidigt både utveckla sig och förändra sin struktur. Att utföra det arbetet i ett skärpt budgetläge är en svår uppgift. Både regionstyrelsen och de enskilda högskoleenheterna lägger emellertid ned ett stort arbete på detta i klart medvetande om att det är en nödvändig insats för överlevnad och utveckling.

Trots sin relativa ungdom och trots knapphet på resurser har högskolorna i Norrland vid sidan av sina nationella och internationella uppgifter också spelat en viktig roll för utvecklingen inom länen och den vidare regionen. Därmed har de också gett Norrlandslänen en förutsättning för framtida vitalitet.

Den viktigaste och mest synliga effekten av högskolans utbyggnad i norr är den radikala höjning av utbildningsstandarden som skett, mätt i antalet utbildningsår. I åldrarna upp till 25–30 år står standarden inte efter standarden i övriga delar av riket. På vissa områden överträffar den t. o. m. standarden i andra delar av landet. Att arbetslivet har tillförts nya grupper av välutbildade ungdomar är ett viktigt utvecklingselement. Det har också medverkat till att högskolan har blivit känd, att den utnyttjats som resurs för utvecklingsarbete och att den fått uppslag och idéer till nytt forskningsarbete. Omvänt har den geografiska närheten till en högskola fört med sig att högskolans FoU-arbete gett upphov till innovationer i näringslivet.

Det är naturligt att Umeå med sin stora och Luleå med sin för industrin betydelsefulla forskning har fått en särskild tyngd. Men jag vill också peka på ett ibland förbisett faktum, nämligen att de mindre högskolorna i Sundsvall/Härnösand och Östersund har drivit och driver en verksamhet som både har fått omedelbar ekonomisk betydelse i det egna länet och har gett impulser till mer långsiktiga utvecklingsprojekt inom näringslivet. De har utvecklat ett

intimt samarbete med organisationer och företag inom sina län. De har också framgångsrikt arbetat som förmedlare när det gäller kontakter med och service från universitet och högskolor i andra delar av landet. Genom deras förmedling har också ett omfattande samarbete etablerats mellan företag i regionen och Norges tekniska högskola i Trondheim. Särskilt i Jämtlands län är det samarbetet intensivt. Att de budgetmedel som anslås till de mindre högskolorna har en god ekonomisk effekt är ett berättigat omdöme. Det är väl använda pengar.

De norrländska högskolornas kanske mest omedelbara betydelse ligger emellertid i de insatser som dessa gör för att förbättra och höja kunskaperna bland dem som redan är ute i arbetslivet. Ett viktigt mål för vår närings- och industripolitik är att höja tekniknivån och att sprida ny teknik. Skall detta lyckas, måste man föra ut nytt kunnande. Det är de som redan finns ute i arbetslivet som skall svara för nya arbetsuppgifter på en omstrukturerad arbetsmarknad. Om man skall göra det på ett effektivt sätt, behövs det betydande utbildningsinsatser.

För att man skall kunna åstadkomma det inom Umeå högskoleregion, dvs. de fyra nordligaste länen, krävs det helt andra metoder än dem som tillämpas i övriga delar av landet. När det gäller högskoleutbildningen måste man söka upp människorna där de finns. Det försöker man också göra. Universitetet i Umeå har den mest omfattande distansundervisningen av alla svenska högskolor. Men även högskolorna i Luleå, Sundsvall/Härnösand och Östersund ger i förhållande till sin storlek ett aktningvärt bidrag. Under det löpande budgetåret ges omkring 100 distanskurser inom regionen, från Sveg i söder till Kiruna och Gällivare i norr.

Denna insats är inte unik enbart i Sverige. Vid den internationella konferens om distansundervisning som hölls i Australien i somras konstaterades nämligen att Umeå högskoleregion har en särställning också internationellt sett.

Högskolans utveckling i norra Sverige är emellertid långt ifrån problemfri. Både i FoU-arbetet och i utbildningen har man att kämpa med strukturella och geografiska hinder som högskolan i den södra delen av landet är förskonad från.

Det har konstaterats att FoU vid våra universitet och högskolor är en viktig industriell och social utvecklingsfaktor, men de har ingen självständig genomslagskraft. För att få effekt måste de stödjas av andra strukturer i samhället. Sådana saknas i betydande utsträckning i de fyra nordligaste länen. I övriga delar av landet sker den dominerande delen av FoU-arbetet inom industrin. Det har en annan karaktär än högskolans arbete, men en roll- och uppgiftsfördelning har vuxit fram, där de olika intressenterna stödjer varandra.

Norrlandsfonden har i en utredning visat att de fyra nordligaste länen karakteriseras av att industrin har sin tyngdpunkt i branscher med låg FoU-intensitet. Bland de 15 största FoU-investerarna i svensk industri har endast 4 anläggningar av någon betydelse inom regionen.

Dessa län har inte bara en lägre industrisysselsättning och teknikertäthet än övriga delar av landet. Industrins FoU-investeringar inom området utgör endast 6 % av dess totala utgifter för FoU inom landet. Detta skall jämföras

med att regionens andel av befolkningen är 11 % och andelen av industrisys-selsatta är 8 %. Även andelen av STU:s projektmedel är lägre än andelen industrisys-selsättning.

Detta leder till slutsatsen, att skall FoU verkligen kunna fungera som ett regionalpolitiskt instrument, måste i Norrland den andel som utförs vid universitet och högskolor kompensera bristen på andra aktiva element och följaktligen vara väsentligt högre än i södra Sverige.

Om ny teknik och nya kunskaper snabbt skall kunna spridas till existerande företag och påverka utveckling och modernisering, krävs betydande tillskott av fortbildning och vidareutbildning av redan anställd personal. I den regionalpolitiska propositionen hänvisades därvidlag till bl. a. effekten av förnyelsefonderna och de insatser som görs av högskolorna och vuxenut-bildningen inom regionen.

Dessa insatser är givetvis inte utan betydelse. Man måste emellertid hålla i minnet att förnyelsefonderna för Norrlands del kommer att få begränsad betydelse. Det antal företag som redovisar så stora vinster att det leder till avsättning till fonderna är begränsat. Den geografiska fördelningen av fondmedlen kommer inte att vara till Norrlands fördel. För höjningen av tekniknivån inom företagen måste man därför lita till andra insatser. En betydelsefull faktor är därvidlag anslaget för enstaka kurser vid högskolan. Med tanke på att fortbildningsinsatserna för industrin i Norrland i allra största utsträckning måste åstadkommas genom insatser från det allmänna utbildningsväsendet är det därför, precis som när det gäller FoU-insatserna, motiverat att anslagsmedlen fördelas mellan regionerna efter helt andra principer än för närvarande. En överdimensionering för den norra regionen är nödvändig för att bristen på annat utbud skall kompenseras.

Som jag redan poängterat är fortbildningsverksamheten intensiv inom regionen, men det sker till betydligt högre kostnader än motsvarande verksamhet i södra Sverige. Reskostnader liksom transport av undervisningsutrustning slukar en stor del av anslagen. Detta förhållande har hittills inte fått något som helst genomslag när statsanslaget fördelas mellan de olika högskoleregionerna. Både med hänsyn till de speciella kostnaderna och med hänsyn till att fondfinansieringen blir magrare än i andra delar av landet, är det motiverat, precis som när det gäller FoU-inriktade anslag.

Jag vill, fru talman, med dessa synpunkter understryka att inriktningen av regionalpolitiken på utbildnings- och forskningsinsatser som inleddes i fjol är av yttersta betydelse för utvecklingen i Norrland. Samtidigt vill jag betona det angelägna i att den utvecklingen fullföljs inom de reguljära utbildningsanslagen och inte betraktas som en engångsinsats. Slutligen vill jag poängtera att anslag för sådana insatser måste dimensioneras med hänsyn till att vi i norr saknar den uppbackning av de extra stödjande resurser som finns tillgängliga i andra delar av landet. Utan en sådan utveckling kommer det gap som finns mellan norr och söder enbart att vidgas alltmer.

Anf. 7 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att det intresse för högskolans regionalpolitiska betydelse som Barbro Nilsson har gett uttryck för är mycket glädjande, även om det inte är förvånande.

Jag vill framhålla att centern i sin högskolemotion har föreslagit åtgärder som skulle förstärka högskolans möjligheter på detta område avsevärt. Det gäller framför allt de mindre högskolorna.

Vi har föreslagit att särskilda resurser skall avsättas för att öka lärarnas vid de mindre högskolorna möjlighet att forska på sina tjänster. Den möjligheten öppnas formellt genom den nya lärartjänstordningen på högskolorna, men det krävs också ekonomiska resurser för att de skall kunna bedriva forskningsarbete. Ökade resurser kommer att kunna förbättra de mindre högskolornas forskningsanknytning och dessutom innebära att möjligheten till en regionalt anknuten forskning förbättras.

Vi har också föreslagit extra resurser för att man skall kunna utöka utbudet av enstaka kurser vid de mindre högskolorna. Detta är kopplat till vårt förslag om en friare studiegång på de filosofiska fakultetsområdena.

Jag ser fram emot att den positiva inställning som Barbro Nilsson har också skall komma till uttryck i utskottsarbetet och att vi kommer att få stöd för detta och liknande förslag som vi har framfört.

Jag skall också nämna att vi har lagt fram förslag om utbyggnad av kortare teknisk-ekonomiska utbildningar, som kommer att få inriktning mot framför allt de mindre högskolorna. Jag ser fram emot ett samarbete kring dessa frågor med Barbro Nilsson både här i kammaren och i utskottet framöver.

Anf. 8 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! I anslutning till Barbro Nilssons anförande vill jag i korthet framföra några synpunkter från folkpartiet när det gäller avvägningen mellan universiteten och de högskoleenheter som ligger utanför universitetsorterna. Detta var också uppe något i utbildningsministerns anförande i går.

Vi anser att de mindre högskolorna är värdefulla. De bidrar definitivt till att öka rekryteringen till högskolan i sina regioner. De utgör ett mycket värdefullt bidrag till den regionala utvecklingen. Man behöver bara besöka några av dessa högskolor för att få detta mycket tydligt illustrerat. Den utbildning som där bedrivs är jämförelsevis billig.

Vi anser inte att det behövs något grundläggande omtänkande när det gäller den här delen av 1977 års högskolereform.

Mot detta står emellertid att man – för att högskolan skall kunna bedriva en mycket avancerad forskning, som ligger absolut i "framkanten" av vad som förekommer i världen – inom högskolan måste ha tillgång till synnerligen avancerad utrustning och andra forskningsresurser. Det kräver en mycket stark koncentration av resurserna. Det här är alltså ett klassiskt avvägningsproblem, som vi föreslår att man löser på det sättet att man i huvudsak koncentrerar de fasta forskningsresurserna, t. ex. i form av professurer, till universitetsorterna och sedan lägger ned mycket arbete på att hitta samarbetsformer mellan universiteten och de andra högskolorna, så att man, genom distansundervisning, reseverksamhet och annat, ändå kan försäkra sig om en forskningsanknytning av utbildningen på de mindre högskoleorterna.

Detta kräver inga regionstyrelser, utan det finns mycket enklare och mindre byråkratiska samarbetsformer för det. Jag tror i själva verket, som en personlig åsikt, att man, för att åstadkomma den nödvändiga koncentratio-

nen, skulle kunna gå längre än vi hittills har gjort när det gäller att specialisera de olika universiteten. Det är inte säkert att det är möjligt att ha alla resurser tillgängliga ens på alla de sex universitetsorterna, utan man skulle mycket väl kunna tänka sig en längre driven specialisering av universitet och universitetsinstitutioner än vi hittills har haft i Sverige.

Anf. 9 BARBRO NILSSON (s) replik:

Fru talman! Det framgick tydligt av mitt anförande att jag slår vakt om de mindre högskolorna och utöver dem den regionala högskoleutbildningen som finns även i form av t. ex. Umeå universitet. Våra partier är enstämmiga när det gäller synen på vilken vikt det har haft för utbildningsnivån i vårt land att vi har fått så pass många fler högskolor. Vid olika konferenser har konstaterats att de närvarande, vare sig de härstammar från äldre utbildningsanstalter, typ Lunds universitet, eller från den allra färskaste högskolan, är rörande överens om vikten av den regionaliserade högskoleutbildningen.

Jag har i och för sig ingenting emot Pär Granstedts syn på samarbetet beträffande den regionala högskoleundervisningen. Vi samarbetar gott i regionstyrelserna och har alltså samma syn på vilken fördel den regionala högskolan är för landets olika delar. Jag vill markera att utbildning, som jag uppfattar det, är någonting som påverkar, utvecklar och förändrar den enskilda individen. Den insikten gör att våra utbildningsmedel inte behöver vidkännas den största besparingen, medan vi samtidigt har att kämpa med en förhållandevis stor statsskuld, vilket vi alla borde vara medvetna om.

Lars Leijonborg kommer ju med välkända argument mot regionstyrelserna. Han har över huvud taget inte redovisat eller velat påpeka att anslagen till högskolorna skulle bli större, inte ens *LIE-anslaget skulle bli större*, om någon annan fördelade medlen. Däremot vill jag framhålla den demokratiska betydelse regionstyrelserna faktiskt står för när det gäller att tillgodose den högre utbildningen.

Anf. 10 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Fru talman! Den positiva inställningen till de mindre högskolorna är som sagt tacknämlig. Jag vet inte om jag vågar tolka Barbro Nilssons uttalande om samarbetet så, att vi verkligen kommer att få stöd för de konkreta förslag till förstärkningar av de mindre högskolorna som vi har lagt fram i årets budget. I så fall är det ett samarbete som vi hälsar med mycket stor glädje. Det gäller naturligtvis inte bara att säga att vi nu skall slå vakt om de mindre högskolorna. Det gäller också att ge dem utvecklingsmöjligheter, ge dem möjligheter att bli starkare och på det sättet fungera bättre. Det är om detta vi har konkreta förslag, och vi ser gärna fram mot stöd från socialdemokraterna.

Efter Lars Leijonborgs bekännelse till de mindre högskolornas fördel kanske vi t. o. m kan få en mycket bred majoritet för att satsa ytterligare resurser på de mindre högskolorna, där enbart moderaterna förmodligen får lämnas utanför. Deras inställning är ju bekant.

Låt mig till sist säga om statsskulden att trots att vi föreslår ökade resurser på högskoleområdet har vi en total budgetbalans som innebär ett mindre underskott än det som regeringen har presenterat.

Anf. 11 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Till Barbro Nilsson vill jag bara säga att LIE-anslaget skulle kunna bli åtminstone 12 milj. kr. högre om man avskaffade regionstyrelserna. Det är nämligen vad regionstyrelsernas kanslier kostar. Där finns en klar besparingsmöjlighet. Det är pengar som skulle kunna användas mycket bättre på andra håll inom högskolan, t. ex. i LIE-anslaget.

Anf. 12 BARBRO NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill frankt påstå att Lars Leijonborg nog är ensam om att tro att besparingen skulle bli 12 milj. kr. om man med ett streck tog bort regionstyrelserna. Planeringen för LIE-resurserna skall ju göras av någon. Än har väl inte universiteten kunnat administrera eller fördela medel utan att också ha viss handläggande personal. Jag vill påstå att regionstyrelserna har varit en förhållandevis billig administrativ resurs för den regionala utbildningsplaneringen.

Jag vill göra kammaren uppmärksam på de tillgångar på utvecklande medel för högskola och forskning som tack vare förnyelsefonderna och den nära anknytningen till industrin finns i större utsträckning i andra delar av landet än i Norrland. Av femton större företag som avsätter medel till förnyelsefonderna finns bara fyra representerade i vår högskoleregion. Det betyder att de medel som inte tillkommer i förnyelsefonderna och som kan finnas i vår landsända i stället måste tillföras oss via de officiella budgetanslagen.

Det framkommer mycket tydligt från vår region att man är angelägen om att kunna gå vidare med forsknings- och utvecklingsarbete och att man har en mycket stark tilltro till samverkan med näringslivet – vår utbildning skall ju vara till gagn för näringslivet, och när den är det är den också till gagn för människorna, i synnerhet ungdomarna, hos oss.

Anf. 13 IVAR VIRGIN (m):

Fru talman! Jag tror att det är klokt att i en debatt om vår miljö ha en utgångspunkt i de globala miljöfrågorna. Bland dessa intar Sovjetunionens krig i Afghanistan en särställning.

Under Vietnamkriget kritiserades USA med all rätt för att genom flygbesprutning avlöva skogsområden för att förbättra möjligheterna att försvara stödpunkter i Sydvietnam. Denna typ av miljökrigföring kunde inte accepteras; den innebar ju en långsiktig skada på en viktig naturresurs.

Men Sovjetunionens miljökrigföring i Afghanistan är långt grymmare och mer cynisk. Den är direkt inriktad på att åstadkomma svält. Medan världen ägnar sig åt att med stora insatser mildra svältkatastrofen i Afrika är krigföringen i Afghanistan inriktad på att skapa svält. Metoderna är väl beskrivna i FN-rapporten av Felix Ermacora. Höghöjdsbombning uttraderar bebyggelse och bevattningsanläggningar på landsbygden, där motståndet mot ockupationen är starkast. Flyktingar berättar om bränning av grödor alldeles före skörd, slakt av husdjur och förstörande av lagrad spannmål.

Den systematiska miljökrigföringen har lett till att en halv miljon människor i Panjshir, Badakhshan och Hazardjat hotas av svält döden.

Det finns all anledning för Sverige att reagera starkt på vad som utspelar sig

i Afghanistan och att i alla sammanhang fördöma denna grymma miljökrigföring. Vår profil i detta sammanhang har inte varit särskilt hög.

Fru talman! Ökenutbredningen i Afrika tillhör de stora globala miljöfrågorna. Överavverkningen av skogarna för att tillfredsställa behovet av brännved är ett av skälen. På vägarna till Dar es Salaam i Tanzania är det tätt mellan ved- eller kolsäckarna som väntar på transport in till storstaden. Man avverkar varje år tillväxten två gånger om. Det moderata biståndsalternativet innehåller en kraftig satsning inom området "miljö, markvård och energi" just för att förstärka våra insatser på det globala miljöområdet.

Fru talman! En utgångspunkt för moderat miljöpolitik är den fria marknadsekonomin. Enligt vår mening erbjuder den det överlägsna systemet för att våra totalt sett knappa resurser skall komma till bästa användning. Denna hushållning sparar miljön. Företag som inte kan hushålla försvinner från marknaden genom att kostnaderna blir för höga.

Den fria ekonomin har dessutom förmågan att snabbt anpassa sig till förändrade krav t. ex. från konsumenterna. Genom ett decentraliserat beslutsfattande tar man snabbt den tekniska och vetenskapliga utvecklingen till vara.

Den fria ekonomin ger också den enskilda människan stort inflytande. En engagerad miljödebatt, som bygger på ett sakligt underlag, kan på mycket kort tid tvinga fram förändringar som är positiva för miljön. Det är ingen tillfällighet att miljöfrågorna fått störst genomslag i de demokratiska marknadsekonomierna.

I länder med planhushållning sker ofta ett betydande resursslöseri genom felaktiga eller missförstådda signaler i det ekonomiska systemet. Från våra socialistiska grannar i öst får vi ständiga rapporter om leveranser som inte får någon avsättning, eller om jordbruket, som inte på långt när når upp till planmålet på grund av störningar i reservdelsförsörjning, transportproblem eller något annat.

Genom att det fria ordet är förkvävt kommer inte heller miljöproblem upp i debatten. Det är därför naturligt att de socialistiska staterna har en eftersatt miljövärd.

Vi är fullt medvetna om att den fria marknadsekonomin trots sin överlägsenhet behöver vissa styrmedel, så att en viss miljöpåverkan förhindras eller minskas. Det är nämligen ofta så, att en sådan miljöpåverkan inte är en kostnad för producenten, t. ex. vid utsläpp till luft eller vatten. Det är då självklart att samhället måste ställa upp regler om begränsning eller koncessionskrav. Detta är ett bra instrument i miljövärdens tjänst. Nackdelen är att intresset för att göra ännu bättre miljöinsatser försvinner när kraven är uppfyllda. Det är därför vi fört fram tanken på miljövärdsstimulanser om ett företag lyckas minska sina utsläpp mer än vad som krävs i koncessionen. Vi tänker oss skatterabatter om man lyckas med detta. Valet av skatterabatter i stället för miljövärdavgifter på restutsläppen beror på att vi anser att i ett skattetrött land som Sverige är detta helt enkelt en bättre metod.

I en motion till årets riksdag har jag ett praktiskt exempel på detta. Volvo har inlämnat en ansökan om att vid sin Uddevallaanläggning få släppa ut 1 400 ton lösningsmedel per år. Jag tycker att riksdagen skall stödja naturvårdsverkets linje att inte mer än hälften av detta skall tillåtas. I gengäld

bör företaget få en premie på 10 000 kr. per ton lösningsmedel, om man understiger dessa gränser.

Miljödebatterna i riksdagen har under senare år kretsat kring luftföroreningarna. Det är väl troligt att de kommer att stå i centrum många år framöver. Inte minst cancerkommitténs rapport med bedömningen att 100–1 000 cancerfall per år härrör från luftföroreningarna borde garantera fortsatt stort intresse.

Ett steg i riktning mot renare luft togs ju i december när riksdagen fattade beslutet om avgasrening för bilar. Luftföroreningarna från bilar kommer i mitten på 1990-talet att ha minskat radikalt. Detta är positivt, inte minst för vår syn på bilismen.

Vi har i moderata samlingspartiet den uppfattningen att en minskning av avgasutsläppen i den befintliga fordonsparken skulle vara värdefull, och vi tycker att riksdagen bör stimulera utvecklingen i denna riktning genom att utlova skatterabatter på fordonsskatten, som står i proportion till den genomförda förbättringen.

Sedan kan jag konstatera att regeringen under den frivilliga övergångsperioden använt just instrumentet skatterabatter för att stimulera till en övergång till avgasrenade bilar. Accisen är ju sänkt för dessa bilar med 5 200 kr. Även om jag inte tror att regeringen kommer att göra reklam för att man anammat en moderat idé är det likafullt bra att man gjort det.

Vår uppfattning att luftföroreningarna är vårt för närvarande största miljöproblem leder till att vi i år liksom tidigare är föreslår skärpningar i utsläppskraven vid *all* förbränning.

När det gäller kol kan vi bara godta en utsläppsnivå för svavel på hälften av nu gällande för stora anläggningar och bara en tredjedel av det som nu är godkänt för mindre anläggningar. Jag utgår ifrån att centerpartiet har samma krav och jag har uppfattat att folkpartiet i år kommer att föra fram det kravet, vilket är glädjande.

Vi vill också sätta låga gränsvärden på kväveutsläppen vid kolförbränning.

Svavelinnehållet i de tyngre eldningsolja bör på sikt mer än halveras.

Biobränslen svarar i dag för väsentlig del av vårt energibehov. Användningen av biobränslen är ingalunda problemfri. Kväveutsläppen är betydande liksom utsläppen av kvicksilver och bly. Rökgaserna kan innehålla stora mängder av cancerframkallande ämnen. Det finns alltså starka skäl att i varje fall för större anläggningar sätta upp stränga reningskrav. Vi begär förslag från regeringen på denna punkt.

Detta gäller också förbränning av hushållsavfall, där strikta gränsvärden bör ställas upp så att kommunerna har ett fast och hållbart underlag för sin planering. Dessa gränsvärden bör även omfatta dioxinutsläpp. Detta kan komma att medföra att förbränning av osorterat avfall inte kan godkännas. Metoder för sortering kan då bli intressanta.

En övergång till gas i Västsverige upp till den högsta mängd gasnätet för närvarande kan klara borde vara ett ekonomiskt intressant alternativ. Från miljösynpunkt ger det stora pluseffekter. Svaveldioxidutsläppen skulle minska med 40 000 ton om uteslutande tung eldningsolja med 1 % svavel ersattes med något annat. Det är inte minst viktigt att få ned kväveutsläppen i ett område där kväveläckaget till vatten redan tidigare är stort, bl. a. i

Halland. Ett stort antal tunga transporter skulle dessutom falla bort.

När det gäller energikällor som inte ger några luftföroreningar har vi den uppfattningen att den fortsatta vattenkraftutbyggnaden främst bör inriktas på ombyggnad och effektivisering av befintliga anläggningar.

De älvar vi har kvar är en omistlig tillgång. Deras stora värde för djupa naturupplevelser och för rekreation både för oss svenskar och säkert i ökande grad för européer är obestridligt. Vi bör alltså slå vakt om våra återstående älvar.

Vi moderater har i en rad motioner pekat på den stora tillgång vi har i naturvärme, utnyttjad i värmepumpar. Två tredjedelar av energin tas från naturen – från vatten, från marken eller från luften – utan någon miljöpåverkan att tala om. Satsningen på värmepumpar har överträffat alla prognoser. Världens största värmepump togs nyligen i bruk i Värtan och ersätter ensam ca 50 000 ton olja. Det finns planer på ytterligare en sådan anläggning i närheten.

Den tredjedel av energin som tillförs i form av elström kommer från vatten eller kärnkraft.

Fru talman! Kärnkraften står nu för cirka hälften av vår elkraftproduktion. 26 länder har kärnkraftverk, och den samlade erfarenheten motsvarar ca 4 000 driftår under en 30-årsperiod. Kärnkraften ger inga luftföroreningar.

Vi kan göra ett hypotetiskt räkneexempel på ett alternativ utan kärnkraft under perioden 1971–2010. Vi finner då att detta alternativ utan kärnkraft, som ändå innefattar mycket hårda miljökrav, skulle ge svaveldioxidutsläpp på ca 2 miljoner ton och lika stora kväveoxidutsläpp. Som jämförelse kan nämnas att utsläppen av svaveldioxid år 1983 var ca 300 000 ton.

Vi kan med stor säkerhet konstatera att kärnkraften har sparat och kommer att spara vår miljö. Åtskilliga fler sjöar kan hållas friska, våra skogar mår bättre, våra åkrar försuras mindre och vår hälsa blir bättre.

Ur cancerkommitténs siffror kan vi dra slutsatsen att åtskilliga tiotal cancerfall per år besparas oss genom att vi slipper en del luftföroreningar. Kärnkraften räddar liv.

Detta är också bakgrunden till vårt förnyade krav att bibehålla kärnkraften efter år 2010. Vi reserverade oss mot riksdagens beslut 1980. Kan vi behålla kärnkraften 10–20 år ytterligare, kan den rädda många älvar och bespara oss en stor mängd luftföroreningar.

De säkerhetsproblem som är förenade med kärnkraftens fredliga användning bedöms i dag som betydligt mindre än för fyra fem år sedan. Den säkerhetsdiskussion som framför allt fördes under de borgerliga regeringsåren har tvingat fram mycket långtgående säkerhetskrav på kärnkraften. Centerpartiet kan självfallet ta åt sig en stor del av äran för detta. Det torde t. ex för alla kännas lugnande att veta att Barsebäcksverken nu är anslutna till en filteranläggning, som tar bort 99,9 % av radioaktiviteten i utströmmande gaser vid en så osannolik händelse som en härdsmälta. Liknande åtgärder kommer att vidtas vid alla kärnkraftverk.

Jag skulle vilja hävda att svensk kärnkraft har en unikt hög säkerhetsnivå. Det är väl också så att vi ligger väl framme när det gäller hantering av det högaktiva avfallet – det använda kärnbränslet.

Den metod för slutförvaring av avfall som ligger till grund för regeringens

laddningstillstånd för reaktorerna Oskarshamn 3 och Forsmark 3 bedöms ge betryggande säkerhet i miljontals år. Det är först om 40 år som metoden skall tillämpas. Jag tycker att man under den perioden bör inrikta forskning och utveckling mot en tillämpning där slutförvaringen sker i anslutning till centrallagret för avfall i Oskarshamn. Jag tror att en sådan lösning skulle avdramatisera avfallsfrågorna, förutom att riskerna vid transport av avfallet skulle minskas.

Från miljösynpunkt är det viktigt att nu fatta beslut om reparation av Ringhals 2, som ger mer elström än en utbyggd stor Norrlandsälv.

Vi bör också göra de tilläggsinvesteringar i våra kärnkraftverk som ger oss 5 TWh extra elström. Om detta tillskott används i miljövänliga värmepumpar kan oljeförbrukningen minskas med 1,5 miljoner m³, och vi kan minska våra svaveldioxidutsläpp.

Trots alla positiva fakta om kärnkraften finns det sedan olyckan på Three Mile Island i USA hos många människor kvar en betydande oro. Det är därför viktigt att på olika sätt bearbeta denna oro genom en nyanserad debatt. Det gläder mig att Birger Rosqvist tillsammans med fyra andra socialdemokratiska riksdagsmän väckt en motion där det begärs en bred, allsidig och objektiv information för att återskapa tryggheten när det gäller kärnkraften. Jag tycker det är ett utmärkt exempel på en framåtsyftande inställning till kärnkraften, och det förslaget är värt allt stöd.

Jag skulle vilja avsluta med att ställa en fråga till miljöministern rörande det förslag en enhällig riksdag antog om internationella luftvårdsavgifter för exporterade luftföroreningar. Har man aktualiserat denna idé i det internationella förhandlingsarbetet? Jag tycker att det var ett bra uppslag värt att verkligen föra ut i det internationella förhandlingsarbetet för att minska de gränsöverskridande luftföroreningarna.

Anf. 14 LARS ERNESTAM (fp):

Fru talman! Vad Ivar Virgin sagt om miljöproblemen i Afghanistan instämmer jag i, liksom i vad han sagt om oförmågan hos de länder som har planekonomi att klara sina miljöproblem.

Stödet till u-länderna, och i det sammanhanget även miljövårdsinsatserna, är en betydelsefull angelägenhet för folkpartiet. Den enskilda människan står i centrum för liberal politik. Viljan och strävan att ge människor bättre förutsättningar att utveckla sin personlighet är liberalismens främsta kännetecken. En trygg och stimulerande miljö är en av grundpelarna för samhällsutvecklingen.

Människan lever i och av naturen. Hon är beroende av att handla så att naturen inte skadas. Alla mänskliga samhällen måste för den skull fungera i samspel med naturmiljön.

Därför måste varje människa, varje företag och varje offentlig myndighet ta ansvar för den natur vi har fått att förvalta. Vi har en skyldighet att lämna den ifrån oss så fruktbar och så oförstörd att även kommande generationer kan leva tryggt och meningsfullt.

Miljöförstöring och resursslöseri drabbar ytterst oss alla. Att få sin hälsa hotad och sin livsmiljö försämrad är ett övergrepp. Vi liberaler tror på marknadsekonomin som grund för samhällets utveckling. Det måste då i

marknadsekonomi också finnas ett miljöansvar. Frihet för den ene att släppa ut föroreningar får inte bli ett oacceptabelt hot mot andras välfärd. Kortsiktiga exploateringsintressen för att åstadkomma tillfälliga arbetstillfällen får inte innebära att oersättliga naturvärden tillspilloges.

Rent vatten, ren luft, frihet från buller och gifter i hem och på arbetsplatser, glädjen att få njuta av oförstörd natur är självklara delar i en god livsmiljö. En sådan livsmiljö kan inte nog värderas i pengar och innebär i sig själv en höjd levnadsstandard.

Jag skall nu något redovisa folkpartiets synpunkter på de åtgärder samhället behöver genomföra på miljöområdet.

Folkpartiet har i många år talat om behovet av ett särskilt miljödepartement. Vi har nu ett statsråd som vid sidan av andra uppgifter också ansvarar för miljöfrågorna. Utan att i det här sammanhanget förringa statsrådet Ingvar Carlssons insatser vill jag betona att ett särskilt miljödepartement skulle ge naturresurs- och miljöfrågorna större tyngd och starkare genomslag. Bättre nordisk samordning skulle kunna uppnås. Miljöfrågornas internationella karaktär gör att ett särskilt departement skulle betyda mycket för att påskynda och förbättra det internationella arbetet.

Enligt folkpartiets uppfattning har socialdemokraterna visat ett begränsat intresse för naturvärden. Vissa framsteg har gjorts men först efter hård kritik från bl. a. folkpartiet och efter krav i riksdagen.

Det finns en rad brister i naturvårdspolitiken. Värdefull natur exploateras. Fjällskogar, urskogar, hagmarker och våtmarker försvinner i snabb takt. Krav på utbyggnad av de outbyggda Norrlandsälvarna och andra värdefulla älvsträckor ställs. Det senaste exemplet är exploateringen av Gideälven, där regeringen gett tillstånd till utbyggnad.

Jag vill nämna några av de områden där naturen är hotad.

I fjällvärlden finns landets mest värdefulla naturområden med bl. a. alpina glaciärområden, högproduktiva älvdalar och hedområden med stora botaniska värden. Våra fjällområden är genom sina naturvärden unika i Europa.

Vi menar att det är angeläget att fjällen får bättre skydd. Vi önskar att riksdagen skall få ta ställning till en plan för skydd av fjällområdet. Utredningsarbetet är i slutskedet, och förutsättningarna finns alltså för en redovisning till riksdagen. Får vi en sådan redovisning?

I det sammanhanget menar vi att flera nationalparker bör inrättas. Trots brister och exploateringar också inom nationalparker ges genom inrättande av dessa det bästa och mest varaktiga skyddet. Sjaunja, Taavavuoma och Rogen är några av de områden som måste skyddas.

Fjällskogarna vill jag också säga någonting om. Genom aktivt arbete från oppositionspartierna i riksdagen har vi fått ett bättre skydd för de oersättliga fjällnära skogarna. Det arbete som utförts är emellertid inte tillräckligt. Vi har begärt en säkerställande plan för de fjällnära skogarna. I näringen verksamma anser att ordet markanvändningsplan bättre överensstämmer med våra önskemål. Jag kan lika gärna använda ordet markanvändningsplan. För att få fram en sådan bör samtliga berörda instanser medverka. Vi behöver en markanvändningsplan för de fjällnära skogarna.

En utbyggd älv kan aldrig återställas. Fisket skadas, växt- och djurlivet skadas. Många gånger drabbas också rennäringen hårt. Folkpartiets uppfatt-

ning är helt klar: Älvutbyggnadsepoken är slut. De undantagna älvarna och älvsträckorna måste ges lagstadgat skydd mot utbyggnad. Den enda utbyggnad som får medges enligt folkpartiets uppfattning är ombyggnader och effektiviseringar av redan utbyggda älvar och ett fåtal nya projekt som kan accepteras ur naturvårdssynpunkt. Det är tillräckligt för att få den volym som är fastlagd för vattenkraften. Det senaste exemplet på ett utbyggnadstillstånd som strider mot naturvårdsintressena är Gideälven, där regeringen lämnade utbyggnadstillstånd förra veckan.

Flera hundra växtarter och många djurarter är akut utrotningshotade. Sverige har ratificerat Bernkonventionen om skydd för arterna. De skyddsåtgärder som vidtagits är otillräckliga. Folkpartiet anvisar också ett särskilt flora- och faunaanslag för att akuta räddningsinsatser skall kunna genomföras. Naturvårdsverket har i många år begärt ett sådant anslag men ännu inte fått det.

Skogen är vår viktigaste naturresurs. Vi skall bruka skogen och verkligen dra nytta av de arbetstillfällena och inkomster som den ger. Men det måste också tas miljöhänsyn. Det är då viktigt att genom 5:3-satsningen hotade lövskogar sparas. Statsbidrag bör inte utgå för insatser som förstör oersättliga naturvärden. Gammelskogarna, som det bara finns rester av, bör sparas för framtiden. Folkpartiet anvisar resurser som möjliggör större markinköp och bättre ersättningar eller markbyten för de enskilda skogsbrukare som har mark som behöver skyddas. Det är märkligt att konstatera att en stor del av det anslag som finns i budgeten – 40 milj. kr. för markinköp – enligt regeringens förslag skall användas för att låta staten betala sig själv. Det tycker vi är felaktigt. Statlig mark som skall skyddas bör överföras till naturvårdsfonden utan ersättning.

Regeringen redovisar anslag till försurningsforskning och kalkning. Det har vi ingen erinran mot – det är naturligtvis värdefullt. Men det måste också vidtas konkreta åtgärder. Vi vill bl. a. ha skärpta krav för att minska utsläppet det gäller kol och eldningsolja. Vi begär också kraftfulla åtgärder mot utsläpp i andra länder. Storbritannien och Polen bör instämmas till Haagdomstolen. Vi måste gå vidare med avgasreningen för den befintliga bilparken och också ta itu med dieselavgaserna.

En förbättrad återvinning måste uppnås. Vi måste ta hand om batterier av olika slag som bl. a. innehåller tungmetaller såsom kvicksilver och kadmium. PCB-användningen bör avvecklas.

Fru talman! Den partimotion på miljöområdet som folkpartiet redovisar till årets riksdag innehåller inte mindre än 47 konkreta yrkanden. Jag kan inte redovisa alla här i dag. Vi kommer att få debatt om dem under året. Jag vill dock nämna att det är oerhört viktigt att vi nu börjar diskutera och ta ställning till tillståndet i våra hav. Ledamöter från Bohuslän, från Halland, från Skåne, från Blekinge och från Kalmar län har i enskilda motioner tagit upp behovet av åtgärder för våra hav. Våra hav är sjuka. Åtgärder måste vidtas, bl. a. genom vidgade internationella överenskommelser.

Vad säger vi då om regeringens budgetproposition? Jag har tidigare kritiserat vissa punkter, men jag har också sagt att en del framsteg har gjorts, många gånger efter påtryckningar. Jag vill i det här sammanhanget speciellt kritisera regeringen på två punkter.

Först och främst finner jag regeringen för defensiv på miljöområdet. Det ges anslag till forskning, utredningar och uppehållande miljövård, t. ex. kalkning. Men de konkreta åtgärderna saknas till stor del, och det är en av anledningarna till att vi från folkpartiet har ansett det nödvändigt att lägga fram våra 47 konkreta förslag.

Den andra invändningen gäller kortsiktigt handlande. Jag menar att regeringen alltför lätt låter miljöhänsynen vika när krav föreligger om exploateringar. Det är klart att det är angeläget att uppnå så många arbetstillfällen som möjligt, men vi måste ta med i bedömningen att de många gånger är kortsiktiga. När jobben försvinner lämnar de efter sig förstörd natur. Exempel är Gideälven och liknande utbyggnader. Samtidigt ges naturvården bristande ekonomiska resurser. En aktiv miljöinsats skapar också värden, även om de inte omedelbart kan diskonteras i kronor och ören. Miljövård ger även arbetstillfällen.

Fru talman! När jag arbetade med mitt anförande fick jag ett brev, som vi ofta får i riksdagen. Jag vill läsa upp det, för jag tror att det uttrycker vad många människor här i landet känner. Ett ord i brevet, ordet vansinnesdåd, är starkare än de formuleringar vi normalt använder i riksdagsdebatten. Jag tar med det ändå, eftersom jag vill citera brevet i dess helhet:

”Återigen har man spelat med oersättliga naturvärden. Den här gången var det Gideälven som fick nitlotten. Kraffeffekten blir tämligen marginell i proportion till de nackdelar som åtgår. Samerna blir mest lidande då deras sommarbete för renarna drabbas, fisket drabbas, uttrarna drabbas liksom värdet av att ha en intakt natur inte minst.

Vad är det för konstig ordning vår riksdag arbetar efter som inte kan stoppa sådana vansinnesdåd. Att handla så i panik för kortsiktiga arbetstillfällen är inte försvarbart av dem som är satta att styra landet.”

Ja, fru talman, det här brevet är en allvarlig uppmaning till alla partier att verkligen ta miljöfrågorna på allvar. Jag tror att det är på detta sätt som många människor i landet känner det. Miljöansvaret måste få ökad tyngd. Det brådskar. Det räcker inte bara med forskning, även om sådan är nödvändig och angelägen. Det måste också vidtas åtgärder, och det måste ställas större resurser till förfogande för miljöarbetet.

Anf. 15 KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! I en politisk debatt där vice statsministern Ingvar Carlsson, som också kallas miljöminister och framtidsminister, står litet längre ned på talarlistan är det väl lämpligt att utveckla framtidsfrågorna litet. Och miljön i vid mening är vår viktigaste framtidsfråga.

Behovet av människor för att producera varor kommer med all sannolikhet att trendmässigt fortsätta att minska i framtiden. Vi håller på att glida över i ett annat samhälle, där industrisysselsättningen inte längre utgör den viktigaste delen av människors sysselsättning. Under lång tid doldes en vikande industrisysselsättning av att offentligsektorn sög upp all tillgänglig arbetskraft, och därmed ökade sysselsättningen totalt. Under 1980-talet avstannade denna utveckling, och man kan anta att offentligsektorn kommer att minska sin andel av sysselsättningen.

Vi är alltså på väg in i ett samhälle som ibland betecknas som ett

tjänstesamhälle, ibland som ett informationssamhälle, ibland också som ett datasamhälle. Det är viktigt att ha i minnet att oavsett vad vi kallar detta samhälle kommer den enskilda människans villkor och möjligheter att kraftigt påverkas. Ökade standardkrav från allt fler människor i världen ser i dag ut att öka miljöbelastningen.

Det finns ett absolut samband mellan natur, människa och samhälle. Problem i natursystemet leder alltid på sikt till problem för människorna och problem för samhällsutvecklingen. Ofta är det fråga om en exploatering av naturen som ger en ekonomisk vinst i ett tidigt skede men en räkning som så småningom måste betalas. Kommande generationer får betala för vår vårdslöshet.

En rad hotbilder brukar nämnas i miljödebatten. En av de allvarligaste är den som skapas av en höjning av koldioxidhalten i atmosfären. Genom den s. k. drivhuseffekten kan ökade koldioxidhalter leda till att vi generellt får ett varmare klimat på jorden. Temperaturhöjningen har beräknats till i genomsnitt två grader vid mitten av nästa sekel med stora geografiska variationer, dvs. störst höjning vid polerna och minst vid ekvatorn.

Detta innebär en dramatisk förändring av klimat och nederbördsförhållanden över stora delar av jorden. Inom en tidsperiod som är kortare än en mansålder kan denna klimatförändring avsevärt påverka jordbruket och livsmedelsförsörjningen och naturligtvis också världsekonomin.

En annan hotbild är försurningen. Människor känner oro över den döende skogen, det förgiftade grundvattnet, de döende sjöarna, de skadade växterna, de kort- och långsiktiga hälsoriskerna och de sönderfräta kulturbyggnaderna. Industriverksamheten, eldningen med kol och olja samt biltrafiken är de helt dominerande orsakerna till försurningen. Mer än 90 % av det svavel som faller ned över Europa kommer från mänsklig verksamhet.

Andra hotbilder skapas av den alltmer intensiva användningen av kemikalier. Det gäller både sådana som vi sedan länge känt till och sådana som konstrueras av framgångsrika forskare och industrier i vår tid. Det stora problemet i detta sammanhang är att i tid upptäcka långsiktiga hälsoeffekter. Här är kunskapen fortfarande för låg och sambanden ofta mycket osäkra.

Det finns naturligtvis ytterligare en rad hotbilder. Låt mig bara nämna den ökade spridningen av metaller, i synnerhet tungmetaller, i miljön. Problemen i samband med detta förvärras av försurningen.

Det övergripande målet för miljöpolitiken måste vara att garantera en långsiktig överlevnad, inte bara för människan utan för hela ekosystemet. Inom ramen för detta mål blir det då vår uppgift som politiker att skapa en så god livskvalitet som möjligt. Två av de stora miljöhoten jag har nämnt, försurningen och koldioxidökningen, är intimt förknippade med förbränningen av fossila bränslen – olja och kol. Under hösten 1985 hölls en internationell konferens om koldioxidproblemen i Willock. Världens regeringar uppmanades att ta fram program för att minska koldioxidhalterna. Vi i centerpartiet anser att den svenska regeringen bör redovisa ett sådant program för att minska förbränningen av olja och kol.

När det gäller försurningen måste målsättningen för arbetet vara att pressa ned de försurande utsläppen till en nivå som naturen långsiktigt kan tåla. Vid den internationella försurningskonferensen Miljö 82 angav expertgruppen

som gränsvärde ett halvt gram svavel per kvadratmeter och år för att undvika storskalig försurning av sjöar och vattendrag. Mot denna bakgrund bör svavelutsläppen minska med minst 80 %.

Målet med det internationella försurningsarbetet måste vara att inom ECE-konventionen arbeta för att långsiktigt säkerställa en frisk miljö i Europa. Detta kommer inte att nås med 30-procentiga minskningar av svavel- och kväveoxidutsläppen. Som jag tidigare nämnde krävs en 80-procentig reduktion. Med dessa värden som grund bör den svenska regeringen ta initiativ till en europeisk plan för nedtrappning av utsläppen.

Eftersom sambandet är så starkt mellan fossilförbränning och en försämrad miljö ligger en stor del av lösningen för vårt land, liksom för de flesta länder, i en långsiktig energi- och miljöpolitik. En medveten politik för energihushållning och energieffektivisering är den bästa grunden för en bra miljö. Samhällets åtgärder måste inriktas på att ersätta användningen av fossila bränslen med förnybar och miljövänlig energi. Jag hoppas att Ivar Virgin och de andra moderaterna är ensamma om att anse att kärnkraften är ett alternativ. Det skulle endast vara att gå från ett miljöproblem till ett annat.

Vad det här handlar om är framför allt flödesenergi, som sol, vind och vatten och biologiskt producerad energi. I detta sammanhang finns miljökonflikter exempelvis i samband med vattenkraftens utbyggnad. Vi föreslog att skyddet för de fyra outbyggda Norrlandsälvarna skall förstärkas och att de skall ges ställning som nationalälvar.

Beträffande kväveoxiderna gäller att trafiken svarar för mer än hälften av utsläppen. Enligt en färsk rapport från statistiska centralbyrån ökade utsläppen av kväveoxider från trafiken 1984. Tendensen torde inte vara annorlunda 1985. Detta visar hur angeläget det är att införa katalytisk avgasrening och hårdare krav för dieslbilar.

Inblandning av etanol i fordonsbränsle eller ren etanoldrift av vissa fordonsflottor – särskilt i storstäderna – skulle ha en positiv påverkan på miljön. Det är därför glädjande att regeringen föreslår 15 milj. kr. till en fullskaleanläggning för etanolproduktion. Vårt ofta upprepade krav på skattefrihet för inhemskt bränsle måste även tillgodoseas.

Socialdemokraternas agerande är emellertid alltför tveksamt. Tveksamheten har fördröjt införandet av katalytisk avgasrening. Och det är uppseendeväckande att socialdemokraterna i Stockholm nyligen gick emot ett beslut att ansluta ett antal bussar till det etanolprojekt som bedrivs i bl. a. Örnsköldsvik.

För att komma till rätta med de allvarliga miljöproblemen krävs en rad nya instrument i miljöarbetet. Centern föreslår t. ex. offentliga utfrågningar, vetenskaplig medling, inrättande av ett system med naturresursräkenskaper och obligatoriska miljökonsekvensbeskrivningar. Men det kan också gälla att utnyttja de ekonomiska styrmedel som finns i en socialt och miljömässigt reglerad marknadsekonomi.

Marknadsekonomi styr genom prissättningen användningen av produktionsfaktorerna. Därigenom styrs också uttaget av naturresurser och sådan verksamhet som innebär miljöförstörningar. I princip tar marknadsekonomi hänsyn till sådana faktorer som knapphet och miljöförändringar. Men

problemet är att tidsperspektivet i dessa avseenden är alltför kort. Kostnader eller intäkter som ligger bortom ett eller ett par decennier kan knappast kapitaliseras och påverkar därmed inte prissättningen. Det är därför politikernas uppgift att förbättra ekonomins funktion, dvs. komplettera prissättningen med en långsiktig bedömning som kan möjliggöra naturresursernas uthållighet.

Det är intressant att fundera över hur vårt nuvarande skatte- och avgiftssystem styr. Det har utformats under en period då tillgången på energi och råvaror betraktades som outtömlig. Svenska produkter kunde avsättas på en expanderande världsmarknad. Det rådde brist på inhemsk arbetskraft. Nu är situationen förändrad, och den torde förbli så under överskådlig tid. Naturresurserna är begränsade. Världsmarknaden expanderar långsammare, och det finns ett överskott på arbetskraft inom hela OECD-området. I ett sådant läge aktualiseras naturligtvis behovet av en anpassning till ändrade förhållanden.

De produktionsfaktorer som beskattas i det svenska skatte- och avgiftssystemet är framför allt arbetskraft och i någon mån energi. En förändring av skatte- och avgiftssystemet borde ta sikte på att avlägsna felstyrningar. I vår partimotion om miljöpolitiken framför vi tankegången att man för att förbättra miljön och hushållningen med naturresurserna bör kunna öka skatte- och avgiftsbelastningen på miljöstörande resursanvändning. Det kan t. ex. gälla importerade fossila bränslen, olja och kol, och el från stamlinjenätet. Men detta ger möjlighet till att sänka skatten på arbete, eftersom vår avsikt inte är att höja skattetrycket. Det löpande arbetet för att reformera skattesystemet bör ha en sådan inriktning.

Vi kan i dag notera ett världsmarknadspris på oljan som inte är mer än hälften av vad det var när det var som högst. Jag tycker att regeringens uttalande om att bjuda svenska folket på denna förmån är riktigt. Det kan förbättra vår konkurrenskraft, det kan hålla nere inflationen, det ökar köpkraften i hushållen, osv. Men jag vill fråga miljöministern:

Vore det inte skäl att låta denna förmån ta sig något andra vägar? Vore det inte skäl att genom höjd skatt på oljan bibehålla prisnivån på den och samtidigt sänka inkomstskatten och arbetsgivaravgiften i motsvarande grad? Är inte miljöministern orolig över att billigare olja kan leda oss in i ett ökat beroende och medföra ett avbrott i vår hittills framgångsrika strävan att sänka oljeförbrukningen?

När de ändliga naturresurserna upplevs som begränsade eller när användningen av dessa naturresurser innebär allvarlig påfrestning på miljön, då uppstår naturligtvis ett ökat intresse att ersätta ändliga resurser med förnyelsebara. I detta sammanhang blir marken som naturresurs allt viktigare. Jord- och skogsbruket kommer då att spela en mer central roll som råvaruproducent, inte bara för livsmedel utan även för energiproduktionen och för den kemiska industrin.

Från denna synpunkt är det viktigt att notera det positiva i att regeringen lagt fram en särskild proposition om forskningens inriktning för jord- och skogsbruk. Man tar här fasta på de nya och ökade möjligheter som finns till produktion från i synnerhet jordbruket och som också kan leda till ett sätt att använda den areal som inte behövs för att producera livsmedel för inhemsk

konsumtion. Detta område, liksom frågan om att hantera miljörisiker i samband med jordbruksproduktionen och den nu så aktuella debatten om livsmedelskvalitet, är områden som engagerar väldigt många människor. Det är emellertid viktigt att konstatera att de krav som i denna debatt ställs på jordbruksproduktion och livsmedelskvalitet helt strider mot den målsättning i fråga om storleksrationalisering, mekanisering och kemikalisering som socialdemokraterna hittills ensidigt har drivit. Det är en miljöpolitisk angelägenhet att åkermarken som resurs inte förslösas på grund av tillfälliga överskottsproblem och alltför låg lönsamhet i jordbruket. Svenska folket vill nämligen ha kvar det öppna kulturlandskapet. Samhället måste här ta sitt ansvar.

Jag hoppas att miljöministern känner oro över kategoriskt negativa uttalanden om detta samhällsansvar. Vi fick höra ett i Morgonekot från en regeringsföreträdare senast i dag.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag sammanfatta och säga att vi måste anpassa vår marknadsekonomi till de krav som naturen och människorna ställer i dag och inte längre ensidigt hålla fast vid krav som fanns under industrialismens början eller dess mellanperiod. Samhällsstrukturen måste anpassas till natur och människor, inte tvärtom. I ett decentraliserat samhälle är det lättare för människor att påverka, det är också lättare att använda förnybara resurser, hushålla med resurser och använda mindre av sådant som är miljöskadligt. Därför är faktiskt kravet på ett decentraliserat samhälle ett krav som är grundat i miljöpolitiken och i de övergripande målen om överlevnad och livskvalitet.

Anf. 16 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Fru talman! Det har talats mycket om ekonomi och vikten av ökad tillväxt, effektivare produktion, möjligheter till ökad konsumtion m. m. sådant i denna allmänpolitiska debatt, och det kommer antagligen att upprepas ytterligare några gånger innan debatten är slut. De frågor man då gärna skulle vilja ställa är: Till vad, för vem och på vems villkor? Man bör naturligtvis också fråga sig vilka kostnader detta för med sig, kostnader inte enbart i strikta ekonomiska termer, nationalekonomiska eller företagsekonomiska, utan också kostnader som åsamkas genom en förstörd natur, en sämre miljö, dålig hälsa – fysiskt och psykiskt – för stora grupper av befolkningen, dålig mat och ökad användning av gifter inte bara i miljön, maten, vattnet och luften utan också i form av droger och annat som kommer till användning när människorna tycker att tillvaron blir för hård i det här samhället. Detta borde vi kanske tala om litet mer bestämt och inte bara stirra oss blinda på de ekonomiska termerna, när vi diskuterar dessa frågor. Det är viktigt från en annan synpunkt och sett från en socialistisk utgångspunkt. Jag tänker naturligtvis på att allt detta som så mycket annat i samhället är en typisk klassfråga.

Miljöförsämringen drabbar först och främst de sämst ställda i samhället. Självfallet gäller detta inte bara arbetsmiljön, där fortfarande tiotusentals arbetare i det här landet utsätts för påfrestningar som inga andra blir utsatta för, utan också boendeförhållanden, möjligheter till rekreation på fritiden och allt sådant. Det är alltid de som befinner sig i botten av samhället som

drabbas hårdast av de konsekvenser jag nyss försökt måla upp. Så förhåller det sig nationellt och i ännu högre grad sett i en global skala. Detsamma gäller tredje världen och u-länderna. Det är inte bara miljöförstöringen som sådan som drabbar dessa länder genom t. ex. ökenutbredning utan också problemen i de rika länderna när de flyttar över sina farliga industrier dit. När motståndet i våra egna länder blir för starkt från miljöorganisationer, fackföreningar m. fl. är det lätt att flytta över de farliga industrierna till exempelvis Brasilien, andra stater i Latinamerika, Asien osv. och fortsätta den farliga produktionen i länder där motståndet inte är så stort.

De som är fattiga kan inte fly på samma sätt som de välbeställda kan göra. Därför är dessa frågor klassfrågor. Vi måste alltså se problemen ur det perspektivet. Men om det nu rör sig om klassfrågor, kan vi väl arbeta för en utjämning. De fattiga kan väl så att säga lyftas upp. På det sättet kan löneklyftorna minskas och vi människor kan bli mera "lika" osv. Men det är bara att konstatera att någonting sådant är omöjligt, både i ett nationellt och i ett globalt perspektiv. Om hela Sveriges befolkning skulle höja sin energiförbrukning, vattenförbrukning och annan förbrukning till den nivå som gäller för de bäst betalda i vårt samhälle, skulle Sveriges ekonomi braka ihop. Och om de stora människomassorna i Kina och Indien skulle tillåtas förbruka lika mycket vatten, trävaror, pappersprodukter m. m. som vi i den rika världen förbrukar, skulle världen gå mot en katastrof inom ett fåtal år. Det är alltså omöjligt att nå en utjämning på det sättet.

Det måste till ett nytänkande. Vi behöver en politik som är inriktad på hushållning, återanvändning och sparande när det gäller alla resurser. Resurserna är ju begränsade. Vi har redan slagit huvudet i taket. Det finns inga fria nyttigheter längre, som man talade om inom nationalekonomin för bara några år sedan. Ren luft och friskt vatten är inga fria nyttigheter, utan sådant kostar pengar. Därför måste vi förändra vårt sätt att tänka. I annat fall – det råder inget tvivel om den saken – kommer en katastrof att inträffa. Det är då en ringa tröst att katastrofen drabbar alla, även de rika. Inte heller de kan då längre fly undan. Dessa frågor är således viktiga.

Om vi mot den bakgrunden ser på Sveriges situation i dag, kan vi konstatera att det varit mycket kärt när det gällt att åstadkomma ett nytänkande. Vi har nyligen – närmare bestämt under det senaste decenniet – haft en stor energidebatt, som var väckande på många sätt. Men även i det sammanhanget har man gett uttryck för en övertro på tillväxten. Man menar att om vi bara har tillräckligt mycket energi – man bortser då från vad denna skall användas till – kommer alla problem att kunna lösas. Det uppfattar jag så, att man menar att bristen på andra viktiga nyttigheter kan kompenseras med en ohämmad energiproduktion. Men i så fall tänker man fel.

Det är ju bekant vem som fick rätt i energidebatten. Förespråkarna för den linje i kärnkraftsfrågan som vårt parti och även många andra stödde, alltså linje 3, har fått rätt på alla punkter. Nu är man i full färd med att genomföra programmet, visserligen 10–15 år för sent. Men det är i varje fall bra att man har kommit i gång. En sådan omsvängning i tänkandet är således att välkomna. Det är bara synd att den inte kommit tidigare.

En annan stor fråga i dag gäller försurningen. I det sammanhanget finns det ännu många saker att ta itu med. Jag instämmer i vad tidigare talare här

har sagt. Mycket mer måste alltså göras och arbetet måste gå mycket fortare, om vi skall kunna gå vidare i dessa frågor. Det gäller ju att minska utsläppen. Det handlar då både om utsläppen i samband med förbränningen – kanske framför allt sopförbränningen, som är en allvarlig fråga – och om utsläppen i trafiksammanhang. Sådana projekt som Scan Link-projektet kommer då i blickpunkten. Det är en mycket viktig och avgörande fråga, där man testat hur folk reagerar på just försurningen.

Vidare gäller det maten. Skall vi ha bra eller dåliga livsmedel? Skall vi ha djurfabriker som levererar allt sämre produkter till medborgarna i vårt land?

Jag baxnar när jag lyssnar på de borgerliga partiernas representanter. Självfallet undantar jag centerpartiet i den här frågan. Moderaternas och folkpartiets representanter talar ju här vitt och brett om miljö- och energiproblem. Ivar Virgin nämner naturgasen och säger att den är en väldigt stor och fin "grej" som kommer att bli aktuell i Göteborg. Allting skall bli så bra, enligt honom. Men för bara ett par tre år sedan kämpade ju Per Unckel, som då var moderaternas företrädare i näringsutskottet, ihärdigt för en nedläggning av hela Sydgasprojektet. Hade ni den gången fått igenom er vilja, hade vi inte haft någon gas i Skåne och således inte heller någon möjlighet att leda gas upp till Halland eller Göteborgsregionen. Jag måste säga att det svänger snabbt i vad gäller ert handlande i miljö- och energifrågor.

Det vore intressant att höra vad moderaterna anser beträffande avfallet från kärnkraften. Ivar Virgin berörde ju den frågan. Men Lars Nordström, förre SKI-chefen, har nyligen uttalat att frågan ännu inte är löst. Jag menar att det är ett riktigt påstående. Ändå törs ni plädera för en fortsatt kärnkraftsutbyggnad. Det är ganska märkligt.

När det gäller folkpartiet är det intressant att ställa en fråga beträffande Scan Link. Lars Ernestam talade mycket om västkusten, Halland och Bohuslän. Säger ni inom folkpartiet nej till en utbyggnad av Scan Link? Tar ni ställning mot detta Gyllenhammarsprojekt? Böjer ni er för den tidigare ledamoten av er partistyrelse och ställer upp bakom hans planer på detta jätteprojekt på västkusten? Det är en viktig fråga i försurningsdebatten, och därför bör ni redovisa er inställning.

Jag har redan sagt att regeringens nuvarande linje i energifrågan är bra. Men det är litet svårt att glömma hur debatten artade sig för bara sju åtta år sedan i den föregående kammaren vid Sergels torg, där vår nuvarande miljöminister Ingvar Carlsson förbrödrade sig med Per Unckel och skrattade åt oss andra som pläderade för kärnkraftsavveckling. Då ansåg ni att vi var flummare som inte begrep landets bästa. Men ni visste att vi skulle ha kärnkraft. Det är välkommet att ni nu har ändrat er. Det vore dock bra om omställningen till nya energikällor också gick litet snabbare.

I detta sammanhang finns det anledning att ställa några frågor till Ingvar Carlsson på grund av de oheliga allianser med högern som på den tiden förekom. Hur ställer sig miljöministern i dag till kärnkraftens avveckling och kärnkraftsavfallet? Vi vet regeringens linje. Vi har flera gånger hört energiminister Birgitta Dahl deklarerat sin uppfattning. Vad anser miljöministern om kärnkraftsavfallet? Är detta problem löst? Kan vi anse det helt klart att vi skall fortsätta köra alla våra reaktorer? Är problemet med

horning i berggrunden löst? Det vore intressant att få en liten redogörelse eller någon markering om denna sak.

Den andra fråga som jag vill ställa till miljöministern gäller Scan Link. Det socialdemokratiska partiet har ställt sig bakom detta projekt och backat upp det tillsammans med de socialdemokratiska partierna i Danmark och Norge. Inte heller i Nordiska rådet har man på något sätt motarbetat planerna på denna väg, som kommer att betyda ett avbräck för järnvägstrafiken men framför allt för sjöfarten på västkusthamnarna och ännu mer på ostkusthamnarna. Vilken är regeringens syn på Scan Link? Det är viktigt att få ett svar i dagsläget.

En annan miljö- och energifråga är sopförbränningen. Vi vet att förbränningen av osorterade sopor är en stor föroreningskälla. Det saknas fortfarande konkreta beslut och besked från regeringen. Skall nya sopförbränningsanläggningar få tas i bruk, eller skall man avvakta ytterligare innan man tillåter start av nya anläggningar? Det är litet bekymmersamt, eftersom det nu finns kommuner som är i full fart med att bygga upp anläggningar av detta slag. Det vore intressant att höra miljöministerns åsikt om hur detta problem skall lösas.

Den fjärde frågan gäller vattenkraftsutbyggnaden, som redan har nämnts här. Vårt parti har i mer än tio år drivit frågan om ett stopp för vidare utbyggnad av vattenkraften. Den behövs inte. Vi har som sades här – och i det fallet håller jag med Lars Ernestam – nyligen fått ett regeringsbeslut om att en sträcka i Gide älv skall upplåtas på kraftbolagens villkor. Av vilken anledning? Hur stort energitillskott ger denna utbyggnad och hur pass avgörande är den för den svenska energiproduktionen och energikonsumtionen?

Detta var några stora och viktiga frågor när det gäller energi och miljö. För att kunna klara detta måste regeringen ha en plan och en styrning. Det får inte vara så som pläderas från högerens företrädare att marknadsekonomi skall få styra. Då kommer det inte att hända någonting annat än att miljöförstöringen blir ännu värre. Det vore också rätt intressant att höra högern eller folkpartiet redovisa någon enda punkt, där ni har gått emot privata företags intressen, när dessa stått emot miljöintressen.

Energipolitiken skall drivas hårdare. Det skall finnas en tidigare avvecklingsplan.

Vi anser att trafikfrågorna skall lösas genom en omläggning av trafiken. Trafik måste föras över från landsväg till järnväg och sjöfart. Vi måste se till att man i storstäderna löser trafikproblemen genom en bättre kollektivtrafik. Man kan också gärna införa ett nytt drivmedel. Förutom etanol finns för storstadstrafiken även ett annat intressant alternativ, nämligen motorgas. Den är mycket användbar i storstäderna, där det är lätt att ordna tappställen. Motorgas är den ovedersägligt mest rena och miljövänliga energikällan för fordon. Den är redan prövad i vissa kommuner med mycket gott resultat. Den borde kunna användas i större omfattning.

Slutligen några ord om vår mat. 1977, när jag nyss hade kommit in i riksdagen, väckte jag en motion om djurfabrikerna i Sverige. Den enda reaktionen från press och övriga ledamöter var att den nye riksdagsmannen från Uppsala var orolig för att de svenska grisarnas ben skulle brytas. Det var

litet jippobetonat. Nu vet vi hur det har gått och hur dålig kvaliteten är på produkterna från de s. k. djurfabrikerna. Vi vill därför ha en mer regional produktion med mindre enheter och naturligtvis med en mycket bättre kontroll av både animalieproduktion och annan produktion. Då måste man gå ifrån de stora s. k. rationella enheterna och satsa på en regional produktion med mindre enheter spridda över landet. Då får vi en bättre kvalitet på maten och på det sättet naturligtvis även en bättre folkhälsa, eftersom maten är en viktig komponent när det gäller den frågan.

Anf. 17 IVAR VIRGIN (m) replik:

Fru talman! Oswald Söderqvist tog upp vår inställning till gasen under tidigare perioder. Det är emellertid en väldig skillnad mellan då och nu. Nu har vi ett gasnät. Investeringen är gjord och vi står inför en viss kostnadsbild, som ger oss möjlighet att utnyttja den gjorda investeringen. Vi var däremot negativa till att med statliga medel förändra kostnadsbilden för gasen då grundinvesteringen gjordes. Det är väl inte omöjligt att en sådan grundinvestering hade kunnat göras på marknadsekonomiska villkor. Det håller jag inte alls för uteslutet. Men nu när investeringen är gjord, skall den självfallet utnyttjas maximalt. Med ett maximalt utnyttjande får man en betydande miljöeffekt. Det tycker vi är mycket positivt.

Oswald Söderqvist berörde också kärnkraften. Karl Erik Olsson gav en verkligt fin skildring av alla de miljöproblem som sammanhänger med förbränningen: koloxidhalten, de långsiktiga riskerna med svavelutsläpp samt inverkan på skog, sjöar och människor. Det var en heltäckande beskrivning. Av denna beskrivning drar vi den slutsatsen att av de alternativ som finns kärnkraften trots allt är ett miljövänligt alternativ.

Visst finns det problem med avfallshanteringen. Men vi kan konstatera att regeringen har accepterat KBS 3-metoden, den metod för avfallshantering som är noggrant analyserad. Annars hade man inte tillåtit start av Oskarshamn 3 och Forsmark 3. Det var förutsättningen för att de skulle få starttillstånd. Vi delar regeringens bedömning. Den metod som är redovisad är bra. Men den kan sannolikt bli ännu bättre. Mitt förslag gick ut på en bättre lösning, nämligen att man skall använda Oskarshamn som slutförvaringsplats. När det sedan gäller att reparera Ringhals 2 resp. göra de små investeringar i kärnkraften som vi föreslår, så sparar kärnkraften vår miljö. Vi kan spara en Norrlandsälv om det går att hålla Ringhals 2 i gång. Vi sparar en hel Norrlandsälv! Det tycker vi är ett miljömål som är värt att sträva mot.

Sedan till frågan om privata företag. Mitt exempel med Volvo och våra krav på utsläppen vad gäller Volvos Uddevallaanläggning visar tillräckligt tydligt att vi verkligen inte har den inställning som Oswald Söderqvist hävdar att vi har.

Anf. 18 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Fru talman! Oswald Söderqvist ställde några frågor till mig. Jag skall försöka besvara dem.

En fråga var: Har det någonsin hänt att folkpartiet har gått emot allvarliga industriintressen? Det finns många exempel, Oswald Söderqvist, men jag skall nämna ett. Vi har nyligen fattat beslut om avgasreningen då det gäller

våra bilar. För oss i folkpartiet har det varit mycket angeläget att få just avgasreningen genomförd så snart som möjligt. Därför har vi konsekvent drivit den frågan i riksdagen. Det var två partier, folkpartiet och centern, som konsekvent följde linjen fram till målsnöret. Det var tre partier som röstade emot. Dessa var socialdemokraterna, moderaterna och vpk.

Sedan tog Oswald Söderqvist upp Scan Link. Beträffande den frågan kan jag säga att vi inte har tagit ställning än. Vi får se om och när den frågan kommer till riksdagen.

Men jag tänkte ändå ta tillfället i akt att diskutera trafikfrågorna litet, eftersom Oswald Söderqvist kom in på de frågorna. Rening av utsläpp är en mycket viktig fråga för oss. Vi har drivit frågan om blyfri bensin mycket länge och även frågan om avgasrening. Vi menar att vi också måste få bestämmelser om rening av dieslavgaserna och mycket annat.

Jag känner ganska väl till den vägsträcka som skulle beröras av Scan Link. Delvis är den mycket dålig. Ibland är där långa köer, och jag själv har stått i dem – mitt i avgaserna. Vi måste naturligtvis göra mätningar för att se vilka åtgärder som behöver vidtas i fråga om det vägnätet, liksom i fråga om andra vägnät. Om resultatet blir Scan Link, motortrafikleder eller förbättringar av nuvarande vägar får vi se då. Men det viktiga, Oswald Söderqvist, är ändå att vi kan få till stånd en övervakning av hastighetsgränserna. Om Oswald Söderqvist och jag åker 90 km/tim på en motorväg eller på en vanlig väg blir vi omkörda av väldigt många bilar. Olycksfallsriskerna är väldigt stora. Och jag tror att det viktiga är att få ned hastigheterna till de fastställda gränserna. Därför tror jag att det finns en rad åtgärder som måste vidtas när det gäller biltrafiken just för att minska utsläppen. På det området har vi en lång väg att gå ännu.

Anf. 19 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Fru talman! Några få ord till Ivar Virgin om naturgasintroduktion.

När det gällde att avveckla Sydgasprojektet, då hade ni ingenting emot att spola de ganska många miljoner som lagts ned i projektet redan vid den tidpunkten. Det var inte så försumbara belopp som hade lagts ned. Men det var inte det som var huvudintresset när det gällde moderaternas agerande i den här frågan. Huvudintresset var att man såg naturgasen som en presumtiv konkurrent till kärnkraften – och den är ni ju rädda om. Den vill ni slå vakt om. Därför ville ni inte ha naturgas. Därför har ni under alla år vi har debatterat energi här i riksdagen, Ivar Virgins företrädare inte att förglömma, ständigt kämpat emot all introduktion av andra alternativ. Det är för att ni vill slå vakt om kärnkraften. Detta var den rätta beskrivningen av förhållandena!

Om ni hade fått som ni ville för två tre år sedan hade dessa investeringar inte gjorts. Det var tur att staten gick in och gjorde den här investeringen, eftersom det duktiga näringslivet då inte trodde att det skulle löna sig. Nu tycker näringslivet att det är bra. Så är det alltid! Det är bra när samhället, staten, har satsat och gjort grundinvesteringar. Sedan vill ni gärna vara med, ni och storfinansen, och hjälpa till att plocka russen ur kakan. Det känner vi till.

Beträffande kärnkraften är det roligt att höra att moderaterna som vanligt

stöttar sig på regeringen och instämmer i de överväganden som har gjorts om laddningar m. m. Men är avfallsfrågan löst? Det finns problem, säger Ivar Virgin. Ja, det finns mycket stora problem, och avfallsfrågan är inte löst. Den frågan borde ni ta mer allvarligt på.

Jag vill säga till Lars Ernestam att visst gick vi emot att avgasrening skulle införas. Vi hade själva ställt det kravet tidigare. Men man får böja sig för sakskäl, Lars Ernestam. Det var emellertid så gott som omöjligt att genomföra detta så snabbt utan ett omfattande dispensförfarande. Vi hade ju krävt detta sedan flera år tillbaka. Men när ingenting görs och tidpunkten flyttas fram blir man ju tvungen att acceptera det rätta förhållandet.

Vi fick vissa skrivningar i utskottsbetänkandet beträffande stopp för fortsatta motorvägsbyggen o. d. Jag hoppas att folkpartiet hjälper oss att driva på regeringen i sådana frågor, t. ex. när vi skall behandla frågan om Scan Link. Jag, och inte mitt parti heller, har något emot att man förbättrar vägarna på västkusten. Det är inte detta det handlar om. Vi skall ha bättre landsvägar där – bättre järnvägar också. Men det är Scan Link det handlar om, det är något helt annat. Scan Link är ett stort europeiskt projekt där Volvochefen Gyllenhammar har involverat sig, ett projekt som skall centralisera all trafik t. ex. ner till Rotterdam. De stora ro-ro-fartygen från USA skall gå fram och tillbaka mellan USA och Rotterdam. Sedan skall allt gods köras på lastbil upp till Göteborg. Det är detta det handlar om, inte om att förbättra vägarna på västkusten. Blanda inte ihop begreppen nu.

Anf. 20 IVAR VIRGIN (m) replik:

Fru talman! Jag vill nämna ytterligare något om gasen. Vi har helt enkelt den grundinställningen att varje energislag skall bära sina egna kostnader. Det ledde i ett visst läge till att vi tyckte att det var felaktigt att med statliga insatser stötta ett visst projekt. Det var den enkla grunden till det beslutet. När en investering är gjord är det självklart att vi konstaterar att kostnader som är tagna innebär att kostnadsbilden förändras. Att man i det läget utnyttjar en investering maximalt är självklart från ekonomisk synpunkt. Det ger dessutom stora fördelar ur miljösynpunkt att göra på detta sätt. Varför skulle vi då inte stödja detta?

Dessutom är jag faktiskt övertygad om, Oswald Söderqvist, att efter ungefär ett år skulle något konsortium på helt marknadsekonomiska grunder ha varit berett att göra denna grundinvestering. Jag tror nämligen att det här energislaget har framtiden för sig. Bl. a. utvinningen i Nordsjön visar att vi har stora gasreserver när oljan tar slut. Enbart detta faktum borde tala för en successiv övergång till naturgasen.

Oswald Söderqvist tog även upp avfallsfrågan. Från miljösynpunkt och ur säkerhetssynpunkt får denna fråga anses vara löst. Däremot kan vi säkert komma längre i fråga om detaljförbättringar av metoderna. Genom att utnyttja området vid Oskarshamn skulle man t. ex. kunna slippa transporter. Det är i så fall naturligt att man gör en undersökning för att åstadkomma en sådan förbättring.

Oswald Söderqvist tog inte upp mitt exempel från Volvo som mycket klart visar att vi står självständiga i vår bedömning av miljöfrågor. Men att konstatera det är kanske emot Oswald Söderqvists uppfattning om det som han kallar högerkrafterna.

Anf. 21 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Fru talman! Jag är inte så litet förvånad över att höra denna argumentation från Ivar Virgin. Vad han säger är att det är mycket bra att staten, samhället, går in och tar en ekonomisk risk. Det var precis det jag sade. Det är mycket fint att man gör det i ett visst skede när det privata kapitalet inte tycker att det är lämpligt. Sedan går det bra att gå in och vara med och tala om hur bra det är att kunna utnyttja en sådan investering. Men om det inte fanns politiska krafter i samhället som vågade ta sådana risker – i detta sammanhang vill jag gärna räkna in det socialdemokratiska partiet och regeringen, som gång på gång under decenniernas lopp har tagit risker av det här slaget mot borgerliga partiers intressen och vilja – hade investeringarna aldrig blivit av. Då hade investeringarna gjorts på enbart företagsekonomiska villkor, och allt hade sett helt annorlunda ut. Det är verkligen en vacklande argumentation som vi här får höra från moderaternas sida.

Så några ord om naturgasen och miljöhänsyn. Jag har här i riksdagen väckt stora motioner om naturgas i fem eller sex år. Efter kontakter med Svenska gasföreningen och alla andra intressenter på detta område har jag talat om hur bra naturgasen är som energikälla. Från moderat håll har ni alltid fört fram hur viktig och bra kärnkraften är. Men jag välkomnar omtänkandet. I fortsättningen kan vi gemensamt slåss för naturgasen.

Det är bra om ni håller efter Volvo. Det är i så fall första gången. Jag välkomnar verkligen om ni gör det och om ni framöver håller efter stora privata företag när de vill etablera sig och förstöra miljön.

Slutligen vill jag en gång till ta upp frågan om kärnkraftsavfallet. Problemet är inte löst. Det finns ingen vetenskapsman i världen som kan stiga upp och säga: Kärnkraftens avfallsproblem är löst. Den allvarligaste kritiken mot regeringen riktas ju just mot det ologiska i att regeringen säger att vi genom bl. a. borrhningar skall undersöka om metoden att lagra avfallet i urberget går att utnyttja, samtidigt som metoden användes som argument i beslutsunderlaget när man tillät laddning av kärnkraftverken. Det är en logisk kullerbytta, väl i stil med de övriga som har gjorts i energi- och kärnkraftsdebatten i det här landet.

Förste vice talmannen anmälde att Ivar Virgin anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 22 Statsrådet INGVAR CARLSSON:

Fru talman! Först några allmänna ord om miljöpolitiken.

Visst fanns det miljöengagerade politiker också på 1940- och 1950-talen – och även dessförinnan. Men de var få, och de lyckades sällan tränga igenom med sitt budskap. Anledningen var framför allt att miljöhoten då inte var lika hotande, inte lika uppenbara, som de är i dag.

På 1960-talet, framför allt efter Rachel Carsons bok *Tyst vår*, vaknade vi ur vår törnrosasömn. Vi lärde oss snabbt mer av miljökunniga och brinnande själar som Hans Palmstierna och Rolf Edberg. Vi fick på allvar upp ögonen för industrisamhällets konsekvenser för miljön; och vi agerade – snabbare och resolutare än i de flesta andra länder.

Först av allt tog vi itu med den grundläggande lagstiftningen om

naturvården och miljöskyddet. I slutet av decenniet skapades bl. a. naturvårdsverket. Utgångspunkten för vårt arbete var att ett samhälle som tystade fågelsången var ett samhälle där också människors möjligheter att leva, och överleva, skulle gå om intet.

Under 1970- och 1980-talen har vi fortsatt denna motståndskamp. Vi har arbetat fram en omfattande arbetsmiljölagstiftning och successivt skärpt miljökraven när det gäller industriell verksamhet men också för sådant som koleldning, täktverksamhet, sopförbränning, dumpning, miljö- och hälsofarliga varor, farliga transporter. osv.

Resultaten är övertygande.

På tio år har utsläppen av svaveldioxid mer än halverats. I ett omfattande handlingsprogram mot försurningen går vi nu vidare med ambitionen att från början av 1980-talet till mitten av 1990-talet minska utsläppen av svaveldioxid med 65 % och samtidigt ta ned utsläppen av kväveoxid med 30 %. Här har Sverige, under ledning av Svante Lundkvist, gjort en historisk insats, som vi kan avläsa både här hemma och på det internationella planet.

Under samma 10–15-årsperiod har den målmedvetna satsningen på kommunala reningsverk gjort oss världsledande på just den typen av vattenrening, något jag nämner väl medveten om den ojämna kamp vi för mot industriutsläpp och de föroreningar jordbruket ger upphov till. Jag är också väl medveten om att det på detta område finns mycken ny teknik att pröva.

I det tysta har vi också, ofta under påverkan av en lokal miljöopinion, verkat för en naturvård vars resultat i dag bl. a. kan avläsas i att vi har 19 nationalparker och 55 särskilt skyddade fjällurskogar. Sammantaget är mer än 6 % av den svenska landarealen skyddat område.

Under förra valperioden stiftades det en särskild lag till skydd för ädellövskogarna. I valrörelsen lovade vi att jobba för en halvering av användningen av bekämpningsmedel i jordbruket på fem år, något som känns ännu angelägnare sedan vi i dagarna fått bekräftat att bekämpningsmedlen förgiftar även vårt dricksvatten. Kemisamhället pressar vi också tillbaka med hjälp av en ny kemikalielag, som omfattar förhandskontroll av kemiska ämnen, förbud mot flygbesprutning av jordbruksmark, produktregister, strängare märkningsregler och omprövning av tillstånd att använda bekämpningsmedel vart femte år. Sedan årsskiftet finns en särskild kemikalieinspektion med uppgift att gå i spetsen för det här gigantiska saneringsarbetet. I höstas fattades beslutet om övergång till blyfri bensin och katalytisk avgasrening. För drygt en månad sedan kunde vi också presentera en satsning på forskning om alternativa produktionsformer inom jordbruk och djurhållning, med det dubbla syftet att verka både för bättre kvalitet på det vi äter och för ett miljövänligare jordbruk – och det är viktigt.

Att odla jorden skall vara något fint. Det skall inte innebära risker för den ekologiska balansen, ta död på sjöar och hav, utarma flora och fauna. Att äta maten skall vara en njutning, inte innebära att man får kött fullproppat med antibiotika, kyckling som smakar fisk, grönsaker som ger nya allergier.

Vi har också gjort särskilda insatser

– för att rädda Hornborgasjön i Västergötland och Ringsjön i Skåne.

- för att lägga grunden för en liknande räddningsaktion i Laholmsbukten,
- för att bidra till skapandet av landets första "ekologikommun" i Övertorneå i Norrbotten och
- för att bevara sådant som det öppna landskapets typiska ängs- och hagmarker.

Efter årsskiftet har vi dessutom anslagit sammanlagt 200 milj. kr. till ett skogsforskningsprogram som tar sikte på att hejda skogsdöden, få fram ett ekologiskt balanserat skogsbruk här hemma men också på att hjälpa länder i tredje världen i kampen mot avskogning och ökenutbredning. Det är en uppgift angelägnare än de flesta andra. Här kan jag nämna att nära 40 % av världens regnskogar redan huggits ned, att öknen i ett land som t. ex. Sudan avancerat 200 km söderut sedan 1960 och att avverkningarna i Amazonas påverkat klimatet i stora delar av den sydamerikanska kontinenten.

Jag skall inte göra min uppräknin g längre än så. Exempler berättar ändå ganska väl om hur vi jobbat alltsedan miljöhoten blev uppenbara för oss.

Vi har dragit upp riktlinjerna för en planmässig hushållning med våra naturresurser: Vad skall skyddas? Vad kan användas? Hur förhindrar vi rovdrift? Var går gränserna? Vi har gjort stora grundinvesteringar för att rena vatten, avlopp och luft. Vi har stiftat ett antal grundläggande lagar, byggt upp en organisation för att kontrollera efterlevnaden av dessa lagar och regler men också för att kunna förutse och förebygga nya miljöhot.

Ändå kan vi inte säga att vi gjort nog. Fortfarande är bristerna uppenbara. Fortfarande hopar sig problemen. Och just detta är naturligtvis utmärkande för miljöarbetet. Vi kan aldrig vara nöjda och slå oss till ro.

Samtidigt måste vi dock tillstå att vi hittills i alltför många situationer också kommit steget efter; tvingats sätta in ett slags Novalucolbehandling mot miljökatarrerna, försökt läka naturens magsår med plåster.

Detta duger inte längre – av det enkla skälet att miljöproblemen i dag antagit proportioner som vi knappast ens hade mardrömmar om för 10–15 år sedan. De är fler, i ett globalt perspektiv också betydligt allvarigare.

Vad vi framför allt måste klara fortsättningsvis är ett betydligt *långsiktigare* agerande än hittills; likt magsårspatienten måste vi klara att byta livsstil i stället för pillersort.

Vi måste

- = driva på utvecklingen mot ett ekologiskt balanserat jord- och skogsbruk,
- försöka pressa tillbaka användningen av gifter och kemikalier,
- tillsammans med andra länder dra i gång en aktion för att rädda haven,
- minska bilavgasutsläppen,
- gjuta nytt liv i återvinningsidéerna, inte ensidigt satsa på förbränning av soporna,
- hushålla med vår energi och utveckla alternativen. På fem år har energianvändningen minskat med 40 % jämfört med prognoserna. Det är en utveckling vi måste ge ytterligare skjuts åt, bl. a. för att så långt det någonsin är möjligt kunna inrikta oss på att rädda våra älvar.

Vi måste

- verka för en övergång från landsvägs- till järnvägstransporter,

- fullfölja övergången till blyfri bensin och katalytisk avgasrening genom att så snart som möjligt se till att den omfattar också tung trafik.
- aktivt verka för att stat, kommuner och företag går över till bilar med avgasrening.
- se till att kommunerna verkligen tar det ansvar för det miljöfarliga avfallet som vi ålagt dem.
- sträva mot målet att till 1987 få bort 75 % av de kvicksilverutsläpp som hanteringen av batterier för med sig.
- göra det betydligt svårare för företagen att kringgå miljölagstiftningen. Reglerna måste bli klarare, kontrollen av att dessa regler sedan efterlevs effektivare – och brott mot dem måste självfallet leda till straff, om så behövs hårdare straff än vi har i dag.

Vårt förhållande till andra länder är ett kapitel för sig. Det program som jag tidigare nämnde – som innebär att vi kraftigt minskar utsläppen av både svavel- och kväveoxider till 1995 – har vi därför, tillsammans med de andra nordiska länderna, arbetat hårt för att få accepterat av andra, något som lyckats mycket väl. På två år har vi fått med oss 21 länder i Öst- och Västeuropa på vårt förslag. Två av de värsta syndarna – Polen och Storbritannien – har dock inte skrivit på.

I utvecklingsländerna förstörs miljön av odlingsmetoderna och av skogsavverkningarna. Den goda jorden blåser bort, och öknarna breder ut sig. Multinationella företag kan ostört ägna sig åt extrem rovdrift och miljöfarlig verksamhet utan att uppfylla ens de mest elementära kraven på skydd av miljö och människor.

Mot den bakgrunden skall man se det stora skogsforskningsprogrammet mot avskogning och ökenutbredning, men också våra ambitioner att hålla tummen i ögat på svenska företag i andra delar av världen, själva ta hand om det avfall och de restprodukter vi åstadkommer, försöka få stopp på exporten av kemikalier vi själva förbjudit osv.

En tredje vägens miljöpolitik innebär sammanfattningsvis

- att vi skall se miljöfrågorna i ett *långsiktigare* perspektiv,
- att vi skall se till *helheten*; till vad som är viktigt för oss alla, inte snäva särintressen.
- att vi skall praktisera *kortsbefruktningstanken*; dvs. att god miljö och sysselsättning är krav på politiken som kan klaras samtidigt,
- att vi skall satsa ännu mer på *internationell solidaritet* i miljöfrågorna,
- att vi skall *stärka demokratin* i miljöarbetet, exempelvis genom att noga överväga om det är praktiskt genomförbart att införa samma vida och regelrätta miljöprovning för stora väg- och flygplatsbyggen som i dag gäller för industriell verksamhet.

Fru talman! Jag vill så övergå till att säga något om situationen i våra hav – detta mot bakgrund av de alarmerande rapporter vi nu får in om att föroreningssituationen påtagligt förvärrats, trots omfattande vattenvårdsåtgärder, trots internationella överenskommelser om begränsningar av miljöproblemen. Låt mig börja med Östersjön:

Där har vi sedan mer än tio år tillbaka den s. k. Helsingforskonventionen,

enligt vilken strandstaterna förbundit sig att kraftfullt ta itu med olika former av utsläpp. Från svensk sida har vi följaktligen satsat åtskilliga miljoner på avloppsreningsverk. Industrin har även den kraftigt reducerat sina utsläpp.

Trots detta får vi ständigt nya larmrapporter om ett sjukt hav.

Bortsett från lokal påverkan vid kusterna av enskilda utsläpp anges det övergripande problemet i den egentliga Östersjön vara övergödning, medan problemen i Bottenhavet och Bottenviken i huvudsak hänger ihop med utsläpp från cellulosaindustrin och den kemiska industrin.

När jag för några dagar sedan besökte min finske kollega var vi båda överens om situationens allvar och om behovet av ytterligare åtgärder. Vi måste helt enkelt få stopp på de utsläpp som i dag hotar Östersjön och samtidigt lösa övergödningproblemen.

För Östersjön krävs en räddningsplan som innefattar både nationella insatser och sådant som behöver behandlas tillsammans med andra Östersjöländer.

I nästan samma svåra situation som Östersjön befinner sig Kattegatt och Skagerrak. För dessa havsområden redovisas inom kort en rapport från en särskild arbetsgrupp, tillsatt av Internationella havsforskningsrådet på initiativ av Nordiska ämbetsmannakommittén för miljöfrågor. Också i den här rapporten anges att lokal påverkan på vissa kustavsnitt har med industriutsläppen att göra men att den stora boven i dramat är övergödningen.

Arbetsgruppen kommer följaktligen att föreslå en rad åtgärder för att minska tillförseln av näringsämnen inom området. Den kommer också att lägga fram förslag om fortsatta forskningsinsatser i fråga om bl. a. ekosystemet.

Också från norra Bohuslän kommer larmrapporterna allt tätare. Här spelar föroreningarna från Idefjorden en väsentlig roll. Men även i detta fall är övergödningen ett högst påtagligt problem.

När det gäller Laholmsbukten är det snart tio år sedan vi nåddes av de första rapporterna om algproblemen. Sedan dess har arbetet med att klarlägga problemen pågått.

I den proposition om forskning på jordbruks- och miljöområdet som presenterades för en tid sedan föreslog vi också från regeringens sida särskilda insatser för fortsatt forskning om just övergödningproblemen i Laholmsbukten. Det var riktigt. Vi har ett behov av fortsatta forskningsinsatser. Vi behöver veta mer.

Detta står dock inte i konflikt med ett snabbt och resolut handlande. Rapporterna om tillståndet i haven är så pass alarmerande att det också krävs omedelbara åtgärder. Vi måste angripa föroreningarna vid källan. Vi vet att övergödningen hänger samman med utsläpp från kommunala reningsverk och fritidsbebyggelse men självfallet också med jord- och skogsbruket. Den stora användningen av handelsgödselmedel i kombination med stallgödsel har medfört en urlakning från jordbruksmarkerna som nu får sina synbara effekter i haven.

Och detta måste vi alltså snabbt göra något åt.

Länsstyrelsen i Halland har ett åtgärdsprogram för att möta de här problemen. Uppenbarligen har dock programmet inte tillämpats tillräckligt

effektivt. Beräkningar visar nämligen att redan ett antal enkla åtgärder på exempelvis den kommunala sidan skulle kunna minska belastningen av föroreningar med ungefär 50 %. Men några sådana minskningar har vi alltså ännu inte sett till.

För att förstärka möjligheterna till ingripande i Laholmsbukten kommer regeringen därför att inom kort förklara delar av bukten som särskilt föroreningskänsligt område, något som bl. a. innebär att länsstyrelsen får ökade befogenheter att kraftigt skärpa kraven på dagens föroreningskällor. Den kommer att kunna sätta in generella åtgärder mot användningen av gödselmedel inom jordbruket men också mot industriers och kommuners utsläpp och mot utsläpp från fritidsbebyggelse och glesbygd.

En speciell arbetsgrupp bör – precis som när det gäller den särskilt utpekade Ringsjön i Skåne – arbeta med problemen på ort och ställe.

Ringsjön var det första område som regeringen pekade ut som särskilt föroreningskänsligt och som därigenom kommit att bli föremål för särskilda räddningsinsatser.

Nu följs Ringsjön av Laholmsbukten. Från regeringens sida kommer vi också att noga överväga om ytterligare områden kräver denna alldeles särskilda uppmärksamhet.

Till en början begär vi nu att samtliga länsstyrelser i kustlänen utarbetar handlingsprogram för hur övergödningen, och andra föroreningar som påverkar situationen i haven, kan begränsas. Sådana program måste tas fram i lämpligt samarbete mellan de olika länen och de centrala myndigheterna. Det blir en stor uppgift och en viktig uppgift.

De senaste åren är det skogen som har krävt det mesta av insatser och ansträngningar. Nu måste vi gå vidare, orka mer. Därför denna samlade aktion för våra hav:

- En räddningsplan för Östersjön,
- ett utpekande av Laholmsbukten som särskilt föroreningskänsligt område,
- ett uppdrag till samtliga länsstyrelser i kustlänen att göra egna handlingsprogram mot utsläpp och övergödning.

Anf. 23 IVAR VIRGIN (m) replik:

Fru talman! För oss som inte var med i Göteborg den 21 januari var det trevligt att här i kammaren få höra miljöministerns föredrag – åtminstone delar av det. Vi kan dessutom konstatera att det har tillförts en hel del i vattenvårdsfrågor, som jag tycker var värdefullt.

Miljöministern tog upp bekämpningsmedelsproblemet. Vi hade en debatt i höstas om det, och jag kan konstatera, att det nu är något försiktigare tongångar än under valrörelsen, då man i artiklar faktiskt gjorde gällande att i stort sett alla cancerfall som hade med kost att göra berodde på kemiska tillsatser till våra livsmedel och tillsatser som skedde i industrin. Så är ju inte alls fallet. Man har inte kunnat registrera ett enda cancerfall som har den bakgrunden.

Jag skulle vilja fråga miljöministern hur importen i fortsättningen skall behandlas. Det är faktiskt så att man just i importerad frukt och importerade grönsaker upptäcker en hel del bekämpningsmedelsrester. Jag har en

sammanställning över detta från januari till mars förra året, som visar att praktiskt taget alla prov av dem som kontrollerades och där man över huvud taget hittade någonting var från importerade grönsaker och frukter. En hel del av de proven låg till och med över högsta godtagbara halt, dvs. de fastställda gränsvärdena.

Det finns all anledning att titta på detta! I svenska produkter, exempelvis svenskt mjöl, hittar man däremot inte några rester av bekämpningsmedel.

För att nyansera debatten tycker jag således att det kan vara lämpligt att jämföra olika produkter med varandra. Vi bör inte föra en förenklad debatt på den här punkten.

Jag förstår av miljöministerns argumentation att vi kommer att få stöd för vårt krav på sänkta utsläpp från kolförbränning. Något annat är knappast möjligt med tanke på den attityd till dessa frågor som ändå präglade miljöministerns anförande.

Vad sedan gäller jordbrukets utsläpp vill jag bara meddela att vi i vår motion till årets riksdag har föreslagit statsbidrag till gödselanläggningar just för att förhindra de här miljöproblemen. Det borde vi också kunna få stöd för med hänsyn till vad miljöministern sade.

Anf. 24 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Fru talman! När jag lyssnade på miljöministerns anförande hörde jag att han flera gånger nämnde avgasreningen som "den katalytiska avgasreningen", och det är riktigt att det är den metoden vi har att använda. När vi talade om dessa saker i jordbruksutskottet och också i den debatt vi hade i riksdagen var vi över partigränserna överens om att vi skulle tala om gränsvärdena som sådana. Det viktiga är att få ner avgasutsläppen som sådana, och då skall man kanske litet mindre betona just uttrycket katalytisk rening. Det finns också problem med den reningen, och det är viktigt att forskningen och tekniken går vidare, så att vi får andra alternativ. Detta var bara en liten synpunkt från min sida.

Av anförandet i övrigt fann jag att det var en bred redovisning av problemen på miljöområdet. Mycket av det miljöministern sade när det gäller beskrivningen av problemen kan jag från folkpartiets sida instämma i. Det finns liksom tidigare många allmänna synpunkter, men litet av konkreta förslag. Det fanns dock en del konkreta synpunkter, bl. a. att Laholmsbukten skulle förklaras som miljö känsligt område. Det är bra och tillfredsställande. Folkpartiet ställde upp bakom detta lagförslag när det kom till riksdagen, och det är riktigt och konsekvent att lagen tillämpas i sådana här områden.

I övrigt undvek miljöministern att diskutera skärpta krav. Hur blir det med avgasreningen i övrigt? Hur blir det med dieslbilarna, där vi har begärt kaliforniska krav? Hur blir det med den befintliga bilparken, hur blir det med eldningsoljan och svavelutsläppen, hur blir det med kolet? Miljöministern tog upp frågan om batterierna och sade att vi år 1987 kanske skulle ha det problemet ur världen. Men såvitt jag förstår är det stora svårigheter att få berörd industri att uppfylla de krav som man ställt. Hur blir det – klarar vi skärpningen när det gäller batterierna till år 1987?

Det är sådana här konkreta miljöfrågor som jag skulle vilja att miljöministern svarade på.

Anf. 25 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Fru talman! Av miljöministerns anförande framgår bl. a. att miljöopinionen är ganska bred i Sverige. Det finns stor enighet om att saker behöver göras. I många fall är vi ganska eniga om målen och om nödvändigheten av förbättringar.

Men sedan finns det en rad detaljer och ganska viktiga sådana som kan vara värda att ställa under vidare debatt. Jag blir förvånad över att höra miljöministern kommentera livsmedelskvaliteten. Först blev jag glad, när miljöministern sade: att äta mat skall vara en njutning. Den uppfattningen delar jag med stor entusiasm. Men därefter kom en formulering som skrämde mig: Man skall inte ha mat som är fullproppad med antibiotika. Nej, naturligtvis inte, det tycker inte jag heller. Men det lät som om det vore någonting vanligt och generellt i Sverige. Verkligheten är den att vi har en livsmedelskvalitet som fyller mycket högt ställda krav. Kravet på att maten skall vara bättre och godare och mera njutbar ställer jag och sannolikt alla upp på.

Frågan är då: Varför har det blivit så här? Varför har vi fått debatten om antibiotika, varför har man ibland fått kycklingar som smakar fisk? Det är de gamla kraven från framför allt den socialdemokratiska regeringen som lett till en produktion och en ekonomi i livsmedelsproduktionen som fått de här effekterna.

I det internationella arbetet för att lösa försurningsproblemen måste det naturligtvis göras ytterligare ansträngningar. Miljöministern nämnde ingenting om de gränsvärden som jag tog upp i mitt anförande. Man måste gå betydligt längre än till en 30-procentig sänkning.

Kväveoxiderna svarar nu för hälften av utsläppen i Sverige – bilismen svarar i sin tur för hälften av utsläppen av kväveoxider – och kväveutsläppen ökar. Det är oroande.

Övergödningen av våra vattendrag är naturligtvis ett bekymmer som vi skall ta tag i. Men vi måste komma ihåg att storleken av läckaget från odlingsjorden inte alltid är kopplad till mängden tillförd handelsgödsel.

Vi fick inte höra någonting om kärnkraften. Jag är litet oroad över att miljöministern inte argumenterar emot moderaternas synpunkter i det sammanhanget.

Anf. 26 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Fru talman! Jag tycker naturligtvis att det är bra att man erkänner fel i de bedömningar som har gjorts av socialdemokratiska partiet och regeringen i de här frågorna. Speciellt gäller det energifrågan, som var det verkliga bottennappet – jag tänker då såväl på felbedömningen som på sättet att beskriva verkligheten och angreppen på oss andra.

Jag har också sagt att regeringens energipolitik nu pekar i rätt riktning; den kom bara 10–15 år för sent, vilket är beklagligt.

Jag vill upprepa mina frågor: Vad anser miljöministern som miljöminister om kärnkraftens avfallsfråga? Det går inte att bara säga att problemet kan betraktas som löst. Det är inte så enkelt. Senast i Morgonekot i dag fick vi höra om nya utsläpp i Sellafeld, där det bevisligen ligger några ton använt bränsle från Oskarshamn. Avfallsfrågan kan man inte bara lämna åt sidan

som miljöministern här gjorde. Det är inte bara en energifråga – det är också en miljöfråga. Det finns inga vattentäta skott mellan de områdena.

Jag vill sedan instämma i vad centerns representant sade om tystnaden om kärnkraften. Jag har inte heller hört miljöministern just som miljöminister ta avstånd från den moderata linjen. Vad anser Ingvar Carlsson själv om fortsatt kärnkraftsanvändning i Sverige? Skall vi ha Secure t. ex.? Är det en fråga miljösynpunkt ren och fin energikälla? Är det bättre än att satsa på andra alternativ?

Det är viktigt att vi får en deklARATION i den frågan även av miljöministern och inte bara av energiministern, som på det området flera gånger gjort en deklARATION som är bra.

Som här nämndes från moderat håll finns det motioner från socialdemokratiska riksdagsmän om att man skall fortsätta med kärnkraften: moderaten som nämnde det tyckte Rosqvists motion var bra. Stöder Ingvar Carlsson sina partivänner i den frågan, eller vilken ståndpunkt intar Ingvar Carlsson som miljöminister? Det är viktigt att få veta.

Jag förstår att det kan vara svårt att svara på alla frågor, men jag vill ändå ta upp Scan Link en gång till. Det är en mycket viktig miljöfråga – vi skall inte blanda bort korten som man från folkpartiets sida här har försökt göra genom att tala om att motståndarna inte vill förbättra vägarna. Skall vi här på den europeiska storfinansens villkor ha ett stort Europavägnät som skall samla upp all trafik till centrala Europa? Vad tycker miljöministern om det? Vilken uppfattning har regeringen i frågan om Scan Link? Det är viktigt att få detta klarlagt.

Jag vill hänvisa till uttalandet från jordbruksutskottet i samband med avgasreningspropositionen. Efter den debatt vi hade sades det att fortsatta motorvägsbyggen skall bedömas från miljösynpunkt. Där har vi Scan Link-projektet i ett nötskal. Det vore alltså intressant att få höra litet mer om det.

Anf. 27 Statsrådet INGVAR CARLSSON:

Fru talman! Får jag börja med att till Ivar Virgin säga att det finns tal som kan hållas en gång, två gånger och tre gånger, och det finns tal som egentligen inte borde ha hållits en gång. Jag kommer nog att upprepa en del av det jag sagt i dag vid ytterligare tillfällen.

Ivar Virgin ställde en fråga om importerad frukt. Det går till så, att vi tar stickprov på all importerad frukt. Hittar man någon rest i ett parti, så stoppas partiet från leverantören i fråga och får lossas endast efter det att kontroll har gjorts. Vi skickar också ut kontrollanter till exportländerna.

Ivar Virgin ställde i sitt första inlägg också en fråga om internationella luftvårdsavgifter för att minska problemen med de gränsöverskridande luftföroreningarna. Även om frågan har varit uppe i diskussioner på det internationella planet, så vill jag inte påstå att man i den frågan ännu har kommit särskilt långt.

Lars Ernestam klagade över att det var mer allmänna synpunkter än konkreta förslag. Får jag då summera bara denna korta tid som gått sedan valet. Vi har när det gäller bilavgaserna lagt fram ett förslag som riksdagen har tagit ställning till. Detta förslag innebär snabbaste tänkbara tidsprogram

som man i praktiken kan genomföra. Den linje som folkpartiet stod för i den frågan hade tvingat oss till dispenser mot EG-länderna som det hade varit hopplöst att ta tillbaka. Det var i själva verket en farlig linje ur miljösynpunkt som folkpartiet företrädde.

Vi har lagt fram en budget som trots ett kärvt budgetläge innebär betydande satsningar på miljöområdet. Vi har lagt fram ett forskningsprogram som har med skogen och miljön att göra, som har internationella aspekter – när det gäller utvecklingsländerna – och som innebär 200 milj. kr. på fem år.

I dag har jag presenterat förslag när det gäller hur vi skall komma till rätta med problemen i havet.

Jag tycker att det faktiskt är ganska konkreta åtgärder som vi på kort tid har vidtagit. Viktigare än att bara prata om miljöproblem är att – när man har diskuterat – handla. Och det är det den socialdemokratiska regeringen gör.

Karl Erik Olsson klagade över mitt uttryckssätt när det gäller antibiotika. Vi kan diskutera vilket uttryck man skall använda. Men jag tror att det är allvarligt när forskarna säger att inte bara djuren utsätts för risker utan att människorna som äter vårt fläsk riskerar att bli resistent mot antibiotika, att vi inte kan tillgodogöra oss dem när vi sedan verkligen behöver dem. Det är i alla fall för mig en allvarlig varningssignal.

Det är litet förvånande att centern, som har velat vara så aktiv på miljöområdet, så fort det gäller jordbruket sätter ut gaddarna och går i försvarsställning. Det blir ju alltmer uppenbart att några av våra svåraste miljöproblem finns just på jordbrukets område. Jag har varit noga med att då inte angripa jordbrukarna, för de är människor som arbetar inom ramen för ett ekonomiskt system. Jag har i stället angripit missförhållandena. Därför tror jag, Karl Erik Olsson, att vi har förutsättningar att föra en saklig diskussion om problemen och vilka åtgärder som vi är tvingade att använda också på detta område för att värna om miljön.

Till Oswald Söderqvist vill jag säga att regeringen via energiministern har gett vårt bestämda besked när det gäller kärnkraftens avveckling. Vi uppträder inte som privatpersoner när vi ger den typen av besked. Självfallet talar hon då också på mina vägnar. Därför har jag inget behov av att stå och upprepa det. Har en socialdemokratisk regering gett ett sådant besked, då kommer vi att med kraft fullfölja den politiken. Jag tycker att det säger mer om frågaren, när man anser att det beskedet måste upprepas, än om den socialdemokratiska regeringen.

Flera av talarna har varit inne på energipolitiska frågeställningar, och det skulle naturligtvis vara frestande för mig att också ta upp en energipolitisk debatt här. Jag vill emellertid göra några viktiga klarlägganden.

När Oswald Söderqvist är så oerhört säker på sin egen linje i energifrågan, vill jag påminna om att om den hade vunnit gehör hos svenska folket, vilket den inte gjorde, skulle vi på tio år ha klarat motsvarande ungefär 45 TWh. Vi hade i praktiken nu varit på väg att utan den nya tekniken bygga ett antal stora kolkondensverk och bygga ut älvar. Det hade blivit följden av den politiken.

Vad vi nu har fått är möjligheter att under en väl tilltagen övergångstid planmässigt och på ett klokt och förnuftigt sätt utveckla de nya energikällor-

na och genomföra ett kraftfullt energibesparingsprogram som ger mycket bra resultat.

Jag tycker att vi kan vara glada och tillfredsställda med att det i det avseendet går något bättre än vi räknade med för fem år sedan och sätta in våra krafter på det och förhindra att de krafter, i form av moderata samlingspartiet och industrin, som inte vill ta folkomröstningsresultatet på allvar får något inflytande. På den punkten har Birgitta Dahl uttalat sig på regeringens vägnar. Jag kan bara bekräfta, vilket för mig är en självklarhet, att hon företräder regeringen.

Jag skulle också vilja säga några ord med anledning av Lars Ernestams inlägg om älvarna. Riksdagen har beslutat att vi skall bygga ut älvarna motsvarande 66 TWh, alltså ytterligare 2,5 TWh. Man har givit möjlighet att pröva älvsträckor som går något utöver det antalet TWh, för att man skall kunna säga nej i en del fall. Vid det första beslut som jag har haft anledning att fatta var det faktiskt ett ja och ett nej. Men vi kan ju inte säga nej i samtliga fall, för då blir det inte en utbyggnad som riksdagen har beslutat.

Eftersom Lars Ernestam säger att Gide älv var ett fall där man skulle säga nej måste min motfråga vara: Vad skall vi i stället bygga ut? För det är alldeles klart, när jag nu har gått igenom detta fall, att säger vi inte ja till den utbyggnaden så kommer vi icke att nå upp till de 2,5 terawattimmar.

Dessutom har uppenbarligen Lars Ernestam inte läst beslutet och ännu mindre Oswald Söderqvist som säger att vi har gett tillstånd på kraftbolagens villkor. Det är just det vi inte har gjort. Vi har ställt villkor som är mycket hårdare än vad kraftföretagen och myndigheterna hade tänkt sig, bl. a. för att lösa försurningsproblemet och för att klara utterstammen som finns nedströms. Med de villkor som vi ställt klarar vi de två avgörande problemen, vilket var viktigt för regeringens ställningstagande.

Fru talman! Därmed har jag tagit upp åtminstone en del av de ganska många frågor som ställdes i de tidigare debattinläggen. Jag har ändå noterat med tillfredsställelse att i grunden finns en stark uppslutning bakom de riktlinjer för energipolitiken som jag presenterade i första delen av mitt inlägg.

Anf. 28 IVAR VIRGIN (m) replik:

Fru talman! Jag hade ingen som helst kritik att rikta mot att miljöministern upprepar delar av sitt tal. Jag tycker att han skall göra det. Jag är tvärtom glad över att vi i riksdagen fick del av det, för det har vi alltså inte fått annat än via massmedia, och miljöministern vet ju själv hur pass kortfattat det blir.

Sedan registrerar jag med tillfredsställelse att man ändå i internationella förhandlingar har fört fram idén om luftvårdsavgifter. Jag är helt ense med miljöministern om att det sannolikt är en besvärlig fråga. Jag är helt övertygad om att de länder som exporterar stora mängder luftföroreningar är ytterst ovilliga att bidra till en luftvårdsfond. Självklart kommer de att ha den inställningen, vilket inte hindrar att man ändå i den internationella debatten och i internationella förhandlingar bör föra fram de här idéerna. Så småningom bör pressen bli tillräckligt hård för att tanken skall vinna gehör.

Miljöministern talade förut om öppna landskap. Ett sätt att bidra till dessa tycker jag är att ta bort 5:3-bidraget, som faktiskt är ett statligt bidrag för

skogsplantering, framför allt av barrskog. Tar man bort det bidraget får man automatiskt en utveckling mot lövskogar och mer öppna landskap.

Miljöministern tog upp frågan om kemiska bekämpningsmedel. Jag har svårt att se hur kravet på att minska användningen i Sverige till hälften står i överensstämmelse med att acceptera så stora rester när det gäller importerad frukt och importerade grönsaker. Som jag sade förut innehåller svenska livsmedel praktiskt taget inte några rester, medan vi har betydande mängder i de varor som undersöks av livsmedelsverket. Rapporterna ger klart besked på den punkten, och jag kan konstatera att mängderna ofta överskrider vad man betraktar som högsta tillåtna halt.

Slutligen vill jag kommentera uttalandet att folkomröstningen skulle ha gett besked om avveckling år 2010. Det är en felaktig beskrivning. Folkomröstningen angav inte något årtal. Men när den borgerliga regeringen lade fram ett förslag om avveckling kom en socialdemokratisk motion med förslag om att fastställa tidpunkten till 2010, och detta vann riksdagens bifall.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 29 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Först vill jag något diskutera vattenkraft med miljöministern. Han säger att en utbyggnad av Gideälven kan ske så att man klarar de akuta miljökrav som finns. Jag förbehåller mig rätten att vara tveksam på den punkten.

Miljöministern tar upp detta att beslutet om utbyggnad till 66 TWh innebär att vi måste bygga ut vattenkraft. Den uppfattningen har jag också. Men i det energibeslut som fattades för något år sedan finns klart redovisat vilka ombyggnader av befintliga kraftverk som behövs härvidlag och vilka – det gäller ett fåtal – nya forsnar som behöver tas i anspråk. Där finns en lista över projekten, och man når med god marginal upp till de 66 TWh som det är fråga om.

Jag ställde också frågor till miljöministern om konkreta åtgärder och fick några svar.

Miljöministern sade något om bilavgaserna. Givetvis blev det en skärpning. Vi hade visserligen olika synpunkter, och för vår del ville vi ha ikraftträdandet ett år tidigare, men jag skall inte ta upp den debatten nu med miljöministern. Dock: Hur blir det nu, konkret? Hur skall vi gå vidare? Får vi något system som underlättar för den befintliga bilparken att gå över till bättre rening? Hur blir det med dieselbilarna och med Californien-kraven?

Miljöministern talar om den förstärkta budgeten. Men förstärkningen beror till stor del på att regeringen till slut verkställt det uppdrag riksdagen gett regeringen att redovisa användningen av gödselpengarna och bekämpningsmedelspengarna. Vi har diskuterat om det är rimligt att dessa pengar också skall användas till skogsvård, men den diskussionen får vi fortsätta i ett annat sammanhang. I övrigt har dock miljön inte fått några nya resurser.

När det gäller havet har jag redan sagt att jag tycker att de synpunkter miljöministern tar upp är bra. Från folkpartiets sida ställer vi upp bakom att Laholmsbukten förklarar som ett miljö känsligt område.

Sammantaget är det ändå så att i ministerns anförande finns många allmänna synpunkter, men mindre av konkreta förslag. Hur blir det med batterierna, kolreningen, eldningsoljan?

Anf. 30 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Herr talman! Miljöministern vill att vi skall föra en saklig debatt om livsmedlens kvalitet. Det ställer jag fullständigt upp på, för det vill jag också. Det var faktiskt därför jag påpekade det litet tveksamma i att tala om livsmedel fullproppade med antibiotika. För att det inte skall råda någon tveksamhet om vad vi inom centern önskar i det här sammanhanget vill jag påpeka att vi också i år i en motion till riksdagen begärt att regeringen skall undersöka möjligheterna att begränsa användningen av antibiotika i djurfoder och vidta åtgärder, så att det inte går att kringgå den nya lag som infördes beträffande tillväxtbefrämjande medel. Jag har dessutom i en annan motion, tillsammans med Lennart Brunander, föreslagit att man i lagstiftning om livsmedelskvaliteten skall klassa djuren på olika sätt, så att de djur som har varit mycket sjuka hamnar i en klass för sig. Vi har redan en veterinärbesiktning, som utan nämnvärda nya kostnader medger en sådan klassning. Det här visar att det inte är något fel på vår ambition i detta sammanhang.

Beträffande importen av livsmedel sägs att vi ju har stickprovskontroll. Men det räcker egentligen inte. Nu importerar man livsmedel från länder där kemikalier, medel och uppfödningmetoder som är förbjudna i Sverige är tillåtna. Detta kan väl inte vara konsumenternas vilja, och det kan inte vara i deras intresse att så får ske.

Jag är tacksam att det kom en kommentar till frågan om kärnkraft. Beskedet behövde lämnas, för det håller på att breda ut sig en opinion inom moderata samlingspartiet och, såvitt jag förstår, också inom delar av det socialdemokratiska partiet innebärande att man börjar sväva på målet när det gäller fullföljandet av folkomröstningens resultat.

Herr talman! Det är några saker som det skulle vara intressant att diskutera, men jag inser att tiden nu inte medger detta. Det gäller utnyttjande av vår delvis styrda marknadsekonomi på ett sätt som gör att vi kan få en bättre miljö. Det är en fråga som naturligtvis måste förenas med lagstiftningsarbete och som innebär hårda begränsningar, men det är också en fråga som kommer att bli mycket intressant i det kommande miljöarbetet.

Anf. 31 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Herr talman! Om en minister säger någonting – i det här fallet var det ju energiministern för det gällde energipolitik och kärnkraftverk – förutsätter man att det är regeringens talesman som yttrar sig. Naturligtvis är det också intressant när en så viktig medlem av regeringen som miljöministern, dessutom i sin egenskap av miljöminister, personligen går upp och deklarerar vissa saker. Jag kan inte finna något motstridande i det, och jag förstår inte riktigt Ingvar Carlssons returnering. Han hävdar att detta säger mer om den som frågar, dvs. om mig, än om regeringen. Det tycker jag var en ganska dålig returnering som inte säger särskilt mycket åt det ena eller det andra hållet.

Nu fick vi höra att Ingvar Carlsson ställer sig bakom det hela. Annars visar

debatten om kärnkraft och energifrågor här att Ingvar Carlsson som miljöminister ingenting lärt och allting glömt. Vad är det för nonsens som Ingvar Carlsson kommer med när han talar om att ifall linje 3 hade vunnit, skulle vi ha fått kolkondenskraftverk och utbyggnad av älvarna? Det är rena rama falsifikationer att säga så. Den totala energiförbrukningen har inte ökat ett dugg sedan 1978/79. Den har legat still. Det hade varit fullt möjligt med det förslag som vi framlagt i slutet av 1970-talet att undvika den utbyggnad, före avveckling, som ni genomdrivit. Kom nu inte med de gamla dåliga argumenten om den lögnaktiga konsekvensutredningen, m. m.! Det är verkligen en dålig debatteknik som säger mer om Ingvar Carlsson än om mig. Jag tycker att vi kan lämna det därhän – det här har t. o. m. körts över i regeringens proposition. Man har ju sagt att den energiprognos som gjordes så sent som 1980 visade betydligt högre värden än de som i verkligheten förelåg.

Vi skulle inte ha behövt bygga ut några älvar, och vi skulle inte ha behövt bygga några kolkondensverk heller. Då kan man återkomma till frågan om Gideälven, där regeringen helt klart tagit ett steg som gör att man blir misstänksam. Man har inte kunnat lämna den här lilla älven i fred, för att få ut några ynka megawatt. Vi behöver inte mera elström i Sverige – vi har överskott. Det blir svårt att placera de stora mängderna från Forsmark 3 och Oskarshamn 3. Då skall vi väl inte ge oss på att bygga ut små älvräckor som är helt försumbara i sammanhanget?

Det är sådant som gör att man blir misstänksam mot socialdemokraterna och regeringens energipolitik, trots försäkringar som är bra i många stycken. I praktiken visar sådana här steg åt ett annat håll. Detta kommer vi att bevaka i fortsättningen.

Jag konstaterar att mina frågor om Scan Link har bemötts med tystnad, kanske på grund av tidsbrist – jag vill inte påstå någonting annat. Vi får återkomma till det. Det är en fråga som vi kommer att följa upp.

Anf. 32 Statsrådet INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Jag är visst mycket angelägen, Oswald Söderqvist, att diskutera Scan Link. Från vpk:s sida pågår en sorts kampanj. Man säger att regeringen i själva verket har bestämt sig för Scan Link. Oswald Söderqvist lyckades både få med påståendet att de nordiska socialdemokraterna har ställt sig bakom Scan Link och samtidigt ställa en fråga till mig: Vad är Ingvar Carlssons uppfattning om Scan Link?

Beskedet är liksom tidigare att regeringen ännu icke har diskuterat projektet Scan Link. Det kommer vi kanske att göra så småningom, och då skall vi ge besked om detta. Eftersom jag nu råkar tillhöra regeringen, tror jag faktiskt jag kan uttala mig om vad som har förekommit och inte förekommit i regeringen.

Vi har inte tid, och det är inte heller rätta tillfället, att nu ta en ny debatt om energipolitiken. Socialdemokratin har redovisat hur vi skall klara avvecklingen av kärnkraften. Till skillnad från en del partier som kanske har lätt att ställa upp mål men sedan tvekar när det gäller att klara politiken i praktiken, kommer vi att genomföra den politiken.

Till Karl Erik Olsson skulle jag kunna säga att problemet inte är vad den

nuvarande riksdagsmajoriteten, socialdemokraterna – i den här frågan räknar jag med att kommunisterna kommer att stödja vår politik – kommer att göra. Problemet är väl i stället vad en eventuell borgerlig regering skulle göra. Det är då det möjligen kan bli risk för att kärnkraften inte avvecklas, eftersom det största borgerliga partiet inte är klar på den punkten. Även om Karl Erik Olsson inte har chansen att replikera just nu, måste jag faktiskt skicka tillbaka den bollen och låta de borgerliga partierna klara ut den frågan. För vår del är beskedet givet. Beslutet är klart, och vi kommer att inrikta vår politik därefter.

Herr talman! Jag skulle också vilja säga något till Lars Ernestam: Det är faktiskt riksdagen som har beslutat om utbyggnad till 66 TWh – detta är viktigt att säga även till Oswald Söderqvist. Det är nu regeringens uppgift att följa riksdagens beslut, och det är därför jag som miljöminister har att ta ställning till ett antal konkreta förslag om utbyggnad av älvar. I en del fall måste regeringen säga ja, om vi skall uppfylla riksdagens beslut. Och jag har viss respekt för riksdagens beslut.

Om nu Lars Ernestam säger att det går så lätt att klara dessa 2.5 TWh på andra sätt, begär jag att Lars Ernestam överlämnar denna folkpartistiska lista över utbyggnader – inte nu i talarstolen, för det går inte, men efteråt, låt oss säga om en vecka, eftersom det var en lätt uppgift. Då skall jag gärna i fortsatta debatter diskutera om socialdemokraterna eller folkpartiet gör de rätta avvägningarna.

Vad Lars Ernestam gör i den här frågan, liksom i frågan om avgaserna, är att driva vad jag uppfattar som en – ursäkta att jag säger det – mycket opportunistisk politik. Ni fick föredragningar som gjorde att två av oppositionspartierna ändrade sig när det gäller bilavgaserna. Folkpartiet visste att det bildades en majoritet för en förnuftig linje, och ni vidhöll, som ni sade, ända fram till målsnöret. Men vad hade ni gjort om ni hade suttit i regeringsställning? Jag är ganska säker på att ni inte hade nått målsnöret då. Ni hade inte nått ända fram, eftersom ni hade tvingats att ta hänsyn till realiteterna, till fakta.

Jag upprepar vad jag sade tidigare: Om vi hade följt folkpartiets politik hade vi tvingats att ge en rad dispenser till EG-länder – dispenser som vi inte hade haft skuggan av en chans att ta tillbaka ett år senare. Därför anser jag att det var en farlig miljöpolitik som folkpartiet företrädde. Det är O. K. att ni intog den ståndpunkten, innan ni lyssnat på naturvårdsverkets experter. Men jag menar att efter den föredragningen krävde sakligheten och miljöpolitiken att ni ändrade er uppfattning.

Det är sådant som gör att jag upplever att folkpartiets miljöpolitik mer och mer får karaktären av opportunist, och det beklagar jag. Framför allt om man har en partiledare som talar så vackert om ärlighet i politiken, förutsätter jag att den skall omfatta inte minst miljöpolitiken, där så många människor är engagerade och känner så starkt och där jag tror det är mycket farligt om politiker uppträder på sådant sätt att man underbläser politikerföraktet.

I två av de viktiga beslut som jag har varit med att fatta under den första perioden kan jag inte med bästa vilja i världen säga att folkpartiet har agerat på lämpligt sätt i de här frågorna.

Sedan skulle jag bara vilja ge ett svar beträffande Karl Erik Olssons fråga i ett tidigare inlägg om energiskatten. Jag tycker det är viktigt att vi har en energibeskattnings som gör att t. ex. kommunerna långsiktigt kan satsa på att bygga upp alternativa energikällor. Jag förstår att det var detta som Karl Erik Olsson var orolig över.

Nu har vi haft ett mycket snabbt fall för oljepriserna. Åtminstone en del experter tror att vi får en lika snabb uppgång igen. Man kan inte bedriva en skattepolitik, grundad på mycket snabba svängningar, men det är klart att vi följer denna fråga mycket noga från regeringens sida, och vi har riksdagens uttalande om att vi skall bedriva en skattepolitik på det här området som gör att vi skapar en viss stabilitet i uppbyggnaden av de alternativa energikällorna.

Detta är väl det principiella svar som jag kan ge i dag, och jag förmodar att det var något sådant som Karl Erik Olsson efterlyste.

Andre vice talmannen anmälde att Lars Ernestam och Karl Erik Olsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 33 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jordbruket är en icke oväsentlig del av vårt näringsliv. Ca 500 000 människor har direkt eller indirekt sin utkomst från denna näringsgren. Från några utgångspunkter är det svenska jordbruket helt olikt övriga näringar. Genom den försörjningspolitiska roll jordbruket har och genom att jordbruket därmed är en del av vårt totalförsvar, har jordbruket på gott och ont placerats i statens knä. De då och då återkommande jordbrukspolitiska besluten, liksom de olika förhandlingarna mellan staten och näringen om prissättningen på jordbruksprodukter, understryker detta. Beroendet av statsmakterna delar det svenska jordbruket med jordbruket i praktiskt taget alla länder. Försörjningsåtagandet är här liksom i alla våra omgångsländer knutet till någon typ av skydd eller stöd. Samhällets pris för att erhålla försörjningstrygghet måste rimligen vara att de som har sin utkomst av jordbruket också känner trygghet i tillvaron.

Denna trygghet kan inte sägas råda i dag. Så samstämmigt som nu sker har kanske ingen gång tidigare oro från näringens sida kommit till uttryck. Vid detta, herr talman, och den situation som har givit anledning till det skall jag uppehålla mig en stund.

Mest naturligt vore att det offentliga samhället visade uppskattning och gav stimulans till den näring som för sin utkomst så helt är beroende av statliga beslut och prisöverläggningar med statsmakten. I stället för att visa det sin uppskattning är det nu alltmer uppenbart att staten i olika avseenden avser att ta sin hand från jordbruket. Detta är endera ologiskt, med tanke på vad jag tidigare sagt, eller inledningen till en helt ny jordbruks- och försörjningspolitik för Sverige. Jag kan inte se någonting som tyder på att vare sig det ena eller det andra av dessa alternativ är för handen, utan tillåter mig att dra den slutsatsen att den socialdemokratiska jordbrukspolitiken just nu är planlös och slumpartad. Frånvaron av socialdemokratiska aktörer i den här debatten ger samma bild av det socialdemokratiska engagemanget.

Vad som fört oss därhän kan jag naturligtvis inte uttala mig om, men jag kan möjligen tänka mig att då jordbruket, bl. a. på grund av starka rationaliseringskrav, nu producerar för mycket livsmedel eller livsmedelsråvara, har näringen blivit obekvä. Då jag på grund av den socialdemokratiska frånvaron i dag inte behöver räkna med att bli motsagd på dessa punkter, skulle jag kunna avstå från att vidareutveckla detta resonemang, men jag skall trots detta ge några exempel som belyser vad jag menar.

Avståndstagandet från jordbruket tar sig uttryck på två sätt: dels genom den nyss nämnda minskningen av engagemanget, dels genom att pålagor av olika slag tornas upp på näringens utövare. Först några ord om det minskade engagemanget.

Flera års oförmåga att lösa exportkostnaderna för det spannmålsöverskott som vi har haft sedan 1977 har under de senaste veckorna ersatts med ett klart nej – man är inte intresserad av att lösa frågan. Samma frågas betydelse för framtiden har bedömts på ett närmast löjväckande sätt. Ett två år gammalt räkneexempel, som var riktigt när det uppställdes men som nu är mycket ointressant, har upphöjts till regeringens ståndpunkt i denna fråga.

Skördeskadeskyddet vill man lämna. Som ett ytterligare understrykande av den småskurenhet som råder inom socialdemokratin just nu tycker man inte ens att det brådskar med någon ny lösning av skördeskadeskyddet – man har ju fonden att leva på ytterligare några år! Inom djursjukvården och distriktsveterinärsorganisationen vill man ha en ny huvudman. I avvaktan på att detta kan åstadkommas sker årligen en successiv kostnadsövervärling från staten till djurägarna utan att riksdagen fattat något principiellt beslut om detta. Tvärtom föreligger ett fyra-fem år gammalt principbeslut om oförändrade kostnadsrelationer mellan staten och näringen.

Listan skulle kunna göras längre, men jag skall också ge några exempel på vad jag kallar pålagesidan.

För en redan hårt pressad näring har ni socialdemokrater funnit det förenligt med era intressen att utöver alla andra skatter och pålagor också lägga en skatt på handelsgödsel och kemiska preparat. Denna skatt har den märkliga konstruktionen att den inte tillåts påverka jordbrukets produktionskostnader. Det är en skatt i produktionen, men den skall betalas ur bondens hushållsportmonnä. Regeringen har under föregående valperiod kraftigt ökat skogsvårdsavgifterna. Detta är också en ren skatt på skogsbruket, som inte på något sätt täcker den typ av för hela skogsbruket viktiga gemensamma angelägenheter som den på sin tid gällande skogsaccisen hade att finansiera.

Vi har fått en fastighetstaxering som har blivit ytterst pressande för näringen. Den tar inte hänsyn till fastigheternas avkastningsförmåga. Som en följd av taxeringen har det s. k. förmånsvärdet av bostad på lantgård kommit att bli orimligt högt, inte minst med tanke på att valfrihet saknas för den som måste ha sin bostad på landsbygden. Som brukare av en fastighet är man tvingad att bebo fastigheten. Men inte nog med detta. En lantbrukare är också tvingad att som skattepliktig förmån ta upp värdet av på fastigheten obebodd och outnyttjad byggnad. Detta förhållande måste rimligen ändras.

Under det senaste året har vi fått andra pålagor av konfiskatorisk karaktär, såsom det fria handredskapsfisket, som visserligen inte drabbar alla, men bra

många mark- och vattenägare. Ytterligare pålagor av frihetsinskränkande karaktär är de många begränsningar som finns beträffande handeln med fastigheter. Prisprövningen innebär absolut en urholkning av de äganderättsliga principer som vi företräder. Liknande nya övergrepp finns på förslag i den plan- och bygglag och naturresurslag som just nu är föremål för behandling i riksdagens utskott. Således kan en markägare, om detta lagförslag går igenom, tvingas tåla betydande intrång utan att ersättning ges. Samtidigt kan det på samme ägare ställas krav på att han skall underhålla och bevara byggnation som enligt det allmännas mening är av intresse.

Med detta, herr talman, har jag gett några exempel som belyser att samhället avvecklar tidigare väl motiverat ekonomiskt stöd till näringen, samtidigt som nya skatter av olika slag läggs på näringens utövare. Listan ger, med mitt synsätt, otvetydigt besked om den negativa inställning till jordbruket som socialdemokraterna har. Vi tycker att denna attityd är allvarlig, och vi vill mana till en revidering av denna från socialdemokratisk sida. Enligt min mening tar staten inte sitt ansvar. Svenskt jordbruk har sedan årtionden tillbaka byggts upp för att garantera den tidigare nämnda försörjningstryggheten. Utan att några beslut har fattats tycks nu staten på område efter område önska dra sig ur. Påståendet att staten sviker sitt ansvar har därför sin grund.

Moderata samlingspartiet har i olika motioner tagit upp de påtalade problemen. De förslag vi lägger fram ger otvetydigt besked om att vi tar vårt ansvar och står för de åtaganden vi varit med om att göra här i riksdagen. Vi gör det även då åtagandena är kostnadskrävande och av den anledningen kan te sig obekväma.

Herr talman! Jag vill nu beröra några frågor som kommit att bli livligt diskuterade och som behandlades av livsmedelskommittén. Eftersom jordbruksministern inte är närvarande i kammaren kan jag inte i dag be honom klargöra sin tolkning av beslutet om statens ansvar för kostnaderna för export av spannmål. Jag har dessutom utlovats ett interpellationssvar om detta i nästa vecka och nöjer mig självfallet med det. Jag avser däremot att friska upp minnet på dem som är intresserade av vad livsmedelskommittén egentligen föreslog och vad som sedermera blev riksdagens beslut i denna del.

Det råder från vår sida inte något som helst tvivel om att den s. k. 40:60-regeln om statens resp. näringens delansvar för exportkostnaderna avseende spannmålsöverskottet gäller. Vi är lika övertygade om att den i detta sammanhang framräknade regeln rätt och slätt var ett räkneexempel. Dessutom är vi av den uppfattningen att beräkningsregeln då den gjordes var förhållandevis riktig. Den byggde på ett beräknat spannmålsöverskott på i runda tal 0,9–1 miljon ton. Prisskillnaden mellan världsmarknadspriset och det svenska inlösenpriset var då, när beräkningen gjordes för två år sedan, drygt 40 öre. Mot den bakgrunden kan man lätt räkna fram att exportkostnaden var i storleksordningen 400 milj. kr. och att statens andel enligt 40:60-principen skulle bli ca 160 milj. kr.

Denna förutsättning har därefter starkt förändrats. Årsmedelkörden för spannmål har ökat med kanske uppemot 200 000 ton till 1,1 miljoner ton. Varför så kraftigt? frågar någon. I första hand beror ökningen på den

utomordentligt stora och fina skörd vi fick i Sverige 1984. Samtidigt har differensen mellan världsmarknadspris och svenskt inlösenpris i stort sett fördubblats; det är nu 80 öre i stället för 40 öre som i räkneexemplet. Återigen: en snabb beräkning ger vid handen att parternas gemensamma kostnad på så sätt mer än fördubblats. En höjning under samma tid av den s. k. förmalningsavgiften har i någon mån minskat totalkostnaden.

Jordbruksministerns något ogenerade tilltag att sätta 40:60-regeln ur funktion och i stället använda sig av räkneexemplet innebär inte bara att han frångår riksdagens beslut utan är dessutom ett ovanligt klumpigt försök att halvera statens kostnader. Vad jordbruksministern dessutom tycks förbise genom att använda räkneexemplet, som ju rimligen också från jordbruksministerns sida i så fall skulle gälla för båda parter, är att parternas gemensamma bidrag inte mer än till hälften täcker spannmålsregleringskassans behov. Det kan ju rimligen inte vara så att man på jordbruksdepartementet förutsätter att riksdagsbeslutet skall tolkas olika för staten resp. för näringen.

Den i detta sammanhang uttryckta förväntningen att parternas kostnader på sikt skall sjunka anser jag vara en vällovlig förväntan. Ingen kan rimligen ha intresse av att en stor spannmålsskörd i Sverige, som ger överskott, skall förorsaka kostnader; den bör vara en för landet och för brukarna värdefull tillgång. Däremot vill jag tillstå att överenskommelsen ändå har ett fel. Det gäller den till beräkningen knutna utvärderingen efter fem år. Jag vill gärna tillstå att det kan sägas ha varit en aning godtroget, också från min sida, att föreställa sig att en anpassning av växtodlingen på våra nära nog tre miljoner hektar så snart skulle kunna få en annan inriktning och att det skulle kunna avläsas vid en utvärdering efter fem år. T. o. m. tio år hade kanske varit väl kort tid för att en ny och lönsam produktionsinriktning med säkerhet skulle ha kunnat skönjas.

Herr talman! Då utvärdering efter fem år endast är en till kostnadsberäkningen knuten förväntan är det utomordentligt överraskande att detta i årets budgetproposition getts någon som helst betydelse. Som det nu framförts i propositionen framstår det som ett mått på den socialdemokratiska regeringens svala intresse för det svenska jordbrukets framtid.

Jag vill med detta, herr talman, ha aktualiserat några av de frågor som vi har tagit upp i vår jordbrukspolitiska motion. Jag har med de exempel jag har gett sagt att vi står fast vid vår ståndpunkt i de mest kontroversiella frågor som nu diskuteras.

Anf. 34 BENGTT ROSÉN (fp):

Herr talman! Det var frihetsreformer på 1800-talet som inledde utvecklingen av vårt svenska jordbruk. Genom skiftesreformer upplöstes bykollektiv och ägosplittringen, och därmed frigjordes den bundna skaparkraften hos enskilda jordbrukare. Sverige har i dag ett av världens mest effektiva jordbruk. I Sverige är ca 4 % av befolkningen sysselsatt inom jordbruket. Motsvarande siffra för exempelvis Sovjet är 23 %.

Svenskt jordbruk bygger på marknadsekonomi, men näringen är starkt reglerad. Det började här, liksom i andra länder, med ett gränsskydd. Men allteftersom livsmedelsöverskotten ökat i den industrialiserade världen, har

regleringarna byggts på, och de utgör nu ett svår genomträngligt nätverk. De flesta länder skyddar sitt inhemska jordbruk, och överskotten "dumpar" man på världsmarknaden.

Det har höjts röster för att Sverige skulle avreglera sitt jordbruk och övergå till världsmarknadspriser. Om det exempelvis inom ramen för GATT kunde ske en internationell avreglering, skulle Sverige med sitt effektiva jordbruk sannolikt hävda sig väl på världsmarknaden. Men övervägande skäl talar mot påståenden om att ett ensidigt borttagande av det svenska gränsskyddet skulle vara möjligt. Vi i folkpartiet anser dock att en förutsättningslös undersökning av möjligheterna till avreglering bör komma till stånd. Vi tror att i varje fall åtskilliga förenklingar är möjliga.

Utgångspunkten för folkpartiets inställning till jordbruksnäringen är att den skall ha förutsättningar för en lönsam produktion. Enskilt ägda familj jordbruk bör vara den dominerande ägarformen.

De ekonomiska förutsättningarna för svenskt lantbruk har i stort sett varit tillfredsställande fram till mitten av 1970-talet. Men därefter har betydande svårigheter uppstått.

När staten i början av 1970-talet – efter en aktion från de s. k. Skärholmsfruarna – beslöt att införa subventioner på baslivsmedel, förändrades den balans som fanns mellan produktionen av animalier och konsumtionen. Efterfrågan ökade och lantbrukarna stimulerades till ökad produktion, bl. a. genom statliga lånegarantier. När produktionsapparaten – i huvudsak lånefinansierad – var utbyggd, sjönk efterfrågan kraftigt. Orsaken härtill var en allmänt försämrad ekonomi åstadkommen av oljeshock, en djup lågkonjunktur och omstruktureringsbehov inom basnäringarna. För att minska statens utgifter beslöt man att avveckla huvuddelen av subventionerna, vilket ytterligare minskade efterfrågan. Det kan synas som om vi i folkpartiet vill späda på jordbrukets problem när vi föreslår att återstående mjölksubventioner avvecklas under en treårsperiod, vilket innebär att mjölken fr. o. m. början av nästa budgetår skulle bli ca 70 öre dyrare per liter och år. Men detta förslag är kopplat till en familjereform som går ut på att höja den ekonomiska standarden för barnfamiljerna – som är de största mjölkkonsumenterna – betydligt mer än mjölken ökar i pris. Beräkningar av pris- och inkomstelasticiteten visar att en omläggning inte bör föranleda någon större konsumtionsminskning. Vi i folkpartiet anser att det är principiellt felaktigt att genom subventioner styra konsumtionen.

Den prispress som nu råder när det gäller animalier har lett till att överskotten har börjat minska. Fortsätter denna utveckling, kan balansen vara återställd i slutet av 1980-talet.

Vi har i dag ca 300 000 hektar för mycket åkerjord, men det pågår en intensiv forskning för att utveckla en ny produktion med överskottsarealen som bas, vilken kan leda till ett genombrott under den närmaste femårsperioden. Vi i folkpartiet anser därför att det finns skäl att tills vidare behålla nuvarande åkerareal.

Riksdagen har beslutat att samhället under en femårsperiod skall ta delansvar för exportförlusterna på spannmål. För budgetåret 1985/86 rör det sig om 40 %, och enligt beräkningar skall detta kosta samhället 160 milj. kr. Nu vill regeringen, som Arne Andersson i Ljung har redovisat, gå ifrån beslutet

om 40 %. Vi i folkpartiet står dock fast vid de beslut som har fattats.

Det finns goda skäl för att samhället tar ett delansvar för spannmålsöverskottet. Svenska folket vill behålla nuvarande öppna landskap, som vi vet har stor betydelse för folksjälén. De läkande och stimulerande miljöer som öppna landskap, skogar och vattendrag erbjuder är omistliga för stressade nutidsmänniskor.

Turismen ökar och bedöms få en mycket stor betydelse för vårt land i framtiden. Vår vackra natur och vårt välskötta kulturlandskap är en grundförutsättning för denna näring. Bönderna gör en betydelsefull landskapsvårdande insats.

Det har under det senaste året förekommit en intensiv massmediedebatt om kvaliteten på våra livsmedel och om moderna produktionsmetoder. Prispressen på lantbruket har lett till ökad kemikalieanvändning och en storskalig animalieproduktion, där det finns inslag av djurhållning som förhindrar djuren att få utlopp för sina naturliga beteenden. Det är värdefullt att det förs en debatt på detta område och att miljö- och naturvårdsaspekterna tillmäts större betydelse. Jag har hela mitt liv umgåtts med lantbrukare, och jag törs hävda att de har en genuin känsla för djur, miljö och natur. Om samhället, som anger de ekonomiska ramarna för lantbruket, ger bönderna möjlighet att minska mängden växtnäring och bekämpningsmedel och återgå till en naturenligare djurhållning kommer det att ske.

Jag kan i detta sammanhang, herr talman, inte avhålla mig från att något uppehålla mig vid de osakliga massmediepåhopp på lantbrukare som har förekommit under det senaste året. Jag vill ta upp ett exempel.

Jag har i min hand en kopia av en skrivelse som professorn vid lantbruksuniversitetet, Göran Jönsson, har tillställt TT. Han medverkade för en dryg vecka sedan vid det s. k. försöksledarmötet i Uppsala och talade om högavkastande mjölkkor och sjukdomsrisker. Därvid varnade han för s. k. löpmageförskjutning, en sjukdom som är ovanlig i Sverige men som ökat utomlands. Genom inslag i Dagens eko fick allmänheten dock den uppfattningen att sjukdomen var vanlig hos svenska kor. Jag citerar avslutningen på hans brev:

”Den efterföljande diskussionen gav mig anledning att tro att alla i salen hade uppfattat min positiva syn och optimistiska framtidstro, alla utom en – Sveriges radios reporter. Att man kan få ett referat av min problemanalys till en larmrapport om hur illa ställt det är med mjölkornas hälsosituation vittnar än en gång om den skrämmande sensationslystnad och den bristande vilja/förmåga till objektivitet, som massmedia så många gånger har demonstrerat i den senaste tidens livliga djuretiska debatt och som utlöst närmast hysteriska reaktioner hos allmänheten.

Att min i ärlig omsorg om Sveriges mjölkkor och mjölkproducenter och min i positiv anda uttalade mening skulle kunna vantolkas på ett sadant sätt att officianten i Sveriges radios morgonandakt i dag i förtvivlan frågar Gud hur han kan tillåta människorna att ge korna så mycket kraftfoder, att deras löpmagar måste sys fast, hade jag inte i min vildaste fantasi kunnat föreställa mig.

Jag måste fråga: Finns det ingen yrkesetik för journalister? Om den finns, gäller den inte ekoredaktionens reportrar?

Från TT har man meddelat professor Jönsson att hans tillrättaläggande inte är journalistiskt intressant, varför det inte föranleder någon åtgärd. Det är inte svårt att förstå att lantbrukarkåren blir upprörd och mår illa av sådan journalistik, som tyvärr inte har varit ovanlig i dessa sammanhang.

Folkpartiet har i likhet med övriga borgerliga partier begärt en översyn av jordförvärvslagen. Vi anser bl. a. att lantbruksnämnderna för ensidigt har varit inriktade på storleksrationalisering, vilket har medfört att antalet gårdar kraftigt minskat och landsbygden avfolkats. Med hänsyn till att man på de mindre gårdarna – som ofta drivs som deltids- eller som kombinationsjordbruk – använder mindre konstgödsel och besprutningsmedel, bidrar de i mindre omfattning till det kostsamma livsmedelsöverskottet. Småjordbruket i mellanbygder och skogsbygder har ofta stor regional betydelse. Om de tillåts att leva vidare kan ungdomar med intresse för jordbruk få "känna sig fram" utan att sätta sig i så stora skulder som heltidslantbruk för med sig.

Folkpartiet anser att det finns starka skäl att vid jordbruksförhandlingarna återgå till kompensation för fördyring av produktionsmedel, baserad på s. k. PM-index, och att även de årliga uppräkningsarna av Norrlandsstödet skall grundas härpå. Folkpartiet anser vidare att avgifter som har tagits in på handelsgödsel inte skall finansiera skogsforskningen.

Får jag avslutningsvis, herr talman, uttrycka den förhoppningen att regeringen omprövar beslutet att frångå ett 40-procentigt stöd till spannmålsöverskottet. Annars kommer lantbrukskonkurserna att öka än mer. Det skapar stora sociala problem, eftersom de även går ut över boendet. Familjer måste bryta upp och omplanteras i okänd miljö. Familjejordbruket och levande landsbygder tillför samhället så mycken livskvalitet att jordbruket verkligen är värt stödet på 40 % för kompensation av förluster på spannmålsexport.

Anf. 35 Tredje vice talman ANDERS DAHLGREN (c):

Herr talman! Det är utomordentligt förvånande att på det jordbruks- och livsmedelspolitiska avsnittet under den allmänpolitiska debatten, som vi nu diskuterar, inte finns någon socialdemokratisk företrädare anmäld – inte jordbruksministern, inte ens hans närmaste man i jordbruksdepartementet, ingen socialdemokrat från jordbruksutskottet, ingen av de många socialdemokratiska motionärerna, som i år har motionerat om jordbrukspolitiken. Till min glädje ser jag en förutvarande jordbruksminister, Gunnar Emanuel Sträng, som lyssnare. Jag hälsar honom välkommen!

Jag vill erinra om att 1985 demonstrerade 20 000 bönder mot den förda jordbrukspolitiken, utan synbart resultat. Den ekonomiska krisen i jordbruket 1986 är lika svår som krisen var på 1930-talet. Jordbrukarna ser ingen tröst. Däremot erfar de nya pålagor. Uppenbara feltolkningar av riksdagsbeslut gör den ekonomiska situationen ännu svårare för jordbrukarna.

Så sent som i går uppmanade statsministern dessutom jordbrukarna att vara återhållsamma med prishöjningar – en uppmaning som var onödig. Hans regering har gjort vad som göras kan sedan 1982 för att i praktiken se till att ekonomin försämras även i de mest rationella företagen. Och det är

självklart att en sådan jordbrukspolitik skapar pessimism.

I dag liksom på 1930-talet är utbudet av jordbruksfastigheter stort, och det är inte bara konkursdrabbade gårdar som salubjuds. Nej, i dag salubjuds gårdar där ägaren och en ny generation, som man tänkt skulle ta vid, har insett att en fortsatt drift av gården bara betyder osäkerhet, ständigt ökade arbetsinsatser av hela familjen och fortsatt stor skuldsättning. Man ger helt enkelt upp inför de villkor som jordbruksproduktionen nu har i landet.

Det är viktigt att påpeka att de som i dag ger upp är duktiga, välutbildade jordbrukare och att de salubjudna fastigheterna är välrationaliserade och välmekaniserade företag med utomordentligt hög avkastning. De företag som skulle bli starka visar sig vara de svaga. Frågan är om vi inte bevittnar den socialdemokratiska jordbrukspolitikens fiasko.

Vi som har varit med om jordbrukspolitiken sedan 1930- och 1940-talen kommer ihåg hur man exempelvis på 1960-talet beskrev hur jordbruket skulle utformas för att vara bra för landet och för konsumenterna. Ett exempel på detta är följande citat: "Endast jordbruket är ett reservat för en föråldrad produktionsform, för en småföretagsamhet som står konsumenterna dyrt. Vi vet att det går att producera livsmedel billigare, att det går att industrialisera jordbruksnäringen. I stora 'fläskfabriker' kan vi producera fläsk billigare, och tack vare en mer industrialiserad produktion kan vi i dag köpa kyckling till ett någorlunda hyfsat pris."

De här orden återfinns i en socialdemokratisk valtidning från 1966. Författare var dåvarande jordbruksministern Eric Holmqvist. Artikeln speglar den syn på jordbruket som då rådde inom det regerande partiet. Även vissa kretsar där utanför hade samma uppfattning. Ledstjärnan var stordrift och specialisering.

Det här är viktigt att komma ihåg när nu debattens vågor går allt högre om livsmedlens kvalitet och djurens miljö. Drömmarna om den saliggörande stordriften börjar blekna, men kraven på en fortsatt snabb rationalisering av jordbruket består. Kravet på att tillämpa modern teknik finns kvar.

I den debatt som då fördes fanns inga tankar om etiska krav som måste uppfyllas på djursidan, det fanns över huvud taget inga tankar om att produktion-förädling hade ett samband med transportavstånd eller att färskheten hos varor var ett kvalitetsmått.

Tvärtom kunde man så sent som 1979 ta del av en socialdemokratisk motion från de skånska riksdagsledamöterna som oförblommerat sjöng stordriftens höga visa; uppenbarligen var dessa ledamöter rädda att 1977 års jordbrukspolitiska beslut skulle sätta stopp för stordriften. Följaktligen skrev man i motionen följande: "Vi menar att vissa företeelser inom den av den borgerliga regeringen utformade jordbrukspolitiken – som år 1977 fått som enda övergripande mål att tillförsäkra jordbrukets utövare en god inkomst – inger oro för framtiden. Beslut som helt nyligen träffats inom regeringsapparaten har förstärkt denna oro till följd av det klara uppsåtet att i första hand tillgodose företagarintresset från en snäv utgångspunkt och ej en fortsatt rationell utveckling, till fromma även för konsumenterna och samhället."

Från denna utgångspunkt kläder man då sin rädsla i ord och menar att det av regeringen framlagda förslaget till strukturstöd, som gynnade de mindre leverantörerna, var en fara för att de stora höns- och svinfabrikerna skulle få

stryka på foten. Och i motionen fortsatte man: "Inom den svenska animalieproduktionen har specialiserade företag i betydande utsträckning kommit att svara för framställning av våra livsmedel. Som vi beskrivit inledningsvis har specialproduktion inom denna sektor stor omfattning i Skåne. Särskilt inom fjäderfä- och äggproduktionen har stordriftens fördelar kommit till uttryck, vilket medför det ur konsumentsynpunkt värdefulla att produkterna fått en hög och jämn kvalitet. Äggproducerande företag som är så stora att förpackning och marknadsföring kan ske direkt från företaget har också den avgjorda fördelen att varan är absolut färsk när den går ut i handeln.

Utvecklingen av specialiserade större företag har självfallet inte kunnat ske helt problemfritt. Genom de stränga krav som numera ställs ur miljö- och djurskyddssynpunkt har dock de olägenheter i form av miljöstörningar som inledningsvis gett sig till känna numera övervunnits. Genom att de större företagen är lättkontrollerade och har bättre resurser att uppfylla de av myndigheter ställda kraven, torde en produktion i denna form ur många synpunkter vara att föredra."

Motionen var undertecknad av samtliga riksdagsledamöter från Skåne.

Nej, här fanns inga farhågor vare sig för miljön eller för att djuren pressades till en produktion långt över det normala. Här frågades inte om denna produktionsform innebar en exploatering av djurens produktionsförmåga. Det frågades inte om det var självklart att snabb tillväxt och nästan daglig värpning är friskhetstecken eller om det inte var något fel när effektivitetsjakten drivit fram en teknik som ofta gjorde det nödvändigt att kupera svansen på grisarna och kapa näbben på hönsen. Man frågade inte heller om det var anledning att tveka inför en teknik där skelettskador blev allt vanligare och salmonellainfektioner nästan omöjliga att komma till rätta med.

Man hade bortsett från riskerna beträffande livsmedlens kvalitet i vid mening. Produktionsteknik som förutsätter kontinuerlig insats av medicinska preparat, omfattande bruk av kemiska medel och konserveringsmedel och obrutna kylkedjor är inte bara sårbar – den tillför också livsmedelskedjan nya, oförutsedda risker. Allt detta hade man förbisett i förlitan på att tekniken löser alla problem.

Nu uppträder nya hotbilder. Den nya gentekniken uppfattas av många som ett vetenskapligt genombrott av samma dignitet som mikroelektroniken och datalogin. Det är också uppenbart att om det blir fritt fram för laborerandet med arvsmassan inom flora och fauna, om vetenskapsmännen fritt får leka vår Herre, då får vi ännu svårare att hantera utvecklingen.

Mot den här bakgrunden kan man ställa frågan: Vad menade statsministern när han i valrörelsen gav till känna att ägg efter fritt pickande höns var godare än burfågelägg? Det var ett inlägg som var ägnat att förvåna, eftersom det gjordes tre månader efter det att riksdagen hade fattat ett beslut om en ny livsmedelspolitik, en livsmedelspolitik som inte talade om vådorna av kvalitetsförsämring på grund av stordriftsproduktion men en livsmedelspolitik som var signerad av statsministern och jordbruksministern. Nej, allt var vid det gamla till tre månader efter beslutet, till augusti månad valåret 1985. Kanske upptäckte statsministern att det fanns en växande opinion för kvalitet

och kanske var utspelet ett oblygt inmutningsförsök.

Sedan valet har inte regeringen men väl massmedia – seriöst och oseriöst – försökt spegla livsmedelsdebatten med tonvikt på matkvalitet och produktionsbetingelser. Men inte kan man påstå att regeringen med anledning av statsministerns uttalande tagit initiativ till en omprövning av den nu förda jordbruks- och livsmedelspolitiken!

Nej, det nya i det socialdemokratiska tänkandet står möjligen vice statsminister Ingvar Carlsson för. Han uttryckte nyligen i lantbruksradion en personlig önskan om en återgång till ett mer småskaligt jordbruk. Och när reportern påpekade att detta i så fall verkligen var en stor omprövning av den socialdemokratiska jordbrukspolitiken svarade Ingvar Carlsson: Ja, det är en stor förändring i förhållande till 1950- och 1960-talen. Det var ett utomordentligt glädjande svar.

Jag har försökt studera de motioner som lämnats in nu i år om jordbruk och livsmedelskvalitet för att se om vice statsministern har något stöd i den socialdemokratiska riksdagsgruppen. Och förvisso har han det. Så här skriver Leo Persson och andra socialdemokratiska riksdagsmän från Dalarna: Något måste göras nu för att återskapa framtidstron hos de människor som finns i glesbygderna och hos dem som arbetar inom jordbruksnäringen. Detta är mer än en jordbrukspolitisk fråga. Det är både en regional- och en kulturpolitisk fråga.

Sju skånska socialdemokrater konstaterar nu, 1986, att arbetet med en långsiktig livsmedelspolitik har knappast ens inletts. Det är bra.

Den långt drivna rationaliseringen i jordbruket kommer att leda till utarmning och förstörelse av våra jordar, vatten och kulturlandskap, säger två andra socialdemokrater, Margareta Persson och Marianne Carlström. Jordbrukare och uppfödare kan med viss rätt försvara sina metoder med att de tvingats fram av hårda krav från statsmakterna.

Jag ser, ärade kammarledamöter, med stor spänning fram mot den behandling som dessa motioner kommer att få i jordbruksutskottet under våren. Och jag försäkrar att finns det en ärlig vilja till ett omtänkande hos socialdemokraterna, så kommer de att i jordbruksutskottet och i riksdagen mötas av många öppna händer. Men jag kan också försäkra att vi nogsamt kommer att se till att de motioner som har väckts och de yttranden som har fallits i den här riktningen inte bara får vara tomma ord, att det inte bara är en stundens ingivelse därför att debatten nu råkar föras på det här sättet som gjort att man har väckt dessa motioner.

Jag hoppas att den debatt som statsministern startade under valrörelsen, genom att hylla ägg av pickande höns som godare än burfågelägg, skall leda till en ny och humanare syn på både jorden, djuren och bönderna.

Anf. 36 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! I en uppmärksammat artikelserie i DN för ett par år sedan gav Hans Magnus Enzensberger sin syn på tillståndet i det svenska samhället. Han avslutade en av sina artiklar så här: "Jag tycker mig minnas att det i den grå forntiden var en av vänsterns önskedrömmar att befria människorna ur deras omyndighet. Hur det kommer sig att dyrkan av staten i flera länder, och fruktat jag även Sverige, har blivit vänsterns trosbekännelse, medan lusten

att bestämma själv har blivit till själva inbegreppet av borgerlig förstöckelse, har jag egentligen aldrig riktigt förstått."

Ser man på utvecklingen i Sverige under senare år, är det förvisso svårt att förstå hur socialdemokraterna, i opposition och nu i regeringsställning, målmedvetet motsätter sig de flesta försök att, för att tala med Enzensberger, "befria människorna ur deras ömyndighet", att ge dem möjlighet att bestämma mer över sin vardag, och inte minst att kunna leva på sina inkomster.

Inte nog med att socialdemokraterna fortsätter den för individernas integritet och självbestämmande djupt kränkande kollektivanslutningen. Inte nog med att socialdemokraterna slår vakt om monopolet i etern och motverkar mångfald. Den socialdemokratiska regeringens insatser har dessutom i skrämmande utsträckning inriktats på att göra det svårare – inte lättare – för människor med låga och vanliga inkomster att välja läkare, sjukvård, barnomsorg, boende, utbildning för sig själva och sina barn, trots den stora betydelse detta har för människornas vardag. De kollektiva alternativen gynnas alltmer ensidigt och allt kraftigare, något som reser krav på allt högre skatter för alla. Därigenom begränsas ytterligare valfriheten för betalningssvaga grupper. Med urholkad valfrihet urholkas i många fall också tryggheten, möjligheten att ta ansvar.

Låt mig redan från början en gång för alla slå fast att det inte är något fel på kommunal barnomsorg, på allmännyttans hyreslägenheter, på landstingens sjukvård, på kommunens skolor eller annan service, för dem som tycker att de alternativen är bäst. Men det är fel, det är upprörande, att allt fler av rent ekonomiska orsaker tvingas använda sig av allmännyttans hyreslägenheter, av kommunernas barnomsorg, av landstingens sjukvård, av de kommunala skolorna, även om de föredrar andra alternativ, som i verkligheten t. o. m. kostar mindre. Det är inte minst fel, ja upprörande, att allt fler som är friska och har hyggliga jobb och som inget högre önskar skall förmenas rätten och möjligheten att kunna försörja sig själva och de sina. Detta gäller i dag inte bara allt fler barnfamiljer utan också en växande skara förvärvsarbetsande utan barn.

Den svenska arbetskraftskostnaden ligger vid sidan av den norska i toppen i Europa. Men nästan exakt 65 % av en industriarbetares verkliga bruttolön beräknas i år försvinna i form av löneskatter, inkomstskatter, moms och andra indirekta skatter. Det innebär en ökning av skattetrycket för industriarbetaren med nästan 4 % sedan 1982. Och när endast en tredjedel av industriarbetarens verkliga arbetsersättning står till hans fria förfogande, är det inte att undra på att behovet av socialbidrag ökar och att en fjärdedel av yrkesaktiva barnfamiljer beräknas ligga under socialstyrelsens norm för skälig levnadsnivå. Och med ökat socialbidragsberoende följer också mindre möjligheter att av egen kraft påverka sin situation. Fattigfällan slår igen.

Men, säger kanske vän av ordning, hur kan det här komma sig? Förra året höjdes ju barnbidragen mer än någon gång tidigare, och socialhuvudtiteln visar att utbetalningarna av barnbidrag stigit med nästan 60 % sedan 1982. Detta är sant. Vad som däremot inte framkommer eller över huvud taget nämns med ett enda ord är att detta ökade stöd till helt övervägande del betalats av barnfamiljerna själva genom skattehöjningar. Sedan 1982 års val

har skattehöjningarna i genomsnitt varit mer än dubbelt så stora som barnbidragsökningarna. För en genomsnittlig barnfamilj har skatterna stigit med runt 8 000 kr. Resultatet av åtgärderna har blivit ett ännu större bidragsberoende, en ännu större utsatthet.

Och inte nog med det. De rekordhöga skattehöjningarna har medfört kompensatoriska löneökningkrav, som försvagar vår konkurrensförmåga och på sikt riskerar medföra ökad utslagning och ökad arbetslöshet. Vad tillväxten beträffar är Sverige i år sämst i klassen. Utan tillväxt blir förhållandet i vårt land alltmer en huggsexa om en oförändrat liten kaka, där förbättring för en grupp alltid måste följas av en försämring för en annan, med oro och motsättningar grupper emellan som självklar följd.

Jag vill därför hävda att lägre och arbetsvänligare skatter är den i särklass viktigaste investeringen för framtiden. Ingen annan investering skulle betyda lika mycket för Sveriges tillväxt och välfärd. Jag vill också hävda att väl utformade skattesänkningar med tyngdpunkten lagd i vanliga inkomstlägen, som vi föreslår, och där hänsyn också tas till försörjningsbördan är den i särklass viktigaste sociala reformen i vårt land just nu. Den skulle få djupgående betydelse för att stärka människors självkänsla, trygghet, oberoende och framtidstro.

Inför de familjepolitiska överläggningar som statsrådet Lindqvist inbjudit till skulle jag därför vilja fråga: Hur ser statsrådet på målsättningen för familjepolitiken? Skall strävan vara att göra det möjligt för allt fler att leva på sin lön, när skatten är dragen? Eller är målsättningen tvärtom att göra allt fler beroende av stöd och bidrag från det allmännas sida?

Jag vill ställa en fråga när det gäller de inkomstprövade bostadsbidragen med deras allvarliga marginalskatteeffekter för de hushåll som allra bäst behöver en inkomstförstärkning: Är ambitionen att begränsa eller att öka behovet av dem?

Jag ställer dessa frågor också från en annan utgångspunkt. Alltför länge har från socialdemokratisk sida hävdats att de höga och snabbt växande skatterna har varit en förutsättning för solidariteten med svagare grupper. Men samtidigt visar den ena utredningen efter den andra att de offentliga utgifterna i betydande utsträckning kommit de redan väletablerade, välutbildade och välavlönade till del. Det må gälla vuxenutbildningen, fritid, motion/idrott, kulturell verksamhet eller statsrådet Lindqvists eget ansvarsområde, den kommunala barnomsorgen. Alla får vara med och betala genom allt tyngre skatter, inte minst de som har låga eller vanliga inkomster, men förmånerna tillfaller i stor utsträckning *inte* de mest behövande. Tvärtom.

Barnomsorgsstödet är det utan jämförelse största familjepolitiska stödet. Det är också det som innehåller de största fördelningspolitiska orättvisorna. "Den offentliga servicen på detta område tenderar att i oproportionerlig utsträckning gynna tjänstemannafamiljer med högre inkomster och god utbildning" skrev Bernt Ahlquist, Östra Smålands chefredaktör för några månader sedan. Också LO:s färskaste rapport Fackföreningsrörelsen och välfärdsstaten bekräftar detta ytterligare. Rapporten visar att 37 % av LO-medlemmarna åtnjuter kommunal barnomsorg mot 71 %, en nästan dubbelt så hög andel, av SACO/SR-barnen. Och inte bara det. Rapporten

visar dessutom att en mindre andel av LO-barnen har hemmavarande förälder jämfört med barngruppen i sin helhet, medan andelen som har privat tillsyn är större bland LO-barnen. Detta betyder att LO-hushållen inte bara liksom alla andra får vara med och betala kostnaderna för den kommunala barnomsorgen. De måste dessutom, med redan beskattade medel, betala barnomsorgen en gång till för sina egna barn.

En av statsrådet Lindqvists huvuduppgifter har angivits vara att "värna om solidariteten med svaga grupper". Den barnomsorgsproposition som statsrådet fick överta av förutvarande socialministern Sten Andersson och som drevs igenom i riksdagen strax före jul innebär att allt större del av det allmänna stöd till barnfamiljerna kommer att tillfalla dem som kan, vill eller måste använda sig av den kommunala barnomsorgen. Detta trots orättvisorerna och alla de undersökningar som pekar på att barnfamiljerna själva föredrar valfrihetsskapande åtgärder framför fortsatt ensidigt stöd till den kommunala barnomsorgen. Jag skulle därför vilja fråga statsrådet: Anser statsrådet att detta är en rättfärdig fördelningspolitik? Är detta ett effektivt sätt att stärka också svagare hushålls möjlighet att ta sitt ansvar för barnen på det sätt som passar just dem bäst?

Eller är statsrådet beredd ändra inriktning och genomföra åtgärder som minskar klyftan i stöd mellan dem som utnyttjar kommunal barnomsorg och övriga?

På sistone har det framkommit uppgifter som visar att många små barn far illa vid daghemsvistelse beroende på infektionsriskerna. Det hävdas också att de mindre barnen, eftersom de inte hunnit bygga upp sitt immunförsvar, riskerar bestående skador. Upprepade infektioner i de övre luftvägarna och feberperioder under spädbarnsåren synes också spela roll för utvecklingen av allergi och framför allt astma.

Detta är ett annat av statsrådet Lindqvists arbetsområden. Är statsrådet beredd att medverka till en genomgripande undersökning och sammanställning kring detta? Och i så fall, är statsrådet också beredd att vidta de åtgärder till barnens bästa som undersökningen kan ge vid handen?

Till sist, herr talman, några ord om föräldraförsäkringen. Ersättningen från föräldraförsäkringen kan för ett enda barn variera mellan som lägst 17 280 kr. och upp till över 122 000 kr. Många gånger kan det vara ganska slumpmässiga faktorer som avgör om föräldrapenningen utgår med det lägsta beloppet eller med ett betydligt högre, och detta kan i sin tur ha stor betydelse för föräldrapenningen vid kommande graviditeter. Medan föräldrapenningen i övrigt följer löneutvecklingen, urholkas samtidigt garantibeloppet för de försäkringsmässigt sämst ställda.

Socialdemokraterna har under valrörelsen förklarat att de, när utrymme finns, avser att utvidga föräldraförsäkringen enligt inkomstbortfallsprincipen till ett och ett halvt års ålder. Det skulle innebära att de brister som vidlåder nuvarande regler skulle förstärkas och att stora orättvisor skulle kunna uppkomma. Föräldrapenningen skulle då kunna variera mellan som lägst mindre än 26 000 kr. och som högst nära 236 000 kr. för ett enda barn. Föräldrar som inte är inne i systemet genom att ha ett bra jobb med hygglig lön vid första graviditeten skulle komma i en orimligt dålig situationen i jämförelse med andra föräldrar. Reglerna skulle också långt mer än i dag

styra familjernas beslut och planering oavsett deras verkliga önskemål.

Är statsrådet medveten om de djupgående brister som finns inbyggda i föräldraförsäkringens utformning? Är statsrådet beredd att göra något för att komma till rätta med dessa?

Allra sist: För oss moderater är det ett självklart mål att göra det möjligt för allt fler att leva på sina inkomster och vi anser att skattebördan därför också måste ta hänsyn till försörjningsbördan, till hur många som skall leva på inkomsten.

För oss moderater är det också ett självklart mål att myndigförklara hushållen och att göra det möjligt för dem med låga och vanliga inkomster att välja den barnomsorg, vård och utbildning som är bäst i just deras fall. Detta skulle verkligen vara ägnat att stärka barnfamiljernas ställning.

Anf. 37 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! De senaste åren har det genomförts en skattereform som har haft till syfte att sänka marginals-katten till högst 50 % för de allra flesta inkomsttagare. Reformen har urholkats på flera sätt, men den har ändå lett till en del goda resultat. Trots detta finns det i dag hundratusentals människor som inte får behålla 50 kr. av en lönehöjning på 100 kr. Det är inte bara höginkomsttagare. Tvärtom, det gäller i alldeles särskilt hög grad barnfamiljer och ensamförsörjare med låga inkomster. En ensamstående mamma med ett barn som tjänar mellan 6 800 och 10 000 kr. i månaden får i genomsnitt behålla 27 kr. av en inkomstökning på 100 kr. Så ser den socialdemokratiska fördelningspolitiken ut i dag för låginkomsttagare.

Hundratusentals barnfamiljer och ensamföräldrar befinner sig i dag i den situationen. De har hamnat i det som kallas fattigfällan – en situation där man knappast kan påverka sin ekonomi annat än mycket marginellt. Bland barnfamiljer som har under 120 000 kr. i årsinkomst är det i dag vanligt med marginaleffekter på mellan 70 och 75 %, i en del fall avsevärt högre.

Om man sätter gränsen litet lägre, t. ex. vid 65 %, finner man att över 300 000 hushåll befinner sig i fattigfällan. Det innebär att låginkomsttagare får behålla mycket mindre av en inkomstökning än inkomsttagare med högre inkomster.

Varför är det då så här? Det har främst tre orsaker: det är marginskatterna, det är bostadsbidragen och det är barnomsorgstaxan. Genom att alla tre är relaterade till inkomsten får vi en oerhört stark progressivitet för låginkomsttagarna. De hamnar helt enkelt i en situation där det inte lönar sig att arbeta mera, där man trampar vatten i sina ansträngningar att förbättra sin egen ekonomiska situation och att klara sig ekonomiskt.

Det här får konsekvenser på många olika områden. Inom socialutskottet har vi t. ex. diskuterat det problem som Ingegerd Troedsson nyss nämnde, hur det kan komma sig att LO-familjerna i så liten utsträckning utnyttjar den kommunala barnomsorgen. Det har antagligen flera olika orsaker, men en av dem är alldeles säkert att marginaleffekten slår särskilt hårt mot LO:s medlemmar.

Eller ta den nu pågående avtalsrörelsen! Om en ensamförälder med inkomst under 120 000 kr. skall få en kronas löneökning netto måste arbetsgivaren punga ut med mellan 5 och 6 kr. brutto. Det är ju uppenbart att

ett sådant system blir oerhört inflationsdrivande och att det motverkar den ekonomiska politik som regeringen försöker föra.

Varför har vi då de här marginaleffekterna? Ja, de har uppstått framför allt genom socialdemokraternas förkärlek för inkomstrelaterade avgifter och förmåner. I den principiella debatten hör vi ofta att socialdemokraterna står för en generell socialpolitik medan de borgerliga partierna påstås förorda en mer selektiv socialpolitik. Men det påståendet håller knappast streck, i varje fall inte för folkpartiet.

Statistiska centralbyrån publicerade nyligen en rapport om den offentliga sektorns utveckling, där det framgick hur behovsprövade och generella förmåner hade utvecklats sedan 1970. Av den framgick det alldeles klart att de behovsprövade förmånerna ökade ganska kraftigt under perioden 1970–1976 men att de sedan låg stilla under perioden 1976–1982. De senaste åren har de behovsprövade bidragen åter ökat mycket kraftigt, framför allt då socialbidragen men också bostadsbidragen.

Jag vill inte påstå att ni socialdemokrater i riksdag och regering ensamma har snickrat ihop den här fattigfällan. Ni har haft god hjälp av socialdemokraterna ute i kommunerna. För det är inte marginskatterna i sig eller bostadsbidragen i sig eller barnomsorgstaxan i sig som skapar problemet, utan det är kombinationen av alla dessa tre saker staplade på varandra. När man lägger ihop den progressiva skatten och de successivt fallande bostadsbidragen och de successivt stigande barnomsorgstaxorna, det är då som barnfamiljerna och ensamstående föräldrar hamnar i knipan. Det är just genom dessa samlade effekter som socialdemokratisk fördelningspolitik slår särskilt hårt mot låginkomsttagarna.

I höstas kom ny statistik från statistiska centralbyrån som visade hur fattigfällan är konstruerad. Vi har redovisat de uppgifterna i vår familjepolitiska motion. Det visar sig att mycket stora inkomstkikt utsätts för marginaleffekter som ligger omkring 73 % – något olika i olika kommuner beroende på kommunalskatt och barnomsorgstaxa. Lika illa är det ställt för de tvåbarnshushåll där den högst betalade maken tjänar mellan 80 000 och 95 000 kr. om året. Där handlar det alltså också om marginaleffekter på ungefär 73 %.

Hur kan då problemet angripas? Vi har pekat ut några vägar. Först och främst måste vi komma bort från de differentierade taxorna. I höstas kunde vi här i riksdagen i stor enighet besluta om en avveckling av de differentierade taxorna inom långvården och äldreården, men när det handlar om barnomsorgen råder en förbenad konservatism bland socialdemokraterna ute i landet. Jag säger inte att det bara är socialdemokrater som är konservativa och jag säger inte att det gäller alla socialdemokrater, men de allra flesta socialdemokratiska kommunalpolitiker slår vakt om de inkomstrelaterade taxorna och bidrar därigenom till att fattigfällan består.

Det andra problemet är bostadsbidragen. Vi menar att de borde frysas på nuvarande nivå och att man sedan successivt skulle ersätta dem med ett bättre fördelningspolitiskt instrument, självfallet på sådant sätt att de som får bostadsbidragen inte drabbas. Det finns olika metoder för detta. Man kan ge stödet i form av barnbidrag och flerbarnsstöd, och man kan införa speciella skattereduktioner. Det viktiga är att man kommer bort från dagens system,

som bidrar till att fattigfällan består.

Här verkar socialdemokraterna vilja gå en helt annan väg. I budgeten föreslås det att bostadsbidragen skall höjas både 1986 och 1987. Häromdagen förklarade finansministern att fler ensamstående borde få bostadsbidrag, och inom kort kommer ett förslag från bostadspolitiska kommittén där det också lär ingå ett förslag om ökade bostadsbidrag. Allt detta förstärker intrycket att socialdemokraterna är på fel väg när det gäller bostadsbidragen.

Nu är det inte bara folkpartiet som driver den här uppfattningen. Här om veckan kom I.O:s utredning om den offentliga sektorn med en mycket intressant slutrapport – Ingegerd Troedsson nämnde den också. Utredningen heter Fackföreningsrörelsen och välfärdsstaten, och den är signerad av Stig Malm, Sigvard Marjasin och många andra prominenta företrädare för fackföreningsrörelsen. Det intressanta med den rapporten var att den anslöt sig väldigt nära till den kritik som vi har riktat mot regeringen och socialdemokratin. LO-utredningen uttalar sig klart och tydligt mot differentierade taxor inom t. ex. barnomsorgen. Den påtalar också bekymren med bostadsbidragen och framför – precis som vi i folkpartiet gör i vår partimotion – förslaget om att bostadsbidragen borde frysas på nuvarande nivå och ersättas med andra stödformer.

Jag utgår från att Bengt Lindqvist har hunnit ta del av LO:s rapport och skulle gärna vilja ställa honom följande fråga: Tycker ni att Stig Malm, Sigvard Marjasin och de andra i LO-utredningen har rätt när de önskar enhetstaxor inom barnomsorgen? Har de rätt när de föreslår att bostadsbidragen skall frysas och ersättas med andra stödformer? Och om de har rätt, vad vill ni göra för att främja en sådan utveckling som leder till att vi kommer ur fattigfällan, att fördelningspolitiken fungerar väl också för låginkomsttagare?

Jag skulle gärna vilja ha en reaktion från regeringens och Bengt Lindqvists sida på LO:s och folkpartiets synpunkter på hur vi skall komma ur fattigfällan, som drabbar låginkomsttagarna så svårt.

Anf. 38 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Antalet människor som behöver samhällets hjälp ökar ständigt. I dag erhåller, som tidigare har framhållits, en halv miljon människor i landet socialbidrag för sin försörjning. Samtidigt vet vi att antalet människor som förtidspensioneras av arbetsmarknadspolitiska skäl ökar. Det är ett par exempel på att grundtryggheten för många är hotad.

Många omfattas inte av det sociala grundtrygghetssystemet på ett rättvist sätt. Grundtrygghet är, menar vi från centern, inte bara ekonomisk trygghet utan också social trygghet. Med det menar vi att man har rätt till trygghet för sin ekonomiska försörjning, rätt till arbete och bostad samt rätt till social gemenskap, inflytande och insyn samt gemenskap med andra människor.

Herr talman! I mitt anförande kommer jag att begränsa mig till att beskriva situationen för några grupper i samhället som är särskilt beroende av en god grundtrygghet.

Först och främst gäller det barnen. Svenska barn har i allmänhet och särskilt när man jämför med förhållandena för barn i andra länder en god materiell standard. Vad svenska barn saknar är ofta tid. Barn behöver tid

med sina föräldrar, med andra vuxna och med andra barn. Barn behöver mer av emotionell trygghet. Omvänt gäller också att föräldrar behöver tid med sina barn.

En alldeles nyligen publicerad statistik visar att kvinnor och män inte har samma trygghet. Karin Söder tog här i går upp dessa frågeställningar. Kvinnors pension är mycket lägre än männens. Det beror inte på att kvinnor inte har arbetat lika mycket som män, utan på att kvinnor har utfört annat arbete än män, ett arbete som varit oavlönat. Det är inte pensionsgrundande och ger ingen sjukersättning. Kvinnor har som föräldrar valt att avstå från förvärvsarbete för att ge sina barn tid.

Även i dag väljer familjer att avstå från arbete utanför hemmet för att ge sina barn mer av tid och omvårdnad. Också nu är detta arbete oavlönat. Centerpartiet kräver att samhället erkänner denna arbetsinsats. Vi kräver vårdnadsersättning med 24 000 kr. per år och familj med små barn. Det är ett förslag som inte bara i ord utan också i handling visar vår inställning i denna fråga. Vi har också föreslagit en ökning av skattereduktionen för ensamförälder och hemmamake till 4 000 kr. per år, liksom en höjning av barnbidraget med 500 kr. per år. Dessutom, herr talman, har vi från centerns sida finansierat våra förslag. Jag säger detta med tanke på vad som har diskuterats från regeringshåll under de två senaste dagarna.

Den andra grupp i samhället som jag vill belysa är alla de människor som behöver samhällets vård och omsorg på grund av handikapp eller ålder. Det övergripande målet är att alla människor som vill det också skall kunna bo kvar hemma. De skall inte bara ha möjligheter till en egen bostad – de skall också ha möjligheter att kunna skapa ett eget hem. Jag menar att det är en skillnad mellan att ha en bostad och ha förmånen till ett eget hem. Jag skall själv, inom vissa gränser, välja hur jag vill leva.

Om vi skall kunna ge människor som på grund av sjukdom eller handikapp är beroende av vård och service samma rätt till självbestämmande och integritet som vi alla fordrar, krävs i många fall en ändrad inställning. Alla insatser måste utgå från den enskilda människans rätt att själv kunna påverka sin situation. Det ställer krav på omorientering från samhällets sida. Om omsorgen i framtiden skall vara av hög kvalitet krävs det en framsynt planering.

Vi måste med uppmärksamhet följa utvecklingen på detta område, så att vård i hemmet inte leder till ökad isolering. Vi har i en motion framhållit att statsbidragssystemet måste vara så utformat att ålderdomshemsboende jämföras med boende i servicehus både när det gäller drifts- och när det gäller anläggningskostnader. Detta skapar goda förutsättningar för valfrihet och ett gott utnyttjande av våra vårdresurser. Också en god tillgång till utbildad öppenvårdspersonal med en väl anpassad utbildning är nödvändig för att tillförsäkra våra äldre en god vård. Vi får vidare se till att boendet i eget hem inte blir institutionsliknande.

Under mina riksdagsår, herr talman, har jag särskilt fört fram behoven av insatser för att minska drogmissbruket i vårt samhälle. Missbruk av alkohol och narkotika är en av de allra vanligaste orsakerna till att människor lever i misär. Det är en vanlig orsak till kriminalitet. Drogmissbruk tär på de människor som är beroende. Det tär också på deras anhöriga och deras

vänner. Särskilt allvarligt är att missbruk ofta drabbar unga människor. Den bild av missbrukssituationen som socialministern målar upp i budgetpropositionen är enligt min mening alltför glättig.

De insatser för att informera och upplysa föräldrar och ungdomar om missbruk vilka genomfördes i slutet av 1970-talet och under 1980-talets första år har givit positiva resultat. Unga människor tar nu i allt större utsträckning avstånd från droger. Tonårsföräldrar är mer observanta på hur och i vilka former drogmissbruk hos ungdomar visar sig. Resultatet är att antalet anmälda narkotikabrott har minskat under 1984. Alkoholkonsumtionen per individ och år har enligt statistiken sjunkit.

Men att ta detta till intäkt för att insatserna kan minska och att vår uppmärksamhet kan tillätas avta är inte bara vanskligt utan direkt farligt. Samtidigt som vi fick budgetpropositionen kunde vi i storstadspresen läsa rapporter från skolläkarorganisationen i Stockholm, där skolläkarna varnar för att alkoholkonsumtionen bland unga återigen ökar. Samtidigt som justitieministern i sitt budgetförslag talar om minskningen i antalet anmälda narkotikabrott redovisar polismyndigheterna en kraftig ökning av antalet missbruksbrott under första kvartalet 1985.

Vi har under ungefär tio år diskuterat och föreslagit åtgärder för att få drogfria fängelser och anstalter. Senast i morse fick vi i ett inslag i radion en beskrivning av hur situationen är. Jag måste säga att jag tycker det är mycket märkligt att vi inte har lyckats få anstalterna fria från droger. I motioner både i år och tidigare har vi sagt att en förutsättning för att man skall kunna åstadkomma en effektiv drogbekämpning inom kriminalvården är att kriminalvårdsstyrelsen får i uppdrag att göra upp planer för åtgärder anpassade till de olika anstalterna, varefter resp. anstaltsledning har att medverka till att det blir en bättre ordning. En person i ledningen för en av de anstalter jag varit i kontakt med sade ungefär så här: Om vi fick arbeta som vi ville med de här problemen, skulle vi snart klara av dem och få anstalten fri från narkotika.

Kampen mot drogmissbruket får enligt var mening inte upphöra. Den innebär ett långsiktigt arbete med att lösa problem som det tar år att komma till rätta med. Det är de insatser som vi fattade beslut om för några år sedan som ger resultat i dag och i morgon. Det vi beslutar under detta år är sådant som skall ge resultat framöver.

Opinionsbildningen är oerhört viktig i det här sammanhanget. Jag tycker att det är litet för tyst från regeringens sida när det gäller just opinionsbildningen mot drogmissbruket. Vi hade en helt annan diskussion om de här frågorna under den tid då de borgerliga hade ansvaret i departementet.

1977 års alkoholpolitiska beslut och 1978 års beslut beträffande kampen mot narkotikamissbruket ligger fast. Det var positiva ställningstaganden för ett planerat långsiktigt arbete inom framför allt det socialpolitiska området. Insatser i det förebyggande arbetet, information och verksamhet riktad till vissa grupper betonades då särskilt. Det gäller nu att undan för undan utvärdera effekterna av detta arbete och på grundval av det göra nya insatser och planera för framtiden.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis säga att om politiken på område efter område inriktas på att skapa valfrihet, decentralisering och rättvisa, ökar

människornas möjligheter att bemästra olika situationer. Det är på grund av brister i den politiska inriktningen som allt flera hamnar i situationer där socialbidrag är det enda återstående alternativet. Enligt vår mening ställer den snabba ökningen av antalet socialbidragstagare krav på en högre ambitionsnivå för arbetsmarknads- och regionalpolitiken, för familjepolitiken och för rättvisan i skattesystemet.

Regeringen har under den senaste tiden tagit initiativ för att få en uppfattning om orsakerna till det kraftigt ökade antalet socialbidragstagare. Enligt vår mening är det viktigt att en sådan analys även omfattar de vidgade perspektiv som vi pekat på i våra motioner. Det är också viktigt att analysera regionala variationer, vilka inte kan förklaras med arbetsmarknadsskäl.

Anf. 39 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Ett av regeringens få konkreta vallöften var att kompensationsnivån i delpensionsförsäkringen skulle återställas till 65 % från nuvarande 50 %. Trots detta saknas förslaget i regeringens budget. På direkta frågor till ansvarigt statsråd om när den här höjningen kan väntas har svaren varit svävande. Regeringen diskuterar frågan, och man skall återkomma under mandatperioden. Så har beskedet varit.

I lördags preciserade dock finansministern i ett tal i Norrköping vad det är regeringen diskuterar: Delpensionerna skall höjas så snart barnfamiljerna fått sitt, sade han som svar på en fråga. Bortsett från att ett sådant uttalande – att ställa pensionärerna mot barnfamiljerna – strider mot arbetarrörelsens grundinställning i fördelningspolitiken, är det ett sätt att spela på folks okunnighet om hur olika förmåner finansieras. Delpensionerna finansieras genom en särskild fond och betalas av arbetsgivaravgifter. Delpensionerna belastar således inte statsbudgeten och konkurrerar därmed inte heller om utrymmet för höjda barnbidrag, bostadsbidrag och sänkt moms. Delpensionsfonden har tidigare haft ett underskott, men det har vänt. Förra året gav fonden ett överskott, och i år är överskottet i fonden så stort att det mer än väl räcker för att återställa kompensationsnivån till 65 %.

Feldts uttalande om barnfamiljer och delpensionärer gör det också berättigat att varna statsrådet Lindqvist för uppgörelser med centern om barnfamiljernas ekonomi, eftersom centern ju föreslår att deras förslag om vårdnadsbidrag till småbarnsföräldrar skall betalas med ett slopande av återställandet av kompensationsnivån i delpensionen. Arbetande människor som slitits ut i tunga arbeten och som därför inte orkar arbeta heltid fram till pensioneringen skall alltså tvingas att avstå från delpension för att de som har råd att avstå från förvärsarbete skall få stanna hemma med vårdnadsbidrag. Vad är det egentligen som regeringen diskuterar och överväger i stället för att omedelbart återställa kompensationsnivån i delpensionen? Det finns ju inte några ekonomiska hinder. Vad är det då ni inte är överens om i regeringen?

I den fördelningspolitiska debatten talas det ofta om pensionärerna som en grupp i samhället, vilket kan ge föreställningen att det inom pensionärsgruppen råder liknande villkor. När budgetpropositionen lagts fram fick vi av regeringsföreträdare veta att pensionärerna under 1986 skulle få en standardförbättring, i och med att pensionerna höjdes med 6,9 %, vilket skulle vara mer än förväntade prishöjningar under året.

Om denna presentation av vad pensionshöjningen innebär också är ett försök att spela på okunnighet, så har det misslyckats. Pensionärerna minns både vallöften om fullt värdesäkrade pensioner och principerna för uppräknings-ningen av pensionerna. Pensionshöjningen i år var en kompensation för prisstegringar under perioden den 15 november 1984 – den 15 november 1985 och har inget som helst samband med väntade prishöjningar 1986.

Inte förrän i år, 1986, har pensionärerna fått kompensation för de hyres- och energiskattehöjningar som skedde i december 1984. Värdesäkringssystemet för pensionerna är uppbyggt så, att pensionärerna under de första tolv månaderna efter en prisstegring alltid själva så att säga får betala för denna. Fr. o. m. den fjortonde månaden får de kompensation, alltså i efterskott. Ett sådant system kan aldrig åstadkomma några standardökningar. Det handlar således hela tiden om att ge kompensation i efterskott, och kompensationen betalas i procent. Det innebär att de som har de lägsta pensionerna också får den minsta kompensationen. Klyftan mellan de pensionärer som har låg pension och de pensionärer som är välbeställda ökar hela tiden. De som har de lägsta pensionerna – till övervägande delen gäller det kvinnor – kan inte vänta ända till dess att den tillsatta pensionsberedningen är klar med sitt arbete och eventuella förbättringar genomförts. De måste omedelbart få inkomstförstärkningar. Därför föreslår vi i vpk kraftigt höjda bostadstillägg för pensionärer. Det kommunala bostadstillägget skall, enligt vårt förslag, motsvara den faktiska hyran för en tvårumslägenhet.

Återigen har centern – det framgick av Karin Söders uttalanden i går – tagit upp frågan om de s. k. undantagspensionärerna. Att berörda män – för det gällde i huvudsak män – ställde sig utanför ATP-systemet och således inte har fått något pensionstillskott är en sak. Men att detta även drabbar änkorna till dessa män är stötande. Det är nu 25 år sedan ATP infördes, och onekligen har en hel del hänt sedan dess i fråga om jämställdheten. Då, för 25 år sedan, var det nog inte så vanligt att kvinnan hade någonting att säga till om vad gällde mannens göranden och låtanden på det ekonomiska området. Men nu, år 1986, är det väl ändå dags att sluta upp med att betrakta kvinnorna som ett bihang till sina män. Det är dags att stå upp efter dem som förespråkade privata pensionslösningar framför en allmän tilläggspension. Man får lov att svälja eventuell prestige och finna sig i att man måste ge änkorna ett pensionstillskott.

Barnfamiljerna är lika litet som pensionärerna en enhetlig grupp. Det finns många barnfamiljer som har det bra ställt – barnfamiljer som bor i en god miljö, som har råd att ge sina barn en lång utbildning och att skicka dem på språkresor och skidsemestrar. Skillnaderna och klyftorna i samhället går inte mellan dem som har barn och dem som inte har barn. Skillnaderna i fråga om ekonomiska villkor går i stället, och det gäller överallt i samhället, mellan högavlönade och lågavlönade, mellan dem som äger någonting och dem som är egendomslösa. Om man har barn eller inte saknar i och för sig betydelse i detta sammanhang.

Den s. k. nyfattigdom som vi har börjat tala om innebär inte att redan rika plötsligt har blivit egendomslösa utan den innebär att de redan fattiga har blivit ännu fattigare. Människor som tidigare har levt på marginalen har så att säga fallit under strecket. Klyftorna i samhället har således ökat.

Från de borgerliga partiernas sida har man aldrig varit anhängare av arbetarrörelsens fördelningspolitiska ambitioner att omfördela landets tillgångar, till förmån för lågavlönade och egendomslösa. När borgerliga politiker talar om en rättvis fördelningspolitik förespråkar de inte en omfördelning från de rika, från kapitalet, till de mindre välbeställda utan då förespråkar de en omfördelning inom låglönekollektivet. Pensionärerna skall till förmån för barnfamiljerna avstå möjligheten till delpension. Så lyder centerförslaget.

Sjuka och handikappade skall betala rejält för sina läkarbesök och mediciner och få en försämrad sjukförsäkring. Inga bostadsbidragshöjningar för de sämst ställda, däremot ökade mjölkkostnader för alla med 2 kr. per liter. Så vill folkpartiet betala "förbättringar" för barnfamiljerna.

Förutom minskade matsubventioner vill moderaterna sänka skatten, främst för de högavlönade – 10 miljarder i sänkta marginalsatser. De lågavlönade har inte några problem med marginalsatser. Ett avdrag på skatten är alltid värt mer ju högre inkomst man har.

Alla borgerliga partier vill sänka skatten på aktier, arv, gåvor och förmögenheter. De vill även dra in pengar från kommunerna: moderaterna 6,5 miljarder, folkpartiet 6 miljarder och centern 3,5 miljarder. Även regeringen tar pengar från kommunerna. Minskade statsbidrag till kommunerna medför försämrade möjligheter för kommunerna att svara för servicen inom barnomsorg, äldreomsorg, skola samt sjuk- och hälsovård och för handikappade. Åter vill man med den ena handen ta från en redan behövande grupp för att med den andra handen ge till, som i detta fall, barnfamiljerna.

Vänsterpartiet kommunisterna förespråkade en helt annan fördelningspolitik. Våra förslag om höjda barnbidrag och bostadsbidrag samt slopande av matmoms och utbyggnad av barnomsorg och föräldraförsäkring skall betalas genom ökade aktieskatter och bolagsskatter, engångsskatt på förmögenheter, realräntebeskattning, samt höjda vattenkrafts- och barnomsorgsavgifter.

Inga Lantz försökte i går förgäves få ett besked från Kjell-Olof Feldt om varför socialdemokraterna lämnar kapitalet i fred och förespråkar en fördelningspolitik, som till stora delar överensstämmer med den borgerliga. Man kan inte låta bli att undra om det faktum att hon inte fick något svar berodde på att hon som kvinna trampade in i de stora pojkarnas finansdebatt – eller vill socialdemokraterna inte diskutera den nuvarande socialdemokratiska fördelningspolitiken? Många undrar, inte bara kommunister utan även de som röstade på socialdemokraterna i hopp om en ny fördelningspolitik.

Bengt Lindqvist är den minister som skall hålla i partiöverläggningarna om barnfamiljernas ekonomi. Därför vill jag ställa frågan: Är Bengt Lindqvist överens med Kjell-Olof Feldt om att delpensionerna inte skall höjas förrän barnfamiljerna har fått sitt? Jag vill också veta hur Bengt Lindqvist ser på betalningen av förbättringarna för barnfamiljerna. Vilka skall betala? Skall betalningen ske genom omfördelningar inom löntagarkollektivet eller skall man ta från den del där pengarna finns, från kapitalet?

Min sista fråga till ministern är: Vad blir egentligen utfallet för de handikappade av de 75 milj. kr. som regeringen anslår i budgeten till olika

förbättringar inom färdtjänsten, till de handikappades organisationer och till åtgärder inom skolan? Vad blir det samlade utfallet när regeringen samtidigt drar in 2,5 miljarder från kommunerna?

Ingen kommun – och det vet Bengt Lindqvist – har hittills levt upp till vad socialtjänstlagen föreskriver i 21 § om kommunernas speciella ansvar för människor med handikapp. Kommunernas brister är på många håll väldigt stora. Bl. a. ledsagarservice för synskadade saknas i 70 % av landets kommuner. Och det finns stora brister inom färdtjänsten och den sociala hemtjänsten. Dessa brister beror på att kommunerna saknar resurser. Vad blir effekterna för de handikappade när staten drar in 2,5 miljarder? Kommer kommunerna att kunna ge handikappade den service som socialtjänstlagen föreskriver? Tror ministern att kommunerna bygger ut servicen för handikappade när inkomsterna minskar?

Anf. 40 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill rikta kammarledamöternas uppmärksamhet på att meddelande om kvällssammanträde nu har anslagits.

Anf. 41 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Efter att ha lyssnat till Margó Ingvardsson noterar jag att centern vid behandlingen av motionen i fråga om pensionstillskott kommer att få stöd från vpk när det gäller kravet på att de som i dag inte har något pensionstillskott skall få det. Det var kontentan av vad Margó Ingvardsson sade. Det tackar jag för!

När det gäller barnfamiljerna vill jag säga att vi prioriterar barnens behov av att få umgås med sina föräldrar i större utsträckning än vad som är fallet i dag på grund av att många föräldrar har lång arbetsdag. Vårdnadsersättningen ger möjligheter för föräldrar, exempelvis ensamstående, att förkorta sin arbetsdag – att stanna hemma större delen av dagen eller hela dagen – och på det sättet få mera tid för barnen. Det handlar om en ersättning för detta arbete. Utgångspunkten för vårt förslag är barnens behov, något som vi prioriterar mycket högt.

Anf. 42 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Jag har två kommentarer med anledning av Margó Ingvardssons anförande.

Moderaterna vill sänka skatterna för de högavlönade, sade Margó Ingvardsson. Det kanske kan vara av intresse att tala om att tre fjärdedelar av de marginalskattesänkningar vi föreslagit tillfaller inkomstskikten mellan 70 000 och 120 000 kr. Det är inkomsttagarna i den gruppen som Margó Ingvardsson kallar för de högavlönade. Har man inte från vpk:s sida avlägsnat sig litet för mycket från verkligheten?

Den andra kommentaren jag skulle vilja göra är att det, vilket också Rune Gustavsson påpekade, är intressant att höra att vpk nu visar intresse för att ta bort den orättvisa som gäller änkor till de s. k. undantagandepensionärerna, dvs. de änkor som livsvarigt skall nöja sig med en väsentligt mycket lägre pensionsnivå än alla andra. Om vpk vidhåller denna inställning och om också folkpartiet är berett att ställa upp, betyder det att det i kammaren finns en

majoritet för att ta bort den skamfläck som detta innebär – och det redan under innevarande riksmöte. Det var i så fall ett mycket positivt besked från vpk:s sida.

Prot. 1985/86:72
6 februari 1986

Allmänpolitisk debatt

Anf. 43 MARGÓ INGWARDSSON (vpk) replik:

Herr talman! Ja, både centern och moderaterna har fattat rätt. Vi tycker att det nu är dags att ge dessa änkor sitt pensionstillskott. Däremot tycker vi att männen får stå sitt kast. Det var ju inte alltid bara ekonomiska skäl som fick dem att avstå från ATP. Och det fanns också partier här i riksdagen som förespråkade privata pensioner i stället för en allmän tilläggspension.

Vi tycker inte att dessa kvinnor skall straffas för sina mäns handlande, utan vi anser att änkorna nu skall ha sitt pensionstillskott. När vi skrev den här motionen noterade vi också att om de borgerliga partierna stod fast vid sitt förslag, kommer änkorna att få sitt pensionstillskott.

Så några ord om moderaternas skatteförslag. Moderaterna har i sin ekonomisk-politiska motion lagt fram ett förslag om att staten skall använda 10 miljarder för att sänka marginalskatten. En marginalskatt över 50 % har man först om man tjänar mer än 124 000 kr., den s. k. brytpunkten. I det inkomstläget ligger inte majoriteten av svenska folket, och framför allt inte de kvinnor som förvärvsarbetar. Medelinkomsten för kvinnor är fortfarande bara 70 000 kr. Med en sådan inkomst har man ingen marginalskatt.

Moderaterna föreslår också, i sitt familjepolitiska program, att man skall få göra avdrag på skatten i förhållande till hur många barn man har. 15 000 kr. per barn skall man få dra av. Det är klart att detta låter förledande. Tänk, jag får dra av 15 000 kr. per barn. Det kommer jag nog att tjäna på, resonerar kanske några. Men vi måste samtidigt se efter vilka inkomster som kommunerna och staten förlorar. Moderaterna vill ju dessutom ta bort statsbidraget till barnomsorgsavgift.

Om man följer moderaternas egna beräkningar, visar det sig att en plats i den kommunala barnomsorgen kostar någonstans mellan 30 000 och 40 000 kr. Vad hjälper det då med ett skatteavdrag på 15 000 per barn, om man själv skall betala barnomsorgen för sina barn? Då räcker det inte ens med ett avdrag för två barn för att få ihop till en barnomsorgsavgift.

Detta visar att lågavlönade tjänar på att vi över skatten solidariskt betalar vissa gemensamma omsorger. De som är lågavlönade och inte kan betala hela barnomsorgsavgiften själva tjänar på att barnomsorgen är skattefinansierad.

Anf. 44 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Margó Ingvardsson har läst på oförlåtligt illa. Vi vill inte sänka marginalskatten till 50 %. Vi vill sänka den till 40 % ända upp i inkomstläget 140 000 kr. Den helt övervägande delen av dessa sänkningar tillfaller, som jag sade, inkomstlägena mellan 70 000 och 120 000 kr. Så var det med den saken.

När det gäller grundavdraget för barn vid den kommunala beskattningen tror jag att Margó Ingvardsson vid närmare eftertanke ändå håller med mig. Vi tänker oss två hushåll som har säg 80 000 kr. i inkomst. Det ena hushållet har barn, det andra har det inte. Självfallet är det då hushållet med barn som

har den lägre skatteförmågan. Det är därför som vi vill ge barnfamiljen detta grundavdrag på 15 000 kr. per barn.

Missuppfattningen är lika påtaglig beträffande barnomsorgen och vårdnadsersättningen. Vi vill använda ungefär 5 % av det stöd som det allmänna i dag betalar ut till den kommunala barnomsorgen till en vårdnadsersättning på 6 000 kr. skattefritt för alla barn mellan 1 och 3 års ålder. Det är en förbättring för alla dem, inte minst inom LO, som själva får stå för sina barns omsorg och tillsyn och för dem som själva vill ta hand om barnen.

De som har barn i denna ålder och som föredrar kommunal barnomsorg, Margó Ingvardsson, använder vårdnadsersättningen till att betala en motsvarande högre avgift. Men detta gäller bara de barn för vilka vårdnadsersättning erhålls. Fördelen för dem som föredrar kommunal barnomsorg är att det på detta sätt blir kortare köer till den kommunala barnomsorgen och, sannolikt, betydligt bättre möjligheter att kunna vidmakthålla den höga kvalitet på den kommunala barnomsorgen som för oss är så väsentlig.

Detta visar att vår politik skulle vara till gagn för alla barnfamiljer, inte minst för dem som i dag har svag ekonomi.

Anf. 45 MARGÓ INGWARDSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det är klart att det blir kortare köer till barnomsorgen om man höjer barnomsorgstaxorna enligt moderaternas förslag. Då kommer de lågavlönade helt enkelt inte att ha råd, trots bidraget på 6 000 kr. om året i vårdnadsersättning, att efterfråga barnomsorg. Valfriheten ökar för de välbeställda, därför att de dessutom får råd att efterfråga en privat barnomsorg.

Moderaternas skatteförslag gynnar folk med höga inkomster. Ni vill sänka skatten – marginalskatten har vi redan talat om – med 10 miljarder kronor. Ni vill sänka förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatten samt aktiebeskattningen.

Om ni hade lagt fram ett skatteförslag som bara riktade sig till inkomstgrupperna mellan 70 000 och 120 000 kr. och sagt, att de inkomster som stat och kommuner förlorar genom att folk i dessa inkomstklasser betalar mindre i skatt skall tas från kapitalet, där pengarna finns, att arvs-, förmögenhets- och gåvoskatten skall höjas och en större omsättningsskatt på aktier införas, då hade vi kunnat diskutera det. Men ni vill ju bara sänka skatten för dem som redan har höga inkomster.

När ni föreslår skattesänkningar innebär det oerhört stora utgifter för kommunerna. Det påverkar kommunernas möjlighet att erbjuda befolkningen service – den service som gamla människor, barnfamiljer, handikappade och sjuka är i det största behovet av, de som inte har råd med moderaternas privata lösningar på de här problemen.

Anf. 46 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Vårt sociala välfärdssystem är ett uttryck för en fördelningspolitik som bygger på rättvisa och solidaritet. Den generella välfärdspolitiken skall emellertid inte enbart ge social trygghet – den skall också bidra till att frigöra människornas resurser och därmed skapa tillväxt i samhället både ekonomiskt, socialt och kulturellt. Den spelar en helt avgörande roll när det

gäller att skapa utjämning mellan människor. Det är av alla dessa skäl, som vi måste slå vakt om den välfärd vi har byggt upp i vårt land.

Under ett möte för någon tid sedan hävdade en deltagare att vi politiker måste tala mer om etik och moral. Det är alldeles riktigt – vi borde tala mycket mer om etik och moral, och egentligen är hela den fördelningspolitiska frågan en moralisk fråga. Vi borde tala mer om människors lika värde; mer om jämlikhet; just därför att vi är så olika och har så olika förutsättningar; mer om vad vi kan göra tillsammans. Vi måste kort sagt klargöra vad solidariteten kräver av oss och ställa detta mot det egoismens budskap som i den ekonomiska krisens spår har gjort sig brett i samhället.

Låt mig också säga, herr talman, att jag inte upplever de allt starkare röster, som i dag hörs och vilkas krav är ökad rättvisa, som ett hot mot socialdemokratin och arbetarrörelsen. Efter ett årtionde då debatten mest har handlat om hur miljonärerna blivit allt rikare och hur börshajarna gjort stora klipp – detta har för övrigt ofta glorifierats i massmedia – är det nu utomordentligt frigörande att debatten åter handlar om solidaritet och rättvisa och att dessa frågor kommer högt upp på den politiska dagordningen. De senaste årens kamp mot de nyliberala idéerna har påmint oss om att den välfärd vi har inte är självklar. Birger Norman hade rätt. Solidariteten är inte en gång för alla given. Den måste gång på gång erövras på nytt.

Just nu upplever jag att solidariteten åter kan sättas i centrum och jämlikhetssträvandena utgöra utgångspunkten för vårt samhällsarbete.

När socialdemokratin övertog regeringsmakten 1982 hade vi en gigantisk uppgift framför oss. Vi skulle göra det som inte hade varit möjligt någon annanstans. Vi skulle bekämpa arbetslösheten, få ned inflationen, minska underskotten och samtidigt bevara och helst i en del avseenden utveckla välfärden.

Detta hade man, som sagt, inte lyckats med i något annat land. I västvärlden lanserades i stället ekonomiska teorier som innebar att obalansen i ekonomin och inflationen endast kunde bekämpas till priset av ökad arbetslöshet och sociala nedskärningar. Dess värre anammades dessa idéer också av partier och organisationer här i Sverige. De socialdemokratiska segrarna i valen 1982 och 1985 blev ett svidande nederlag för dessa nyliberala idéer.

Vi har därefter i praktisk handling visat att det är möjligt att bedriva den tredje vägens politik med framgång och att bekämpa både underskott i finanserna, arbetslöshet och inflation samtidigt. För oss socialdemokrater har kampen mot arbetslösheten alltid haft en central plats i välfärdsbygget. Socialpolitiken kan aldrig ses isolerad från den ekonomiska utvecklingen och inte heller från människors möjligheter till arbete.

Det helt avgörande för en framgångsrik välfärdspolitik är kampen för ökad sysselsättning och en fortsatt minskning av inflationen. Det är det enda som kan skapa förutsättningar för reella förbättringar av lönerna. Detta är till gagn för alla medborgare – både löntagare, företagare och pensionärer. Jag är den förste att medge att våra ansträngningar att få Sverige på rätt väg efter de sex borgerliga åren har skapat fördelningspolitiska spänningar i vårt samhälle. Alltjämt finns stora orättvisor. Självfallet väcker det indignation bland vanliga löntagare när de själva tvingas hålla igen medan börshajarna

skor sig. Självfallet är det någonting som inte är bra när antalet socialbidragstagare ökar.

Men det finns tyvärr inga genvägar. Samtidigt är det regeringens uppfattning att vi av fördelningspolitiska skäl måste göra en del insatser för särskilt utsatta grupper. Därför har vi i årets budgetproposition kunnat flytta fram positionerna på handikappområdet. Det gäller insatser inom flera viktiga områden såsom arbetsmarknad, utbildning, kultur, forskning och stöd till handikapporganisationerna. Det rör sig sammanlagt om 75 milj. kr. Inte någon särskilt stor summa, men sätts pengarna in på ett effektivt sätt kommer de till nytta.

Vi har vidare avskaffat de differentierade vårdavgifterna inom sjukvården. Vi har fattat beslut om en ny omsorgslag. Ett annat exempel på sådana riktade fördelningspolitiska åtgärder är den förbättring av bostadsbidragen som finns i budgeten.

Vi har som bekant också inbjudit företrädare för oppositionen till överläggningar om det familjepolitiska stödet. Barnfamiljernas situation är fortfarande kärv. Antalet barnfamiljer som utnyttjar socialbidrag har ökat snabbt, från 68 000 år 1981 till 95 000 år 1984, eller med närmare 39 %.

Den familjepolitiska reform som vi genomförde från den 1 januari i fjol innebar en kraftig höjning av barnbidraget och också en höjning av garantibeloppet inom föräldraförsäkringen. Men det är uppenbart att läget fortfarande är besvärligt för stora grupper barnfamiljer.

Eftersom vi skall träffas i nästa vecka vill jag inte nu ge mig in i en detaljdiskussion om de olika insatser som är aktuella. Men jag vill ändå tillåta mig några kommentarer.

Av motioner och uttalanden från oppositionen drar jag slutsatsen att det finns en vilja att göra insatser. Det finns också en ökad uppfattning kring barnbidraget som tänkbar insats, och uppslutningen är större än den var förra gången det var aktuellt med överläggningar.

Samtidigt kan vi konstatera att splittringen inom det borgerliga lägret, som funnits i 20 år, fortfarande är lika stor eller rent av större. Det gör det naturligtvis inte lättare att nå bred enighet när vi så småningom skall överlägga. Splittringen gäller dess värre både insatser och finansieringsformer.

Herr talman! Överläggningarna äger rum i nästa vecka. Vi socialdemokrater kommer till dessa överläggningar i syfte att tillsammans med oppositionen söka finna stöd för rejäla förbättringar för barnfamiljerna. Hur långt vi kommer i dessa överläggningar beror på oss och de andra som deltar.

Låt mig nu till sist ta upp några av de frågor som aktualiserades i de tidigare inläggen.

Ingegerd Troedsson tog upp frågan om infektionerna vid daghemmen. Jag är inte lika orolig som Ingegerd Troedsson efter att ha tagit del av en redovisning från ett par läkare som sysslar med detta. Men jag vill gärna säga att jag för min del är beredd att ta upp frågan och överväga ytterligare åtgärder.

När det gäller föräldraförsäkringen vill jag först påpeka att garantibeloppet faktiskt höjdes förra året från 37 till 48 kr., vilket inte kan beskrivas som en urgröpning.

Jag vill också hävda att inkomstbortfallsprincipen, som gäller för föräldraförsäkringen, är den enda rimliga att hålla sig till. Jag tror vidare att föräldraförsäkringen utgör den bästa garantin för att skapa valfrihet för föräldrarna. Men jag medger gärna att föräldraförsäkringen behöver byggas ut, och jag kan också tänka mig att diskutera formerna för att öka flexibiliteten ytterligare i föräldraförsäkringen.

De borgerliga talar vackert om valfriheten. Min uppfattning är att den viktigaste valfrihetsfrågan inom detta område är möjligheten att kunna förena arbete, föräldraskap och personlig utveckling. Med den utgångspunkten menar jag att de insatser som nu finns är riktiga, dvs. barnomsorg, föräldraförsäkring, barnbidrag. Sedan måste vi också nå fram till en arbetstidsförkortning.

Föräldraförsäkringen är överlägsen de olika vårdnadsersättningar som har presenterats. Den är överlägsen därför att den är den enda form som innehåller det ekonomiska stöd som faktiskt behövs för att i realiteten skapa valfrihet. Barnomsorgen måste byggas ut så att alla som vill ha del av den kan få det. Det krävs för att ett verkligt val skall föreligga mellan att stanna hemma och att arbeta.

Tarschys var inne på fattigdomsfällan. I princip är det en socialdemokratisk uppfattning att vi skall satsa på de generella åtgärderna och att vi skall bort från inkomstprövade insatser av olika slag. När det gäller de här beskrivna problemen vill jag emellertid peka på att både bostadsbidraget och de differentierade barnomsorgstaxorna i dag betyder mycket för låginkomsttagarna. Jag menar att vi på sikt måste arbeta oss bort från den fälla som onekligen föreligger, men det måste ske i sådana former att vi klarar det på lång sikt och ser till att de ekonomiskt svaga grupperna i samhället inte kommer i kläm.

Så till Rune Gustavsson. Regeringen tar allvarligt på missbruksfrågorna och har inte haft för avsikt att ge en glättad bild av läget. Samtidigt konstaterar vi att det har skett förbättringar – det är viktigt att också kassera in dem och notera att det ibland faktiskt rör sig åt rätt håll. Jag vill hävda att regeringen när det gäller både alkoholpolitiken och narkotikapolitiken har varit aktiv och att de insatser som gjorts under vår tid – sedan 1982 – varit framgångsrika.

Margó Ingvardsson ställde en rad olika frågor. Jag skall försöka besvara några av dem.

När det gäller det påstådda uttalandet av finansministern vill jag säga att det inte finns någon som helst avsikt att finansiera familjepolitiska insatser med hjälp av delpensioneringen. Om Kjell-Olof Feldt alls har sagt någonting i stil med vad som här citerades har han säkert menat att barnfamiljerna ligger före i tidtabellen – det finns som bekant inget förslag i årets budgetproposition om att förändra delpensioneringen. Men löftet om att det skall ske under valperioden står kvar. Däremot aviserar vi som bekant att vi vill diskutera insatser för barnfamiljerna nu. Det är alltså en fråga om tidtabellen.

När det gäller pensionerna generellt har de nu värdesäkrats. 6,9 % höjdes pensionerna med vid årsskiftet – det är en full värdesäkring beräknad efter KPI. Med den förväntade låga inflationen under 1986 får pensionärerna ökad

köpkraft. Det är ingen motsättning mellan dessa båda fakta.

Sedan vill jag gärna säga att det löfte som vi socialdemokrater har givit i fråga om pensionerna är att under två förutsättningar reellt förbättra pensionerna och ta igen den sänkning på 4 % som vi enades om med pensionärsorganisationerna efter devalveringen. De två förutsättningarna är att löntagarna får reella förbättringar och att samhällsekonomin i övrigt tillåter en insats. Det löftet står vi givetvis för.

Det låter på Margó Ingvardsson som om regeringen hade avsett att de indragningar av medel till kommunerna som vi nu gör skall leda till nedskärningar. Avsikten är ju att utnyttja det läge som uppstått – vi vet i dag med 100 % säkerhet att kommunerna får ökade inkomster under 1987 och 1988. Därmed har de goda förutsättningar att kompensera de neddragningar staten nu gör.

Målet om en enprocentig expansion av kommunernas verksamhet ligger fast. Men kommuner och landsting har inte hållit sig till en sådan expansionstakt hittills utan låtit expansionen gå betydligt längre.

Det är alltså inte vår ambition att de indragningar som nu görs skall behöva leda till några nedskärningar i kommunerna, och inte heller i landstingen.

4 § På förslag av andre vice talmannen beslöt kammaren kl. 15.11 att den allmänpolitiska debatten skulle avbrytas för dagens frågestund (forts. s. 90).

5 § Svar på fråga 1985/86:274 om användningen av rötslam inom jordbruket

Anf. 47 Statsrådet INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Börje Stensson har frågat jordbruksministern vilka åtgärder han är beredd vidta mot bakgrund av farhågor och krav som framförts beträffande användning av rötslam inom jordbruket.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Ett omfattande arbete har sedan många år bedrivits inom lantbruket, miljövärden och hälsoskyddet beträffande användning av rötslam inom jordbruket. Anvisningar i detta avseende har funnits sedan 1973.

Naturvårdsverket sammankallade i december 1985 företrädare för Lantbrukarnas riksförbund, Svenska vatten- och avloppsverksföreningen och Svenska renhållningsverksföreningen för nya överläggningar om omhändertagande av slam från kommunala avloppsreningsverk. Naturvårdsverket angav därvid sin avsikt att inom sex månader komplettera de sedan 1979 nu gällande råden för slamhantering med sikte på en sänkning av metallhalter i slammet. Verket meddelade också att ett nytt genomgripande arbete skall startas beträffande slutligt omhändertagande av kommunalt avloppsslam. De av naturvårdsverket föreslagna åtgärderna godtogs enligt uppgift av de övriga parterna vid överläggningen.

Det är nödvändigt att undvika förorening av åkermarken med tungmetaller och annat som kan vara skadligt för markens produktionsförmåga och

olämpligt med hänsyn till miljö- och hälsoskydd. Jag förutsätter att den nya granskning av frågan som naturvårdsverket påbörjat skall leda till resultat som är tillfredsställande såväl från jordbrukssynpunkt som beträffande miljö- och hälsoskyddsintressen. Jag vill vidare erinra om att regeringen också på andra sätt arbetar för en minskning av tungmetallbelastningen på åkermark, bl. a. genom åtgärder för att få till stånd en minskad kadmiumhalt i handelsgödsel. I proposition 1984/85:74 om jordbruksforskning, m. m. föreslår också regeringen att vissa medel skall ställas till skogs- och jordbrukets forskningsråds förfogande för forskning inom ramen för ett av rådet redovisat program. I detta program pekas även på frågan om tungmetaller i slam.

Anf. 48 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Ingvar Carlsson för svaret på min fråga till jordbruksministern.

När nu vice statsministern och tillika miljöministern fått ta över uppgiften att svara får jag uppfatta det så, att problemet med spridning av rötslam över svensk jordbruksmark är en miljöfråga. Problemet är ju inte nytt. Vid flera tillfällen har frågan behandlats även här i riksdagen. I december blev frågan åter mycket aktuell, bl. a. mot bakgrund av reportage och debatter i tidningen Land. Debatten var också en del i den mycket laddade debatten kring förädlingen av jordbruksprodukter. I den debatten lämnades de som jobbar med jordbruk och djurskötsel och förädling till livsmedel av dessa råvaror praktiskt taget helt utan stöd av lagstiftare och regering. I det läget ville böndernas fackliga företrädare – Lantbrukarnas riksförbund – att man tills vidare inte skall ta emot och använda rötslam i jordbruksdriften, eftersom också en sådan användning i ett framtida läge skulle kunna betraktas som icke önskvärd och ge möjlighet till ett angrepp mot svensk jordbruksnäring. Man är bränd helt enkelt! Lagar, forskning, avtal och rationaliseringskrav har drivit bonden in i den yrkessituation som nu bedöms som en miljösynd att begabba från många håll.

Jag tror att man menar att det är rimligt att vi i riksdagen så småningom får ta ansvaret för en lagstiftning i fråga om rötslam och åkermark. Bönderna har med all rätt tyckt att det blir svårare att springa ifrån ansvaret efter en sådan procedur, när framtida konsumenter kanske kommer för att hänga odlarna på 1990-talet.

Låt mig fråga statsrådet Carlsson så här: Är Ingvar Carlsson tillfredsställd med det sätt på vilket kommunernas reningsverk gör sig av med sitt rötslam? Anser statsrådet att naturvårdsverket bör ta reglerna för rötslamsbehandling och gränsvärden med förtur? Kan statsrådet tänka sig ett temporärt förbud och ny lagstiftning?

Anf. 49 Statsrådet INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Jag har i mitt svar till Börje Stensson redovisat att det ansvariga verket har satt i gång ett arbete som bedrivs med största skyndsamhet. I det arbetet har det förekommit överläggningar med företrädare för Lantbrukarnas riksförbund och andra berörda föreningar och organ.

Det är givet att regering och riksdag nu bör avvakta verkets bedömning av

frågan. Sedan skall vi givetvis ta det politiska ansvar som Börje Stensson uttalade sig för här tidigare. Jag skall självfallet återkomma till riksdagen om jag så finner befogat.

Anf. 50 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! I svaret antyds att även LRF skulle ha varit till freds med överläggningarna som hölls i december. I det nummer av tidningen Land som kommer ut i morgon står det att LRF vägrar kompromissa om rötslammet.

Är då inte statsrådet beredd att medverka till ett förbud mot spridning av röttslam, såsom de närmast berörda vill? Eller uppfattar statsrådet det så att de närmast berörda, som man måste skydda, i det här fallet är kommunala reningsverk som får svårt att avsätta sitt röttslam, om det blir ett sådant förbud som LRF vill ha?

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1985/86:330 om regeringens handläggning av visst vattenmål

Anf. 51 Statsrådet INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Kerstin Ekman har frågat mig om regeringen utan att invänta riksdagens behandling av propositionen med förslag till lag om hushållning med naturresurser avser att besluta i vattenmål gällande Skinnmuddselet i Gide älv.

Riksdagen tog våren 1984 och våren 1985 ställning till en plan för vattenkraftens fortsatta utbyggnad. Riksdagen lade då fast en plan som omfattar ett hundratal projekt, bland dem två projekt i Gideälven. Det ena av dessa projekt är Skinnmuddselets reglering. I vattenkraftberedningens betänkande Vattenkraft rådde stor enighet om att Skinnmuddselet skulle föras till planen för vattenkraftens utbyggnad. Endast vpk:s ledamot motsatte sig detta. Av riksdagens beslut framgår att det är angeläget att snarast ta ställning till projekten för att snabbt kunna påbörja genomförandet av planen. Enligt riksdagens beslut är det också angeläget att projekten kan medföra en regionalt samlad och i tiden utsträckt sysselsättning.

Regeringen fattade mot denna bakgrund beslut om Skinnmuddselets reglering med Stennäs kraftverk för en vecka sedan. Företaget har befunnits tillåtligt enligt vattenlagen.

Kerstin Ekman nämner hotet mot uttern och risken för försurning vid en utbyggnad.

I regeringsbeslutet fastställdes hårda villkor för att en utbyggnad skall få ske. När det gäller försurningen skall sökanden i samråd med länsstyrelserna utarbeta ett kontrollprogram för att motverka eventuell försurning. Sökanden åläggs också att vidta och bekosta de åtgärder som behövs för att hindra den ökade metallutlakning och försurning som kan uppstå till följd av regleringsmagasinet. Beslutet får därför inte negativa följder för kampen mot försurningen.

Regeringen har också bestämt att minimitappningen sommartid skall vara

mer än tre gånger så stor som vattendomstolen föreslagit.

Dessa åtgärder innebär att bl. a. fiskeförhållandena blir i stort sett oförändrade efter en utbyggnad. Eftersom det är utterns möjligheter att fånga tillräckligt med fisk som var hotade vid en utbyggnad, utgör beslutet inget hot mot utterstammen.

Anf. 52 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Frågan ställdes därför att jag befarade att regeringen skulle fatta beslut om utbyggnad av Gide älv utan att invänta riksdagens behandling av motionskrav från bl. a. folkpartiet om skydd av älven ovan Björnafallet. Farhågorna har besannats.

Hur kan statsrådet försvara att man genom sitt handlande föregriper den behandling av motionerna som nu sker i bostadsutskottet och som senare skall ske här i kammaren?

Försurningseffekten på vattnet vid en överdämning avser statsrådet att lösa med kalkning. Finns det ingen i miljöministerns kansli som kan tala om att man inte kan klara av att påverka försurningen i ett vattenmagasin med den genomströmning som Skinnmuddselet har med kalkning?

Det gäller också vår utrotningshotade djurart uttern. Ni tror att ni kan klara utterstammen, och ni kommer att följa saken med ett kontrollprogram. Har ni kontaktat experter? Vad avser statsrådet att göra om kontrollprogrammet visar att uttern är borta?

Samernas protester kan inte vara okända i kanslihuset, trots att Ingvar Carlsson tackat nej till att besöka Gide älv. Hur kan man rättfärdiga att man för alltid rycker undan möjligheterna för samerna att driva sin näring? Gång på gång har statsrådet Ingvar Carlsson sagt att man måste säga ja för att nå upp till 2,5 TWh. Det är en felaktig användning av vattenlagen, statsrådet. Det strider mot beslut i Sveriges riksdag. En siffra i energibalansen får inte påverka tillämpningen av vattenlagen. 2,5 TWh är endast en prognos för vad man tror kan bli tillåtet vid normal prövning. Siffran 2,5 TWh får inte användas för att styra tillämpningen av vattenlagen och motivera vissa utbyggnader.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 53 Statsrådet INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Uttern har sitt huvudsakliga tillhåll i Hemlingsån, som rinner ut i Gideälven 4 mil nedströms regleringsmagasinet. Delar av området vid Hemlingsån är avsatta som naturreservat, bl. a. på grund av utterbeståndet.

Skinnmuddselets regleringsmagasin medför ingen som helst påverkan på området vid Hemlingsån eller på åns pH-värde eller fiskbestånd.

Genom de hårda villkor för ökad vattenströmning som regeringen beslutat om minskar dessutom ytterligare riskerna, genom att vattenståndet blir högre och därmed fiskbeståndet större.

Sedan vill jag bara, herr talman, konstatera att riksdagen har beslutat att fastställa målet 66 TWh. Det är enligt detta beslut som regeringen nu har att

handlägga energi- och miljöpolitiken. Jag bara konstaterar att om man inte säger ja till detta projekt, då kommer man inte att kunna uppfylla den målsättning som riksdagen själv har lagt fast.

Anf. 54 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! De som förstår detta med fisk och utter säger att man inte kommer att klara fiskbeståndet vid en reglering.

När det gäller dessa 66 TWh har man bestämt att för att nå dit skall man pröva ett tillskott på 2,5 TWh.

Från vår sida har vi sagt att man därför skall ha en plan på 3,0 TWh. Moderater och socialdemokrater i denna kammare har sedan höjt nivån till 3,8 TWh för att få en ytterligare marginal. Det innebar att man tog med en del kontroversiella projekt, men detta betyder inte att man skall förbigå behandlingen i detta hus när det finns motionskrav om att undanta Gide älven som var med i planen från början. Denna motion skulle ha undergått normal prövning i och med att man antagit beslutet om lag om naturresurser.

Anf. 55 Statsrådet INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Planen omfattar 3,8 TWh för att 2,5 TWh skall utbyggas.

Jag har sagt tidigare i debatten i dag att om folkpartiet gör andra prioriteringar skulle jag hälsa med största tillfredsställelse om man överlämnade en lista över dessa till mig. Säger man nämligen nej till utbyggnaden av Gideälven, måste man säga ja till någonting annat. Jag skall med stort intresse ta del av listan. Jag har en bestämd känsla, herr talman, av att vad folkpartiet gör är att driva en typisk opportunistisk politik, där man först säger att energin skall byggas ut i viss omfattning och sedan säger nej till varje enskilt projekt som skulle göra att man kunde nå det mål riksdagen satt upp. Menar Kerstin Ekman verkligen att jag inte skulle ta riksdagens målsättning på allvar, att det bara är fråga om en siffra utkastad i största allmänhet? Så lätt tar jag inte på riksdagens beslut.

Anf. 56 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Det står att man skall pröva nivån 2,5 TWh, och detta skall ske under en tioårsperiod. Men det är målet 66 TWh som är det väsentliga, inte 2,5. Vi vet inte om vi verkligen behöver 2,5 TWh.

Moderaterna och socialdemokraterna har alltså sagt att man skall höja nivån på det som skall prövas till 3,8 TWh. Vi har i detalj redovisat, i och med att vattenberedningen har lagt fram ett förslag som godtagits av riksdagen, vad som skall byggas ut. Det är den förteckning som gäller med undantag för det som vi i fp-motioner och reservationer har sagt inte skall prövas för utbyggnad. Det är inte tal om att föra något slags överbudspolitik när det gäller att undanta vissa saker. Man måste när det gäller oersättliga värden avvakta, så att man inte fattar beslut som innebär att man förstör sådant som det inte går att rätta till. Det är detta ni håller på att göra inom den socialdemokratiska regeringen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 57 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Per-Ola Eriksson har frågat mig om vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att skogslänen skall få del av den expansion som förväntas inom Fermentakoncernen och läkemedels- och bioteknikindustrin.

Regeringen har fortlöpande, bl. a. inom ramen för lokaliseringsrådet, överläggningar med de större industrikoncernernas företagsledningar. En av huvudfrågorna vid dessa överläggningar avser just möjligheterna att etablera eller utvidga verksamhet inom de regionalpolitiskt prioriterade områdena. Överläggningar i etableringsfrågor har sedan en tid tillbaka ägt rum med ett par av läkemedelsindustriföretagen. Avsikten är att sådana överläggningar efter hand skall tas upp med olika företag inom läkemedelsindustribranschen.

När det gäller just bioteknisk industri är förutsättningarna för en gynnsam utveckling goda också inom skogslänen. I Umeå finns för närvarande en betydande kompetens inom det biotekniska området såväl inom universitet som inom en rad andra forsknings- och utvecklingsorgan. En rad samverkansprojekt med näringslivet pågår också.

För att underlätta och påskynda den utveckling som redan är i gång har Umeå universitet tillförts 20 milj. kr. av regionalpolitiska medel. Medlen skall användas för att förstärka utbildnings- och forskningsinsatserna inom det biotekniska området. Dessa insatser kommer på sikt även andra delar av skogslänen till del, genom att tillgången till kvalificerad arbetskraft förbättras. Ökade möjligheter att decentralisera bioteknikindustrin kommer därmed att finnas.

Anf. 58 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga. Jag kan konstatera att svaret går i positiv riktning, även om industriministern inte i detalj redovisar vilka företag som avses i samband med dessa överläggningar, om det är företag som tillhör den koncern som jag har tagit upp i min fråga.

Det är utan tvivel så att den tekniska utvecklingen och den nya tekniken inom dataelektronik, kemisk-tekniska områden och bioteknikområden rymmer i sig mycket stora förutsättningar för decentralisering och omlokalisering till skogslän. Den hittillsvarande utvecklingen har tyvärr inneburit att det blivit en koncentration av den nya tekniken i första hand till storstadsregionerna Stockholm, Uppsala, Göteborg och Malmö-Lund. Denna koncentration anser jag är olycklig.

I kommentarerna kring den s. k. Fermentaaffären har företagsledningarna konstaterat att det inom denna sektor finns en tillväxt som man bedömer årligen kan uppgå till 25 %. Såvitt jag känner till bedöms ingen annan industrisektor ha en så fantastisk fin framtida utveckling. Därför måste man ställa sig frågan: På vilket sätt kan denna tillväxt utnyttjas?

Nu antyder industriministern att överläggningar pågår med ett antal företag. Det är ju bra. Jag skulle dock vilja ställa en kompletterande fråga till industriministern: Bedömer industriministern att de här överläggningarna

kommer att leda fram till konkreta industrilokaliseringar? Överläggningar är en sak, men bedömer industriministern situationen sådan att det också från näringslivets sida finns en positiv inställning till att lokalisera verksamhet till skogslänen i det här fallet?

Anf. 59 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Per-Ola Eriksson och jag är överens om lägesbeskrivningen och om att den koncentration som i dag finns inom denna industrisektor till huvudstads- och storstadsregionerna och ett antal andra orter på lång sikt måste brytas.

För att förbättra förutsättningarna för skogslänen att få del av den utveckling som sker inom t. ex. bioteknik krävs i första hand insatser för FoU och utbildning, och sådana insatser måste av förklarliga skäl göras på universitets- och högskoleorterna.

Mot den bakgrunden beviljade regeringen 8 milj. kr. till UMINOVA i Umeå för teknikspridning och företagsutveckling. I Innovationernas hus kommer företag och organisationer från främst norra Sverige att kunna få hjälp med att etablera samarbete med universitet, institutioner och enskilda forskare. Jag ser det så, att Innovationernas hus skall kunna fungera som en kuvös för att en del av de s. k. avknoppningsföretagen sedan skall kunna etableras ute i skogslänen.

Anf. 60 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Den kompletteringen framgår också av industriministerns svar. Industriministern har ju också tidigare i den här kammaren redogjort för satsningen på UMINOVA som ett exempel.

Industriministern glömde dock att svara på min kompletterande fråga, hur han bedömer möjligheterna att göra konkreta industrilokaliseringar. Överläggningar inom ramen för lokaliseringssamrådet är en sak, konkreta beslut en annan – och det är ju faktiskt de som räknas. Jag vill därför upprepa min fråga: Bedömer industriministern att det från läkemedelsindustrins sida finns ett intresse att gå regeringen till mötes i de här överläggningarna?

Anf. 61 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Med två företag i läkemedelsindustrin och industridepartementet sker konkreta överläggningar. Dessa överläggningar tar sikte på konkreta företagsetableringar in i skogslänen. Det är alltså två företag det gäller.

Jag har litet svårt att i dag bedöma utfallet av dessa överläggningar, men de sker för närvarande utanför själva lokaliseringssamrådet.

Jag skall gärna erkänna att jag under senare tid från det privata näringslivet har mött en minskad förståelse för att etablera verksamhet i stödområdet, t. ex. i Bergslagen. Det tycker jag är någonting allvarligt, som vi säkerligen kan diskutera vid ett senare tillfälle.

Mitt svar på Per-Ola Erikssons följdfråga är att dessa överläggningar just tar sikte på företagsetableringar.

Anf. 62 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Det är kanske inte bara det privata näringslivet som har visat dålig förståelse för lokaliseringar inom de regionalpolitiskt prioriterade områdena. Man kan ju inte påstå att regeringen heller under den senaste tiden har visat särskilt stort intresse.

Men jag skall i dag nöja mig med det svar industriministern har gett. Det är i alla fall positivt, och jag kommer att med stor spänning och stort intresse se framtiden an.

Jag tror det är viktigt för att få en breddning och differentiering av näringslivet att skogslänen, Bergslagen och även sydöstra Sverige, som har avfolkats de senaste åren, får del av denna nya teknik, så att den inte enbart hamnar i storstadsregionerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1985/86:354 om SSAB:s valsverk i Luleå

Anf. 63 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig vad regeringen kommer att göra för att trygga och utveckla driften vid SSAB:s valsverk i Luleå.

Frågor om produktion, investeringar och annan löpande verksamhet inom olika avdelningar eller avsnitt av statligt ägda bolag faller inom styrelsernas och verkställande ledningarnas ansvarsområde. Denna princip har lagts fast av regering och riksdag. Det har också fastlagts att det behövs en rågång mellan strategiska ägarfrågor och styrelsefrågor. Detta gäller även SSAB.

Jag är därför inte beredd att diskutera enskilda resultatenheter inom SSAB.

Anf. 64 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag får först tacka industriministern för svaret.

Industriministern vill inte diskutera strategiska ägarfrågor och vill inte heller diskutera enskilda resultatenheter inom SSAB.

SSAB har mycket stor betydelse för Norrbotten, och valsverket har mycket stor betydelse för SSAB. Om man inte har någon utmejslad strategi, vore det bra att få det beskedet, och om man till äventyrs har en sådan strategi vore det värdefullt att få besked om vari den består.

Valsverket hanterar sannolikt uppemot en tredjedel av metallurgins produkter vid SSAB i Luleå. Om valsverket skulle falla, är det svårt att se hur man skulle kunna bygga upp en strategi för ett oförändrat metallurgiskt innehåll i SSAB.

Detta är en stor och viktig fråga för Norrbotten, och jag hoppas att industriministern går upp och gör en deklARATION om hur regeringen ser på framtiden i den här frågan.

Anf. 65 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag har inget emot att vid ett senare tillfälle diskutera ägarfrågorna med Paul Lestander. Riksdagen kommer så småningom att få

Prot. 1985/86:72
6 februari 1986

*Om SSAB:s valsverk i
Luleå*

ett förslag om vad regeringen anser i sådana frågor beträffande de statliga företagen. Det förslaget kommer att läggas i nästa års industripolitiska proposition.

Men vad jag sade var att det måste finnas en rågång mellan strategiska ägarfrågor och styrelsefrågor och att jag inte är beredd att diskutera enskilda resultatenheter inom SSAB.

Enligt vad jag inhämtat kommer styrelsen för SSAB att vid sitt nästa möte i mars ta upp och behandla frågan om verksamheten vid valsverket i Luleå.

Jag vill upprepa att det är viktigt att vi här i riksdagen har en skiljelinje mellan ägarfrågor och styrelsefrågor.

Sådana här frågor har blivit något av en följetong mellan mig och Paul Lestander, och vid sådana tidigare tillfällen har jag sagt att jag för övrigt tycker att Paul Lestander är en mycket klok och kunnig person som helt säkert innerst inne inser att det behövs en rågång i dessa frågor.

Anf. 66 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag kan returnera artigheten till industriministern. Vi har ungefär likartad bedömning beträffande förnuft, intelligens och omdöme.

Men om industriministern nu har så gott omdöme, varför vill han då inte förmedla saklig information till folkvalda ombud när frågor ställs om viktiga näringsfrågor som berör en hel bygds liv?

Jag tror inte att det finns några formella skäl för Thage G. Peterson mot att meddela om man har någon framförhållning liksom om man har planer och avsikter i detta sammanhang. Naturligtvis innebär det inte något ministerstyre. Det skulle bara vara ett förmedlande av information till folkvalda ombud.

Anf. 67 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag är beredd att diskutera regionala industripolitiska frågor om Norrbotten i stort, självfallet också SSAB, och jag har ingenting emot sådana debatter med just Paul Lestander. Men jag vill säga att det är styrelsen för de statliga företagen som har ett ansvar inför ägaren att bolagen sköts på ett ansvarsfullt sätt. Under sådana förhållanden bör ägaren inte ge anvisningar eller direktiv i enskilda affärsangelägenheter. Då skulle ansvarsgränserna suddas ut och oklarhet råda om styrelsens strikta ansvar. Det är en viktig principiell fråga, som jag skall fortsätta att hävda i mina debatter här i riksdagen med Paul Lestander.

Anf. 68 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag är medveten om den strikta ansvarsuppdelningen mellan ägaren och styrelsen, men jag förstår också att ägaren har ett oerhört stort och avgörande inflytande över det faktiska handlingsmönstret. Sedan Thage G. Peterson tagit befälet över industridepartementet och de bolag som har lagts direkt under industridepartementet förväntar sig naturligtvis trupperna, men även folket, att få höra vilken långsiktig strategi befälhavaren har.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 69 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Anita Bråkenhielm har frågat mig om vilka åtgärder som är möjliga att vidta och vilka åtgärder jag ämnar vidta för att Sveriges Radio åter skall kunna sända sina program på den frekvens vi erhållit.

Televerket gjorde redan i september, då man fick information om att Radio Moskva avsåg att från årsskiftet sända på den frekvens Sveriges Radio av hävd utnyttjar för sina utlandssändningar, en hänvändelse till sin sovjetiska motsvarighet. Då sändningarna, trots denna påpekan, inleddes i januari, har televerket i olika sammanhang på nytt tagit upp saken.

Utrikesdepartementet har, genom fortlöpande kontakter med Sveriges Radio och televerket, hållit sig informerat om de ansträngningar som hittills gjorts för att lösa problemet. Då dessa inte förefaller ge önskat resultat, har Sveriges Radio i dag bett oss ta upp frågan med sovjetiska myndigheter. Det är vi beredda att göra.

Anf. 70 ANITA BRÅKENHIELM (m):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

När nu bollen just i dag, lagom till dess att vi skulle ha den här debatten, tycks ha kastats över till utrikesdepartementet förklarar utrikesministern mycket positivt att han är beredd att göra någonting. Men göra vad? – Och man frestas nästan säga: Tjänar det någonting till? Om statsministern när han kommer till Moskva utöver sina globala ambitioner också skall hinna ta upp några bilaterala frågor, har jag en känsla av att han kommer att få stanna där ganska länge.

Jag tänker exempelvis på vad som händer svenska fiskare, senast manifesterat genom nonchalans när det gäller deras förlorade redskap. Vad gäller ryssarnas sändande på svenska frekvenser i etern säger ryktet att Radio Moskva delvis sänder program på svenska. Ryssarna kan alltså inte vara omedvetna om karaktären av den frekvens som man sänder på. Det pågår också ständigt ännu allvarligare ting kring våra kuster. Man får med tanke på allt detta en känsla av att de ansträngningar som pågår för att normalisera förbindelserna mellan Sverige och Sovjetunionen är påfallande ensidiga.

Är det så här i världen att ett stort land kan nonchalera ett litet land? Känner utrikesministern till exempel på motsvarande övergrepp i etern, i luften, på eller under havsytan mot större och mäktigare länder än mot Sverige från Sovjetunionens sida?

Jag förstår att utrikesministern inte här i dag i detalj kan redovisa vad man tänker göra i den här frågan, men någon liten vink om på vilken nivå man tänker ta upp frågan för att förhoppningsvis nå något resultat skulle jag vara tacksam för.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om den svenska
radions utlandssänd-
ningar*

Om försäkringsskyddet vid arbetsskada

Anf. 71 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Bo Finnkvist har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder så att försäkringsskyddet för inskrivna vid arbetsmarknadsinstitut utvidgas så att det motsvarar skyddet som ges genom trygghetsförsäkringar vid arbetsskada (TFA).

Trygghetsförsäkringar vid arbetsskada är en del av det trygghetssystem som skapats genom kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter.

Arbetslösa inskrivna vid arbetsmarknadsinstitut som prövar ett arbete på öppna marknaden är inte anställda och omfattas således inte av avtalsförsäkringarna. Däremot omfattas de av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring. De kan dessutom – liksom elever i arbetsmarknadsutbildning – få ersättning i samband med personskada som de ådragit sig främst vid olycksfall. Härutöver har alltid den som skadas på en arbetsplats möjlighet att kräva skadestånd av den som kan anses vållande till skadan enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer.

Det finns alltså ett inte oväsentligt skydd för de grupper som Bo Finnkvists fråga gäller. Trots detta kan skillnaderna i skydd jämfört med anställda med kollektivavtal innebära att vissa jobb inte erbjuds AMI- och AMU-elever. En utvidgning av detta skydd har inte utretts eller diskuterats närmare.

Anf. 72 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga.

Jag kom i kontakt med det här problemet då en medlem i den fackförening som jag tillhör råkade ut för en skada i samband med sin utbildning vid arbetsmarknadsinstitutet. Det visade sig då att ersättning för extra utgifter, sveda och värk och eventuella men i dag inte betalas via de försäkringar som finns för dem som är föremål för utbildning på AMI.

Den person det gäller arbetade vid det här tillfället, då han klämde den ena handen, i ett lag tillsammans med ett antal andra personer, som hade normal anställning på sin arbetsplats. Hade också han varit anställd på arbetsplatsen skulle allt ha löpt som vanligt, men nu fick han uppleva att han fick sämre ersättning än någon av de andra skulle ha fått.

Jag tycker mot den bakgrunden att de här bestämmelserna borde ses över. Det kan inte vara fråga om särskilt mycket pengar, men det är mycket besvärligt när ett sådant här problem uppstår. Den händelse jag åberopat ägde rum för snart ett och ett halvt år sedan, och vi har ännu inte lyckats lösa ersättningsfrågan.

Är arbetsmarknadsministern beredd att överväga en översyn av bestämmelserna?

Anf. 73 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Det är riktigt att det är skillnad i möjligheterna att få ersättning för bl. a. sveda och värk. Den svenska fackföreningsrörelsen har genom sin styrka lyckats förhandla fram avtalsförsäkringar som är bättre än dem som samhället ger som ett grundskydd. Jag inser att detta kan vara ett problem för enskilda människor. Det är, som jag antydde i frågesvaret, också

problem från vissa andra synpunkter. I en del av arbetsmarknaden kan man nämligen vara tvungen att göra den bedömningen att en AMI-elev inte kan sättas på ett arbete, därför att det kan finnas risker av det här slaget.

På den korta tid som gått sedan frågan ställdes har jag inte haft möjlighet att göra en bedömning av om det är lämpligt och möjligt att göra en sådan översyn som Bo Finnkvist begär. Jag kan därför inte svara ja på den fråga han ställde. Å andra sidan vill jag inte heller för all framtid utesluta att en sådan översyn kan göras.

Prot. 1985/86:72
6 februari 1986

Om tillverkningen av starköl

Om sambandet mellan inkomstskatt och socialbidrag

Anf. 74 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! I detta fall har det visat sig att elever – om man får kalla dem så, detta är föremål för utredning – sätts på den typen av jobb att de kan råka ut för skada. Jag nöjer mig med det svar som arbetsmarknadsministern har gett i dag, men jag hoppas att man, när man fått litet mer tid på sig, fattar det beslutet i departementet att man ser över dessa bestämmelser.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1985/86:352 om tillverkningen av starköl

Anf. 75 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Alf Wennerfors har frågat socialministern om regeringen under vår- eller höstsessionen tänker förelägga riksdagen förslag om att förstärka all tillverkning av starköl.

Arbetet inom regeringen är så fördelat, att det är jag som skall svara på frågan.

Svaret är nej.

Tredje vice talmannen konstaterade att frågeställaren ej var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

12 § Svar på fråga 1985/86:355 om sambandet mellan inkomstskatt och socialbidrag

Anf. 76 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om jag är beredd att vidta förändringar så att sambandet mellan inkomstskatt och socialbidrag minskar.

Antalet socialbidragstagare har ökat kraftigt under 1980-talet. Även om endast 5 % av bidragstagarna fått ekonomiskt stöd varje månad ger denna utveckling anledning till oro. Regeringen har tillsatt en arbetsgrupp som fått till uppgift att analysera orsakerna till socialbidragens utveckling.

Något kan dock sägas redan nu även utan tillgång till denna arbetsgrupps analyser och slutsatser.

Arbetslöshetens utveckling kan vara en viktig orsak. Arbetslöshetens nivå och genomsnittliga längd ökade under slutet av 1970-talet och början av

Prot. 1985/86:72
6 februari 1986

*Om sambandet mellan
inkomstskatt och
socialbidrag*

1980-talet. Arbetssökande som arbetar deltid men önskar högre veckoarbetstid har också ökat under denna tid. Särskilt har den långa arbetslösheten betydelse för socialbidragsutvecklingen. Den nedgång av arbetslösheten som skett under de senaste åren kan dock så småningom skapa förutsättningar för en minskning av antalet socialhjälpstagare.

Ungdomsarbetslösheten intar en särställning. Många arbetslösa ungdomar har inte rätt till ersättning från arbetslöshetskassan och får därför kontant arbetsmarknadsstöd. Detta stöd behöver i många fall kompletteras med socialbidrag. Några har inte ens kvalificerat sig för KAS och är därför hänvisade till socialbidrag.

En genomsnittlig industriarbetare har förlorat köpkraft som motsvarar ungefär en månadslön under perioden 1976–1982. Sannolikt har även detta varit en bidragande orsak till att antalet socialbidragssökande har ökat.

Det finns inte något tillförlitligt material som styrker påståendet att det är den statliga inkomstskatten som har orsakat ökningen av antalet socialbidragstagare. Det ter sig föga sannolikt att sänkt inkomstskatt skulle vara någon generell lösning på problemet med det stora antalet socialbidragstagare.

Anf. 77 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. 1933 behövde 8 % av Malmös invånare söka fattigvård för att klara sig. 1985, efter en valrörelse där speciellt finansministern försökte inbilla oss att Sverige var på rätt väg, behövde 13 % eller 29 000 av Malmös invånare söka socialbidrag. Vi vet om att det totalt för landet rör sig om drygt 0,5 miljoner människor. Då skall statsrådet ändå vara tacksam för att många människor fortfarande har den uppfattningen att det är något genant att söka socialbidrag. Hade alla de som egentligen har behov av och har rätt till att söka socialbidrag också gjort det, hade antalet varit betydligt större.

Jag är förvånad över att finansministern litet nonchalant hoppar över detta att skattens storlek skulle ha någon betydelse för antalet socialbidragstagare. Det är trots allt så, herr finansminister, att skatten för de flesta människor – även för dem med små inkomster – är den största enskilda posten i budgeten. Rent logiskt verkar det så att om man sänker skatten även för dessa grupper, så bör köerna till socialbyråerna minska.

Sedan kan jag overse med att finansministern bara pratar om åren 1976–1982 och inte nämner någonting om de senaste tre åren. Den biten köper jag.

Till sist vill jag ställa en fråga. I valrörelsen 1985 påstods det att vi var på rätt väg, trots att 0,5 miljoner människor i vårt land i dag är i behov av socialbidrag. Hur skall det då inte bli den dagen vi verkligen har kommit in på den rätta vägen och nått fram till slutmålet? Kommer då hela svenska folket att vara beroende av socialbidrag?

Anf. 78 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag antar att denna sista konstighet är en s. k. retorisk fråga.

Det har ju ändå förekommit forskning på detta område och denna visar väldigt entydigt att det endast är en mycket liten andel av socialhjälpstagarna

som har någon inkomst över huvud taget. Jag ber att få återge något ur socialhögskolans forskningsrapport Socialtjänstprojektet. Man har där gått igenom ett material med uppgifter om människor som måste ta emot socialbidrag. Jag återger vad som står i slutet av rapporten: Resultaten av den här undersökningen visar på orimligheten i sådana påståenden, nämligen att skatten skulle ha spelat någon roll. Endast en mycket liten del av socialbidragstagarna befinner sig i en situation där skatten kan ha betydelse. Majoriteten befinner sig utanför arbetslivet på grund av arbetslöshet, långa sjukskrivningar eller pensionering.

Sten Andersson i Malmö är inne på en helt felaktig väg om han tror att vi löser några av de här människornas problem genom att åstadkomma skattesänkningar över huvud taget – i synnerhet gäller det moderaternas förslag till skattesänkningar.

Anf. 79 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Finansministern säger att jag är inne på en helt felaktig väg. Låt mig då säga att jag i så fall har sällskap av ganska så många. Dagligen får vi ju bevis på att många människor i dag tvingas söka socialbidrag, trots att de har jobb. Såvitt mig är bekant tas även skatt ut på ersättning från A-kassa. Om jag har fel, skall jag här i talarstolen be om ursäkt för detta mitt påstående.

Anf. 80 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! 16 % av dem som tog emot socialbidrag enligt nämnda undersökning hade heltidsarbete. Bara en fjärdedel hade ett arbete över huvud taget. Det är riktigt att även de arbetslösa betalar skatt på arbetslöshetsersättningen. Men den ersättningen är så låg att någon statlig skatt över huvud taget icke uttas.

Anf. 81 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag talade om *skatter*. Jag förutsatte att statsrådet skulle förstå att jag då avsåg skatterna totalt sett, alltså både den statliga och den kommunala skatten.

Finansministern nämner siffran 16 %. Men 16 % av 0,5 miljoner människor är ju detsamma som 80 000. Om vi sedan också tar fasta på hur många de är som egentligen skulle behöva söka socialbidrag men som inte vill det, därför att de anser det vara genant att göra det eftersom de har ett jobb och betalar sin skatt, blir antalet betydligt större.

Jag måste nog säga att det bland de medborgare i Sverige som sliter och kämpar varje dag säkert finns mer än en som är mycket missnöjd med det svar som här har presterats.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om anslutningen till
kabel-TV-nät*

Anf. 82 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Marianne Andersson har frågat kommunikationsministern om han kommer att föreslå åtgärder, så att de boende själva får möjligheter att avgöra anslutning till kabel-TV-nät m. m. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Lagen (1985:677) om lokala kabelsändningar, som trädde i kraft den 1 januari i år, innebär bl. a. att det fordras tillstånd av kabelnämnden för att bedriva vissa slag av sändningar i lokala kabelnät. Den som ansöker om tillstånd för satellitsändningar eller upplåtelse av kanaler åt andra för egensändningar skall i god tid ha berett dem som berörs av sändningarna tillfälle att framföra sina synpunkter på den avsedda verksamheten. Innan sådant tillstånd ges skall vidare kommunen ha beretts tillfälle att yttra sig över ansökningen. I lagen sägs också att det lokala kabelsändarföretagets egensändningar skall föras fram i kabelnätet och att Sveriges Radiokoncernens sändningar skall kunna tas emot av de boende.

Kabellagen innehåller alltså bestämmelser om rätten att sända i kabelnät. Den gäller däremot inte rätten att ansluta fastigheter eller bostäder till sådana nät. För detta gäller vanliga regler på bostadsmarknaden. För hyresfastigheter innebär dessa i korthet att de boende genom sina organisationer har inflytande över ändringar i fastigheterna. De innehåller också skydd mot att den enskilde drabbas av oskäligen kostnadsökningar. Däremot ger reglerna inte enskilda boende möjlighet att förhindra ändringar i fastigheterna.

När det gäller kostnader för kabel-TV bör man skilja mellan å ena sidan kostnader för tekniska installationer och anslutning av fastigheter och bostäder till kabelnät och å andra sidan kostnader för program, t. ex. avgiftsbelagda satellitkanaler. Det torde inte vara möjligt att ålägga någon att betala programkostnader vid en kollektiv anslutning av t. ex. lägenheterna i en hyresfastighet. Man får därför räkna med att anslutning till avgiftsbelagda kanaler kommer att marknadsföras direkt till enskilda hushåll.

I fråga om tekniska kostnader bör en kabel-TV-anläggning kunna bedömas som andra gemensamma anläggningar, t. ex. en vanlig centralantennanläggning, tvättstuga, lekplats m. m. Om en förhandlingsordning finns skall hyresvärden förhandla med hyresgästföreningen om eventuell hyreshöjning med anledning av installation av kabel-TV. I sista hand kan hyresnämnden få avgöra frågan.

I bostadsrättsföreningar och samfällighetsföreningar är det medlemmarna som fattar beslut om anslutning till kabel-TV. Om en enskild medlem anser att ett sådant beslut strider mot gällande lagstiftning eller föreningens stadgar kan han klandra beslutet hos domstol.

Kabel-TV är en ny företeelse, och erfarenheterna är därför begränsade. Bl. a. finns det ännu så länge få vägledande rättsfall. Jag kommer givetvis att följa den fortsatta utvecklingen med stort intresse.

Anf. 83 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Göransson så mycket för svaret.

Enligt min mening måste utgångspunkten i allt utbud av varor och tjänster som inte direkt skattefinansieras vara att den som är intresserad av varan eller tjänsten också betalar för den, medan den som inte vill ha den inte heller skall behöva betala. Så är det för andra kommunikationsmedel, t. ex. telefon.

När det gäller kabel-TV är det uppenbarligen så att boendeformen avgör om man skall ha rätt att välja bort kabel-TV. För dem som bor i vanliga hyreslägenheter gäller hyresförhandlingslagen, precis som statsrådet sade, och det innebär att hyresgästen är skyldig att följa de avtal som fastighetsägaren och hyresgästföreningen har träffat. Möjligheten att överklaga finns, men enligt konsumentverket är chansen att få rätt ganska liten.

Om man bor i bostadsrätt gäller bostadsrättslagen, och det innebär att en bostadsrättsförening med majoritetsbeslut kan avgöra om man vill ha kabel-TV eller inte. HSB anser att kabel-TV är en kollektiv angelägenhet, och det protesterar många boende mot.

När det gäller radhusägare som tillhör en samfällighetsförening har de en betydligt starkare ställning. Vid rättegångar har de boende givits rätt.

Statsrådet hänvisar till att programavgift inte kan tas ut och inte ingår för de kanaler som televerkets kabel-TV tillhandahåller. Det gäller alltså tekniska kostnader.

De gemensamma nyttigheter som statsrådet också hänvisade till är inte direkt jämförbara, eftersom t. ex. centralantenn gäller allmän-TV. Riksdagen har varit enig om att allmän-TV har ett informativt och utbildande syfte.

När det gäller sändningarna från t. ex. Sky Channel är uppfattningarna om nyttan med dem mycket mera delade.

Jag vill återigen fråga statsrådet om han är villig att medverka till att jämställa olika boendeformer och dessutom garantera att en enskild hyresgäst inte skall behöva betala för en vara som han inte vill ha.

Anf. 84 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Det är självfallet angeläget att vi följer den här frågan och ser vilka resultaten blir i olika typer av fastigheter. För hyresgästen är det generellt en fråga om under vilka villkor han hyr lägenheten, och där kan ingå olika nyttigheter. Det gäller en uppgörelse mellan hyresvärd och hyresgäst och i bostadsrättsföreningen mellan medlemmarna. Det är inte särskilt enkelt eller ens önskvärt att lösa denna fråga med generell lagstiftning som rör vissa media.

I och för sig delar jag uppfattningen att det man inte utnyttjar skall man slippa betala för. Hur ofta har jag inte funderat över detta när jag som nykterist reser med flygplan och konstaterar hur mycket sprit jag har betalat för men aldrig nyttjat.

Anf. 85 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Man kan ju tycka att detta inte är en så stor fråga. Det kanske inte kostar så väldigt mycket för den enskilde hyresgästen. Men jag anser ändå att det är en principiellt viktig fråga.

Tekniskt sett är denna fråga inte omöjlig att lösa. Det finns olika system. En lösning som är något dyrare innebär att man genom en tillsats till TV-apparaten ansluter varje mottagare till sändningen. Tekniskt omöjligt är det alltså inte. Då bör man förorda just den formen.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Allmänpolitisk debatt (forts. från s. 74)

Anf. 86 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Stadsrådet Lindqvist talade om rättvisa och solidaritet, om att frigöra människors resurser, om att slå vakt om människors lika värde. Ja visst, men eftersom människor är olika finns det inga patentlösningar som passar alla människor. Kommunal barnomsorg, för att återgå till det, kan passa en familj som hand i handske men för en annan upplevas som djupaste ofrihet. Trots detta stöder socialdemokraterna ensidigt detta enda alternativ – trots att det också slår fördelningspolitiskt orättvist. Detta är som vi ser det inte rättvisa och solidaritet. Just för att frigöra människors resurser, just för att slå vakt om människors lika värde är det så viktigt med alternativ, med valfrihet, med möjlighet för människorna att kunna välja. Vi menar att det allmänna kan göra oerhört mycket för att underlätta situationen och vidga valfriheten också för människor med vanliga inkomster, inte minst inom så väsentliga områden som vård, barnomsorg, boende och utbildning. Men det kan aldrig ske genom att man ensidigt gynnar vissa alternativ medan andra missgynnas.

I går hävdade statsministern att det gällde att arbeta för att minska klyftorna, att återvinna rättvisa, att skapa ett rättvist Sverige. Gäller den ambitionen också då det är fråga om att minska klyftorna på barnomsorgsstödet område? I så fall borde vi ha en chans att vara överens om tagen på åtminstone det området i de förhandlingar om familjepolitiken som statsrådet har kallat till.

Valet var ett nederlag för de nyliberala idéerna, sade statsrådet vidare. Måntro det! Vad är nyliberalism? Vilka idéer avses? Är det vår strävan att göra det möjligt för människor att kunna leva på sin lön? Är det vår strävan att göra det möjligt för människor att välja? Är det vår strävan att göra det möjligt för människor att slippa ut ur fattigdomsfällan som avses? Då vågar jag påstå att de nyliberala idéerna lever och frodas mer än någonsin!

Jag ställde ett antal frågor till statsrådet. En del av dem ville statsrådet vänta med för att i stället diskutera dem i samband med de familjepolitiska överläggningarna. Men jag frågade bl. a. om statsrådet var beredd att medverka till en utredning och en sammanställning av infektionsriskerna för de små barnen vid daghemmen. Jag är tacksam för att statsrådet var beredd att ta upp den frågan och också överväga de ytterligare åtgärder som kan erfordras.

När det gäller bostadsbidragen ville statsrådet arbeta oss bort från den fällan. Men då borde man väl ändå börja med att inte ytterligare bygga ut det stödet. Det gäller ju i stället att så långt möjligt ersätta de behovsprövade bostadsbidragen med andra åtgärder. Där är vi beredda att ställa upp.

Anf. 87 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! I princip vill vi komma bort från inkomstdifferentierade förmåner och taxor, sade Bengt Lindqvist. Mycket bra! Men om ni vill detta i princip, varför för ni då en helt annan politik i praktiken? Varför föreslår ni, som Ingegerd Troedsson just sade, att bostadsbidragen skall räknas upp både 1986 och 1987? Varför säger Kjell-Olof Feldt att bostadsbidragen för ensamstående skall återinföras och ökas? Varför kommer bostadskommittén, med socialdemokratisk majoritet, nu och föreslår ytterligare höjning av bostadsbidragen? Då kommer vi ju längre in i det system som ni i princip är emot. Hur vore det om principer och praktik skulle följas åt?

Jag tycker att LO-utredningen med Stig Malm, Sigvard Marjasin och många andra har visat vägen. Man har intagit precis samma hållning som folkpartiet till bostadsbidragen och till enhetstaxa för barnomsorgen. Det vore på tiden att socialdemokraterna lyssnade på detta och följde sina principer i stället för att arbeta i rakt motsatt riktning.

Jag blev rätt överraskad när jag åter hörde den schablonmässiga beskrivningen av den borgerliga regeringsperioden. Det var en svår ekonomisk period. I den perioden höll vi arbetslösheten i schack, vi såg till att pensionärerna fick bibehållen standard, vi fördubblade antalet platser i barnomsorgen, vi ökade kraftigt stödet till de handikappade – jag tror att det byggdes ut från 4 miljarder kronor till 15 miljarder kronor, vilket är en större utbyggnad än någonsin förr eller senare. Över huvud taget var detta en socialpolitisk blomstringsperiod då välståndet försvarades med näbbar och klor.

Det är fullkomligt felaktigt och vilseledande att påstå att det var en tid då välfärden satt trångt – tvärtom. Ni brukar i andra sammanhang påstå att en vanlig löntagare förlorade en månadslön. Ja, det var inte för att det inte var någon tillväxt, men den tillväxt som förekom under dessa år kom den offentliga sektorn till del. Den gick åt till att befästa välfärden, till att försvara solidariteten. Det var precis vad som hände. Men ni klagar hela tiden på att de disponibla realinkomsterna sjönk. Det är ert bidrag till att försvara välfärdssamhället.

Jag tycker faktiskt att det är på tiden att vi får en annan och mera sannfärdig beskrivning av den borgerliga regeringsperioden. Vi vill inte längre höra dessa schabloner, dessa vrånghbilder av att det var en tid då välfärdspolitiken satt trångt.

Anf. 88 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Bengt Lindqvist tog upp frågan om solidaritet. Det är bra att den frågan kommer in i debatten och ännu bättre är det om den genomsyrar de beslut som vi skall fatta i riksdagen.

Då kommer vi tillbaka till barnomsorgen. Bengt Lindqvist sade att inkomstbortfallsprincipen är den enda riktiga. Men hur värderar man arbetet? Är det inte så att barnomsorgen då blir väldigt olika värderad för en förälder som endast har garantibeloppet på omkring 50 kr. och som stannar hemma och sköter sitt barn jämfört med en förälder som har det högsta belopp som utgår inom sjukförsäkringen för detta arbete? Är det en rättvis värdering av arbetsinsatsen, och hänför Bengt Lindqvist detta till solidariteten?

Föräldraförsäkringen är överlägsen när det gäller att skapa valfrihet, säger Bengt Lindqvist. Jag vill säga att en reell valmöjlighet ger en väl utbyggd vårdnadsersättning då den, som vi föreslår, byggs ut i etapper, först för barn upp till tre år och därefter upp till förskoleåldern. Det kan ge den rätta valmöjligheten.

Jag frågar Bengt Lindqvist, är det solidaritet när en hemarbetande inte får någon form av samhällsstöd vid sjukdom? Förra året tog riksdagen bort den grundsjukpenning som fanns förut. Är det solidaritet att bortåt 20 000 pensionärer i landet inte har något pensionstillskott? Om vi är överens om att solidariteten skall vara med i debatten, så skall det också genomsyra beslutet. Då tror jag att Bengt Lindqvist kommer fram till att de saker jag påvisat inte präglas av solidaritetstanken.

Anf. 89 MARGÓ INGVARDSSON (vpk) replik:

Herr talman! Delpensionens eventuella höjning är en fråga om tidtabell, sade Bengt Lindqvist. Ja, jag har förstått det efter att i två år ha ställt frågor om när delpensionen skall höjas. Men hur ser den tidtabellen ut? Den efterlysningen får jag aldrig något svar på.

Detta var ett vallöfte, och pengar finns. Är det inte så, Bengt Lindqvist, att det i delpensionsfonden finns ett överskott som mer än väl räcker till att återställa värdet av delpensionen? Vad är det då ni inte är överens om i regeringen? Varför återställer ni inte omedelbart värdet av delpensionen?

Så till de handikappade. Bengt Lindqvist sade att regeringen nu har flyttat fram positionerna på handikappområdet genom att man i budgeten anslagit 75 miljoner till vissa åtgärder.

Herr talman! Det känns litet märkligt att från den här positionen diskutera handikappolitik med Bengt Lindqvist – för bara ett år sedan satt vi båda på kammarens Stockholmsbänk och angrep bägge regeringen för dess dåliga insatser på handikappolitikens område. Vi var då mycket oroliga för att kommunerna inte skulle kunna ta sitt ansvar för de handikappade.

I dag är inte Bengt Lindqvist lika orolig. Kommunerna har god ekonomi, säger han. Att regeringen plockar av kommunerna 2,5 miljarder kommer inte att innebära några nedskärningar, säger Bengt Lindqvist. Jag undrar det jag!

Också om regeringen säger att kommunerna skall göra nedskärningar på t. ex. skolans område måste ju kommunerna svara för verksamheten i skolan och kan tvingas göra nedskärningar även på andra områden – det är då lätt att det går ut över socialtjänsten.

Vi vet att det finns stora eftersatta behov i kommunerna – det gäller barnomsorgen, äldre vården och den sociala servicen. HCK:s kartläggning, som Bengt Lindqvist givetvis känner till, av kommunernas insatser på handikappområdet visar att inte en enda kommun här i landet har levt upp till 21 § i socialtjänstlagen. Inte tror väl Bengt Lindqvist att kommunernas möjligheter att leva upp till den blir bättre när man tar ifrån dem 2,5 miljarder! Inte tror väl Bengt Lindqvist att det faktum att kommunerna inte gör tillräckligt bara beror på illvilja från kommunernas sida! Det gör det ju inte. Det finns massor av bra socialdemokrater ute i kommunerna som tycker att man borde göra mer på handikappområdet – orsaken till att man inte gör

det är att det saknas pengar. Och kommunerna får ännu mindre pengar med den regeringspolitik som vi i dag har.

Prot. 1985/86:72
6 februari 1986

Allmänpolitisk debatt

Anf. 90 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Låt mig först reagera på Daniel Tarschys beskrivning av de sex borgerliga åren! Jag vill göra det genom att säga att det vore mycket märkligt om svenska folket kände igen sig i den beskrivningen: en socialpolitisk blomstringsperiod! Jag tror att det är mycket få människor här i landet som är beredda att skriva under att de sex åren från 1976 till 1982 rimligen kan beskrivas på det sättet. Jag skall inte trötta riksdagen med att räkna upp alla de försämringar på olika sätt som inträdde under den perioden; det har vi gjort så många gånger förut.

Frågan om nyliberalismen och vad den egentligen står för är intressant. Jag menar att den grundläggande skillnaden mellan de nyliberala idéerna och de socialdemokratiska värderingarna är synen på välfärdspolitiken och hur den skall organiseras.

Det är synen på den offentliga sektorn, synen på de gemensamma ansträngningarna för att lösa problemen, skapa social utjämning i samhället, skapa ökad rättvisa.

Jag lade mycket noga märke till att i Ingegerd Troedssons inlägg tidigare i dag framstod skattetrycket och den offentliga verksamheten enbart som en belastning. Detta är rätt häpnadsväckande, eftersom vi ju alla är så starkt medvetna om att hela den offentliga verksamheten egentligen är en enda stor solidaritetshandling oss alla emellan för livets olika skeden och för de olika grupper som råkar illa ut.

Till Margó Ingvarsson vill jag bara säga att löftet om delpensioneringen står kvar. Löftet var att förbättringen skall ske under valperioden, och den har just inletts.

Sedan vill jag inte gå in på de olika insatserna för barnfamiljerna. Har vi nu ett tillfälle att tillsammans överlägga i lugna former, så tycker jag att vi också skall göra det och inte låsa fast oss i de olika ståndpunkter som vi har. Jag ser fram emot att få föra dessa diskussioner när vi ses allesammans nästa vecka. Då får vi se vad vi kan komma fram till. Jag tror att om vi släpper en del av de låsningar och den prestige vi har, så skall vi kunna enas om en del *grundsatser* inom familjepolitikens område som kan vara utvecklande. Om de sedan inte kan slå igenom omedelbart, så kan de i varje fall vara utvecklande på sikt – det är min övertygelse.

Anf. 91 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Den offentliga sektorn är våra gemensamma ansträngningar för att lösa problemen, säger statsrådet Lindqvist. Självfallet är det så, och självfallet måste våra gemensamma ansträngningar då inriktas på att lösa de problem som är allvarliga. Resurserna måste inriktas på de mest behövande.

Visst är det så, att skattetrycket inte enbart är en belastning. Jag har aldrig påstått att det bara skulle vara en belastning. Men jag lade ner en hel del möda på att försöka visa att växande delar av de offentliga utgifterna går till sådan subventionerad service som i första hand kommer väletablerade, välutbildade, välavlönade till godo, och det kallar jag icke för en solidarisk handling.

Vi behöver höga skatter -- visst behöver vi det. Men då skall de inriktas i första hand på de mest angelägna ändamålen, inte på -- som tyvärr ofta blir fallet -- dem som kanske har förmågan att skrika högst.

När det gäller de borgerliga åren vill jag lägga till några exempel, utöver vad Daniel Tarschys anförde. Föräldraförsäkringen, Bengt Lindqvist, utvidgades från sju till tolv månader. Pensionstillskotten nästan fördubblades. Det var minsann ingen urholkning med 4 %. Det var en real förbättring för de sämre ställda på 5 000 kr. Vi införde flerbarnstilläggen, som har betytt mycket för flerbarnsfamiljerna och som socialdemokraterna i dag glädjande nog äntligen är med på.

Låt oss komma ihåg att vi under de borgerliga åren drabbades av en höjning av oljenotan på 15 miljarder kronor. Självfallet hade det djupgående konsekvenser för det enskilda hushållets standard och för folkhushållet i dess helhet.

När det gäller inkomstbortfallsprincipen som grund för föräldraförsäkringen vill jag säga: Tänk om, Bengt Lindqvist! Se litet närmare på hur föräldraförsäkringen i dag slår och vilka enorma orättvisor som skulle inrymmas om man byggde vidare på denna princip. Jag sade att beloppen skulle kunna variera mellan 26 000 och 236 000 kr. för ett enda barn. Och det kan många gånger vara slumpen som avgör om man får det ena eller det andra. Om en förälder som stannar hemma får ett nytt barn inom två och ett halvt år, då utgår samma föräldrapenning som för det första barnet. Skulle barnet däremot födas efter tre års tid, erhåller man bara garantibeloppet. Och det finns tusen sådana exempel att dra fram och visa. Oändligt mycket rättvisare och bättre är det att i stället bygga på en vårdnadsersättning som ger alla familjer lika möjligheter.

Anf. 92 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Jag beskrev de borgerliga åren som en socialpolitisk blomstringsperiod och en tid då välfärdssamhället effektivt försvarades. Bengt Lindqvist sade att han trodde att många inte kände igen sig i den beskrivningen. Nej, det tror jag det, som ni har gått på och gett felaktiga beskrivningar av utvecklingen!

Om man tittar på vad som verkligen hände, finner man att under den här perioden försvarades välfärdssamhället effektivt. Under den här perioden fick pensionärerna högre levnadsstandard, inga fyraprocentiga urholkningar. Under den här perioden fördubblade vi antalet platser i barnomsorgen. Vi byggde ut föräldraförsäkringen kraftigt, som Ingegerd Troedsson just sade. Vi gjorde en massa olika reformer, över hela det socialpolitiska fältet. Jag skulle vilja påstå att reformtakterna var högre under den här perioden än den var tidigare och den har varit senare.

Bengt Lindqvist känner självfallet väl till vad som hände på det handikappolitiska området, där reformtakterna verkligen var hög under den här perioden. Det är precis som jag sade alldeles nyss, att under den här perioden av begränsad tillväxt var det inte i de enskilda fickorna som pengarna hamnade. Det var inte de disponibla inkomsterna som ökade, utan det var just den offentliga välfärden som fick den lilla tillväxt som fanns. Det var där vi byggde ut, och det är det ni klagat över när ni säger att realinkomsterna

minskade. Det var just solidariteten, välfärden, de principer som Bengt Lindqvist annars vältaligt talar för, som försvarades under den här perioden.

Jag tycker att det vore på tiden att ni erkände detta och slutade med den fullkomligt missvisande beskrivningen av de borgerliga regeringsåren som en förfallsperiod för välfärdssamhället. Tvärtom, det var en period när välfärdssamhället effektivt försvarades.

Anf. 93 MARGÓ INGVAROSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att det är omöjligt även i dag att få ett besked från regeringen om när den tänker återställa delpensionen. Pengarna finns i fonden, det är vi överens om, men ändå kommer inte regeringen med förslaget. Alltså är det ett annat skäl än pengar som gör att man inte återställer delpensionen, och vilket skäl det är får vi inte reda på.

Vi har inte heller fått något besked från regeringen om vilka förslag den har att komma med till förbättringar för barnfamiljerna. Det fanns inte i budgetförslaget, och Bengt Lindqvist säger att han inte vill säga någonting förrän han har haft överläggningar med oppositionen.

Såvitt jag vet är vpk det enda oppositionspartiet när det gäller fördelningspolitiken. Socialdemokraterna och borgarna är ju ganska överens. Ni vill bägge ta pengar från kommunerna. Visserligen tar borgarna några miljarder mera, men principen är ni överens om, att kommunerna har god ekonomi och kan betala. Borgarna vill sänka arvs-, gåvo- och förmögenhetsskatten, och vad jag förstår är regeringen också inne på de tankarna.

Vpk är det enda parti som kräver en annan omfördelning av tillgångarna i det här landet. Vi kan inte ställa upp på att man gör en omfördelning bara mellan dem som har barn och dem som inte har barn.

Rapporter från socialbyråerna runt om i landet visar att ett stort antal nya socialbidragstagare är ensamma människor. Det är inte enbart barnfamiljer som behöver socialhjälp utan också ensamma lågavlönade, och bland dem finns en hel del fränskilda män med underhållsbidrag. Man har noterat på socialbyråerna att den gruppen har ökat.

Alltså kan man inte bara göra en omfördelning mellan familjer utan barn och familjer med barn. Det måste ske en omfördelning från högavlönade och kapitalet till förmån för de mindre välbeställda.

Låt oss nu, Bengt Lindqvist, vi partier som representerar arbetarrörelsen, igen väcka förhoppningar hos de människor som röstade på oss om en rättvis fördelningspolitik! Det är möjligt att den uppgörelsen är socialdemokratins sista chans att visa att man står för arbetarrörelsens värderingar när det gäller fördelningspolitiken.

Anf. 94 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag tvingas uppehålla mig litet vid den socialpolitiska blomstringsperiod som enligt Daniel Tarschys och andra inföll mellan 1976 och 1982. Jag hade inte tänkt göra det.

Det var den period då arbetslösheten sköt i höjden, då det historiskt sett största raset vi någonsin bevitnat inträffade i statens finanser, ett ras som innebar att praktiskt taget alla kurvor pekade åt fel håll. Detta innebar i sig det största hotet mot den svenska välfärden som vi någonsin upplevt i detta land.

Bakom detta måste ha legat – utöver de problem som fanns i inledningsskedet med oljekris och sådant – en ideologiskt annorlunda syn på den offentliga sektorns uppgifter. Man hade en strävan att föra över resurser till enskilda människor och försvaga gemensamma insatser genom den offentliga sektorn. På slutet av denna period bekände man färg tydligt. Då fick vi se förslag om införande av karensdagar inom sjukförsäkringen, ett förändrat basbelopp för pensionerna som successivt skulle ha urholkat dem. Vi fick en försämring av arbetslöshetsersättningen, tandvårdsförsäkringen osv. Denna lista skulle jag kunna göra mycket lång, herr talman.

Så mycket var alltså den sociala blomstringsperioden 1976 till 1982 värd.

När det nu gäller förhandlingarna, eller som jag föredrar att säga överläggningarna, eftersom vi inte har formella förhandlingsmöjligheter, mellan oss och oppositionen i nästa vecka, skulle det vara fel av mig att nu presentera förslag från socialdemokratin och regeringen, när vi inte gjort detta i budgeten. Vi menar att här finns en möjlighet för oss att slå oss ned vid samma bord och diskutera fram de förbättringar som enligt vår uppfattning bör genomföras. Då bör inte en part, nämligen regeringen, låsa upp sig. Jag tror det är klara fördelar för barnfamiljerna att vi går in i diskussionerna på detta sätt. Jag tror att det gagnar oss både på kort sikt och jag hoppas på litet längre sikt om vi kan lösa upp en del av de knutar som finns i den familjepolitiska debatten och som egentligen har funnits där i mer än ett årtionde.

Tredje vice talmannen anmälde att förste vice talman Ingegerd Troedsson och Daniel Tarschys anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 95 EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Jag blir litet orolig över den diskussion som förts här på slutet om överläggningarna när det gäller barnfamiljerna och familjepolitiken. Den fråga jag tycker att man bör ställa till företrädarna för de olika partierna är: Hur öppna är ni när ni går in i dessa förhandlingar? Om de motioner som framlagts utgör sista budet blir ju dessa överläggningar helt meningslösa.

När vi i nästa vecka går in i dessa överläggningar, som socialministern föredrar att kalla dem, måste det ske med rätt öppna sinnen, så att vi är beredda att både ge och ta för att komma fram till en förbättring av barnfamiljernas situation. Denna förbättring är ju enligt allas mening nödvändig.

Det är ett par saker jag skulle vilja säga i denna debatt, en direkt övergripande politisk notering.

Jag tror inte att jag under min tid har varit med om en så överbalanserad budget som det förslag vi har framför oss nu, om inte om funnits. Om inte ordet om funnes, skulle vi kanske ha över 20 sköna miljarder att röra oss med. De räntor på 71 miljarder som vi måste betala på skulder reducerar nämligen inkomstsidan och gör att det blir ett minus på 49 miljarder i budgeten. Om vi alltså inte hade haft dessa stora räntekostnader – vi vet i stort sett hur de har uppstått och under vilken period samt att de fortsätter att öka därför att vi trots allt måste låna till räntorna – skulle vi ha haft helt andra

möjligheter till en större fördelningspolitisk rättvisa.

Det avgörande för socialdemokratisk politik är att bevara välfärden och arbeta för en rättvis fördelningspolitik. Situationen har faktiskt varit den att vi under de år som vi varit i regeringsställning fått klara av en del budgetfrågor. Det ställer särskilda krav på vår politik, som alla vet och förstår.

Låginkomsttagarna har förlorat, som upprepats här många gånger, ungefär en månadslön på ett år. Det är mycket pengar för den enskilde. Det resulterar naturligtvis i att det blir fler som söker sig till socialnämnderna. Men vad är det vi hör från årets avtalsrörelse? Jo, när LO vill satsa på en solidarisk lönepolitik och på låginkomsttagarna, då torpederar SAF detta. Vi vet alltså inte om det kan bli en satsning på låginkomsttagarna, som ju måste till för att vi skall klara fördelningspolitiken, eftersom lönen ändå är grunden för människornas välstånd. Om löneklyftorna fortsätter att öka, vilket de uppenbarligen gjort, och om man sedan med stor emfas talar om att minska marginalskatterna, dvs. det som i realiteten handlar om skatt efter bärkraft, då kan man inte heller korrigera det hela. Hyrorna går upp. När man summerar allt detta är det inte svårt att förstå att klyftorna mellan människorna ökar och att det kan gå fel när det gäller fördelningspolitiken.

Det som vi nu i första hand måste ta itu med är familjepolitiken. En analys av behovet av socialbidrag kommer också att ge oss indikationer på hur vi skall handla framöver. Den första delrapporten från analysgruppen skall komma ut under första halvåret. När den ligger på bordet utgår jag ifrån att vi måste ta ett nästa steg för att se hur vi kan klara av detta att människorna måste gå till socialnämnden för att få socialbidrag.

Jag hade tänkt att också säga något om socialtjänstens mål. Jag vill, herr talman, understryka hur viktigt det är att socialtjänstens målparagraf i en kärv ekonomisk situation då vi har många socialbidragstagare verkligen får gälla – respekt för den enskilde, solidaritet och jämlikhet. Det är mål som vi vill starkt understryka.

Till sist en sak som jag har uppmärksammat både i den här debatten och tidigare, nämligen den diskrepans som tydligt finns mellan å ena sidan kds, centern och moderaterna och å andra sidan folkpartiet. När man lyssnade på Daniel Tarschys blev det alldeles klart att när den ena av två makar går ut i arbetslivet finns det så mycket tröskeffekter att man egentligen inte tjänar på det. Det är vad folkpartiet säger – Daniel Tarschys nickar.

Ja, men vad blir det då av diskussionen om att det är så stora orättvisor mellan dem som är hemma hos sina barn och dem som går ut i arbetslivet, när de i själva verket enligt folkpartiets linje förlorar eller i varje fall inte vinner särskilt mycket på att gå ut?

Jag tror att folkpartiet i varje fall på den punkten har gjort oss den tjänsten att tala om för de andra – även om det inte har skett direkt – att det i själva verket nog är en ganska bra jämställdhet mellan dem som är hemma och dem som går ut i arbetslivet. Det tycker jag i stort sett man kan vara tacksam för.

Vad vi vill göra nu är allom bekant. Vi vill bygga ut föräldraförsäkringen och bygga ut barnomsorgen och på det viset skapa jämlikhet i samhället.

Till slut skulle jag också ha velat säga några ord till Margó Ingvardsson, som inte är i kammaren nu men som flera gånger har frågat socialministern:

Varför får vi ingen tidtabell när det gäller delpensionen? Jag vet inte hur många gånger vi har svarat på den frågan. Den kommer under valperioden, och den är såvitt jag vet inte mer än tre år.

Anf. 96 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Evert Svensson frågade hur öppna vi är när vi nu går in i överläggningar om barnfamiljernas ekonomi. Ja, vi kan ju inte tävla i öppenhet med socialdemokraterna. Det går inte, för socialdemokraterna har i flera år inte haft något program för hur de vill stödja barnfamiljernas ekonomi. Vi har däremot länge haft ett sådant program. Vi presenterade det förra året under motionstiden, vi presenterade det i valrörelsen och vi presenterar det nu. Vid inget av dessa tillfällen har socialdemokraterna haft något program för vad de vill göra för att förbättra barnfamiljernas ekonomi – öppenheten är total.

Men vi kommer med våra konkreta förslag och hoppas självfallet att de vinner gehör.

Evert Svensson behagade skämta. Han sade att vi har en överbalanserad budget. Den bistra sanningen är ju den att det är 49 miljarder minus. Han sade: Vi vet varifrån statsskuldräntorna kommer. Men vet vi verkligen det? Vet Evert Svensson det? Jag är inte säker på den saken. Tittar man närmare på de där statsskuldräntorna kan man konstatera att hälften kommer från lån upptagna av socialdemokratiska regeringar. Hälften – det är inte alls något slags kvarglömt bagage från den borgerliga regeringsperioden, som man ofta beskriver saken.

Men även om vi ser på de lån som togs upp under den borgerliga regeringsperioden, är det intressant att komma ihåg vilken politik socialdemokraterna drev under den perioden. Var det så att de försökte få en starkare budget, att de ville ta ner budgetunderskotten? Nej, så var det inte alls. Så länge jag kan minnas och så länge jag har varit med i den här kammaren har socialdemokraterna föreslagit större budgetunderskott. När vi med olika besparingar försökt se till att budgetunderskotten skulle krympa så att vi skulle slippa de räntor som vi nu dras med, ja, då fick vi oavbrutet ovet från socialdemokraterna för vad som kallades för "förtorkad besparingspolitik". Det som Bengt Lindqvist alldeles nyss sade var felaktigt var förslag som avsåg att minska budgetunderskotten och därmed minska de räntor som vi nu dras med.

I tio år har socialdemokraterna alltså konsekvent stått för en svagare budgetpolitik än t. ex. folkpartiet. Vi har i tio år konsekvent stått för en starkare budgetpolitik. Med vår politik hade statsskuldräntorna inte varit det problem som de i dag är.

Till slut fick jag inte riktigt klart för mig hur Evert Svensson ser på tröskeeffekterna och margineffekterna. Jag hoppas att han inte menade att det är bra som det är, utan jag hoppas att han delar den uppfattning som LO, den socialdemokratiska partikongressen och Bengt Lindqvist har uttryckt, nämligen att margineffekterna måste bekämpas.

Vad vi saknar i den socialdemokratiska politiken är steget från principerna till praktiken. Det är bra att man från olika håll principiellt har uppfattningen

att margineffekterna skall bekämpas. Men vi väntar på de konkreta förslagen.

Prot. 1985/86:72
6 februari 1986

Allmänpolitisk debatt

Anf. 97 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Man upphör inte att förvåna sig över Evert Svenssons sätt att argumentera – det är så motsägelsefullt. Ni måste ju ändå bestämma hur ni vill ha det. Å ena sidan hävdar Evert Svensson och andra socialdemokrater att budgetunderskottet var för stort. Å andra sidan angriper ni de borgerliga regeringarna därför att det inte gjordes tillräckligt. Men lika litet som den nuvarande regeringen kan ta äran av att oljepriserna sjunker, lika litet kunde den borgerliga regeringen påverka de höga oljepriserna då.

Beträffande öppenhet vill jag säga: Vi vet inte vad socialdemokraterna kommer med. Men vi har lagt våra förslag – de finns i partimotioner.

Det var ett märkligt uttalande Evert Svensson gjorde i slutet av anförandet. Han sade ungefär att det råder full jämställdhet mellan dem som är hemma och sköter barn och dem som går ut i arbetslivet – orden föll faktiskt så. Om Evert Svensson har den uppfattningen, då förstår jag att han inte på något sätt vill medverka till en förändring.

Anf. 98 EVERT SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Om jag sagt "full jämställdhet" tar jag tillbaka ordet "full". Det kan ju vara litet svårt med de exakta siffrorna.

Jag konstaterade att folkpartiet för sin del säger att margineffekterna är så stora i fråga om det tillskott som uppstår genom att någon i en familj går ut och arbetar extra, att det inte lönar sig. Konsekvensen av det måste bli att det egentligen är lika bra att vara hemma – då får man ut det på annat sätt. Och om man följer den linjen kan man inte hävda – vilket kds, centern och moderaterna gör – att det är så oerhört stora skillnader mellan den ena familjetypen och den andra. Det var detta jag ville påpeka. Det finns en diskrepans i uppfattningen på den här punkten inom det borgerliga blocket, om jag får kalla det block i detta sammanhang.

Jag tyckte att jag ville ta upp frågan om öppenheten. Om motionerna innebär sista ordet i dessa förhandlingar, då blir det ju svårt. Vi har inte lagt något bud – det är sant. Men vi har sagt att vi vill ha överläggningar.

Jag vill också påpeka att den största barnbidragshöjning som vi någonsin haft, den skedde under socialdemokratisk tid, under förra valperioden. Det säger väl ändå någonting.

Beträffande skulderna: Det är klart att också vi har ett ansvar för de skulder som uppstod och den politik som fördes. Men det är ju alldeles klart att underskottet i budgeten sköt i höjden under denna tid och att vi sedan också fått låna till de räntor som vi måste betala för dessa skulder. Och det tål väl ändå, herr talman, sägas att det var de borgerliga som regerade under dessa sex år och inte socialdemokraterna.

Anf. 99 DANIEL TARSHYS (fp) replik:

Herr talman! Evert Svensson har rätt i att en barnbidragshöjning har genomförts, men mönstret under den socialdemokratiska perioden har hela tiden varit detsamma: vi har föreslagit en politik som innebär en bättre

situation för barnfamiljerna, medan socialdemokraterna har tvekat, satt klackarna i backen och till slut givit efter. Så var det när den förra barnbidragshöjningen kom till stånd. Efter ett tag kunde man inte längre göra motstånd, och man gav efter.

Nu är det samma förhållande: vi har envetet drivit kravet på en bättre situation för barnfamiljerna. Socialdemokraterna har stått tomhänta och gick ut i valrörelsen utan ett enda förslag på den här punkten, men de kommer nu och säger att de gärna vill föra samtal. Naturligtvis skall vi göra det, och det finns inför dessa samtal mycket intressant att läsa i vår motion, som jag hoppas kan leda till konkreta resultat.

Vad sedan gäller upplåningen är det så, som här har sagts, att vi vid 1970-talets mitt hade en internationell ekonomisk nedgång, varvid upplåningen sköt i höjden inte bara här i Sverige utan i alla jämförbara länder. År 1970 var de offentliga finanserna i balans i nästan alla länder i Europa. År 1980 hade alla länder underskott. Vi följde alltså ett mönster som stämmer för praktiskt taget hela OECD-området – möjligen med undantag för Schweiz och Norge, som hade speciella förhållanden. I alla andra länder hände precis samma saker under den ekonomiska nedgångsperioden.

Vi gjorde olika försök att sanera statsfinanserna. De förslag som vi lade fram mötte socialdemokratiskt motstånd. Man förhånade besparingarna och man försvarade konsekvent under hela perioden en svagare budgetpolitik. Vi lade grunden 1981–1982 för den förbättring av statsfinanserna som sedan har kunnat fullföljas under en förmånlig konjunktur med minskande inflation och sjunkande oljepriser.

När socialdemokraterna nu har surfat på högkonjunkturen och lyckats få fram ett bättre ekonomiskt läge än vad vi hade under dessa svåra år är det alltså ingenting som partiet kan ta åt sig äran för. Det är en förbättring som har inträffat i hela vår omvärld. Det är samma sak med den offentliga upplåningen. Också den har i ett stort antal länder kunnat sjunka under de senaste åren därför att högkonjunkturen helt enkelt har givit bättre ekonomiska villkor för regeringarna.

Det har gjorts försök att se upplåningspolitiken som ideologiskt orienterad, syftande till att diskreditera den offentliga sektorn. Det var också Bengt Lindqvists konspirationsteoretiska tolkning, men den är alltså gripen ur luften. Hur orgrundad den är kan man se om man jämför Sverige med andra länder, där precis samma utveckling ägt rum, oavsett om det varit socialdemokrater eller borgerliga partier som suttit vid makten.

Anf. 100 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Evert Svensson behöver inte göra några djupgående studier för att finna att den familjetyp som har den sämsta ekonomiska situationen är den där det finns endast en inkomsttagare i familjen. Jag tror att Evert Svensson är medveten om detta, men att han inte vill erkänna det just vid detta tillfälle.

När det sedan gäller talet om den största barnbidragshöjningen är det riktigt, Evert Svensson, att den var störst i pengar räknat. Men man får se det i relation till att barnfamiljerna under tiden dessförinnan hade fått vidkännas den största försämring som dittills hade skett. De hade inte fått uppleva en så

stor församling under så kort tid som under de båda år som socialdemokraterna hade regerat.

Prot. 1985/86:72
6 februari 1986

Allmänpolitisk debatt

Anf. 101 EVERT SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Jag undrar vem i regeringen som under de sex åren satte klackarna i marken och höll tillbaka förbättringarna för barnfamiljerna. Det fanns olika förslag och tankar, men det blev svårare för barnfamiljerna under den tiden. Det kom ingen höjning av barnbidragen.

Det är väl, herr talman, inte så illa att vi har höjt barnbidragen under den period som vi har bakom oss och att vi nu är beredda att höja dem igen. Diskussionen pågår, och vi kan i dag gemensamt konstatera att det finns en vilja att åstadkomma förändringar – liksom det gjorde under den förra perioden – och det borde väl vara en alldeles utmärkt utgångspunkt för de samtal som nu skall följa.

Det skulle kunna bli en lång diskussion om statsskulden, men jag vill bara säga: Vi har dock haft tider av svårigheter förr. Jag har varit med under många perioder, och vi har under den tiden haft olika finansministrar. Samtliga har varit oerhört noga med att debet och kredit skulle gå ihop. Av den finansminister vi hade innan vi bytte regering 1976, Gunnar Sträng, var det nästan omöjligt att få ut en enda krona om den inte kunde täckas med inkomster. Det var nästan alltid så att han såg till att han tjänade några kronor när det var fråga om utgifter och förändringar i skattesystemet.

Men, som också socialministern sade, det är klart att vi kände en väldigt stor rädsla för att skulderna skulle innebära att de sämst ställda i samhället fick betala kostnaderna för dem. Den rädslan finns fortfarande, för vi har ännu inte klarat upp fördelningspolitiken.

Tredje vice talmannen anmälde att Daniel Tarschys och Rune Gustavsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 102 PER ARNE AGLERT (fp):

Herr talman! Jag har när jag begärde ordet bett att bli placerad i ett block av talare där debatten skulle handla om folkrörelserna, eftersom jag ville tala om de ideella folkrörelserna och samhället. Nu är jag nog ensam i det blocket, och jag får väl använda min "storlek" för att försöka fylla det.

Vid frikyrkomötet, dvs. de fria trossamfundens stora möte, i Örebro 1969 var Alva Myrdal högtidstalare. Hon var då kyrkominister och ordförande i stat-kyrka-beredningen. Hon sade då ungefär följande:

I arbetet med stat-kyrka-beredningen har jag imponerats av de fria trossamfundens idealitet och offervilja, men det som främst fångat mig är att medan andra folkrörelser alltmer kommit att bli intresseorganisationer som framför allt värnar om sina egna intressen, så ägnar väckelserörelserna en mycket stor del av offer och fritidsinsatser för andra än sig själva.

Alva Myrdal bidrog i hög grad till nya och fruktbara relationer mellan samhälle och trossamfund – i varje fall de fria trossamfundet. Både som kyrkominister och som ordförande i stat-kyrka-beredningen var hon aktiv i den riktningen.

Den kristna tron och svenska kyrkan hade i dag varit en långt positivare och större kraft bland Sveriges folk, om inte statsministern av politiska skäl funnit anledning att lägga utredningen Samhälle och trossamfund i skrivbordslådan.

Folkpartiet har lagt fram en partimotion i stat-kyrka-frågan, där vi ber regeringen att åter ta upp dessa resonemang med kyrkan för att äntligen få en för alla parter tillfredsställande lösning.

Det hände trots allt en del med utgångspunkt i den statliga offentliga utredningen Samhälle och trossamfund. De fria trossamfunden fick statsbidrag, och staten försökte åstadkomma en i jämförelse med svenska kyrkan rättvisare behandling av frikyrkorna och invandrarkyrkorna. Jag finner inga skäl att undanhålla denna kammare – i varje fall de ledamöter som är här och de som lyssnar – att Evert Svensson, som talade nyss, i hög grad bidragit till en positiv början av denna trend genom en motion som gav 2 milj. kr. per år för en miljon människor att dela på.

Men nu är det fråga om en inbromsning av jämställdheten mellan trossamfunden, andra folkrörelser och svenska kyrkan. I årets budget föreslår regeringen en nedskärning av bidragen till byggande av lokaler för trossamfund till 10,3 milj. kr. Det är mellan 2 och 3 miljoner mindre än innevarande år, i kronor räknat.

Folkpartiet har i en motion pekat på möjligheterna att av arbetsmarknads-mässiga skäl ge ett substantiellt bidrag för att öka den posten, så att inte frikyrkobyggena på grund av det nedskurna bidraget får stora svårigheter att komma i gång. Det skulle inverka menligt också på arbetsmarknadssituationen.

Jag anser också att man borde ta bort taket på det 30-procentiga bidraget. Det skall vara ett underlag på 2 milj. kr. för att man skall få högsta möjliga bidrag. Om delegationen för allmänna samlingslokaler skulle ha sådana villkor för bidrag, skulle det inte bli många byggen gjorda. Varför skall en frikyrka, en synagoga eller vad det kan vara fråga om kosta under 2 milj. kr., medan ett Folkets hus och andra allmänna samlingslokaler får kosta hur mycket som helst och ändå få 30-procentiga bidrag och 20-procentiga lån?

1979 förelåg en utredning om den andliga vården vid sjukhus och kriminalvårdens anstalter. De som hade hand om sjukvårdskyrkan satte i gång genast. Det gick fort, och det gick bra, och det blev mycket dyrt i förhållande till vad det skulle ha kostat att få i gång den andliga vården vid kriminalvårdens anstalter. Tafatt behandling av en motion förra året gjorde att det inte blev något av med denna andliga vård då heller. Man skickade motionen på remiss till kriminalvårdsstyrelsen. Det var väl all right. Kriminalvårdsstyrelsen tillstyrkte varmhjärtat – vi hade pratat med dess ledamöter i förväg. Men så skickade man motionen till ekumeniska nämnden, som inte har någonting med den andliga vården att göra vare sig vid sjukhusen eller vid kriminalvårdens anstalter. Det är å ena sidan Sveriges frikyrkoråd och å andra sidan svenska kyrkans centralstyrelse som är berörda, men de fick inte yttra sig. Jag hoppas att de skall få göra det den här gången.

Den andliga vården inom försvaret har också varit föremål för en utredning. Den utredningen syftade framför allt till att göra den andliga

vården ekumenisk också inom fredsförsvaret, alltså utbildningsförsvaret. Det var en enig utredning, men den råkade lämna sitt betänkande just då Börje Andersson hade rest hem till Borlänge. Förmodligen hamnade detta betänkande i statssekreterarens skrivbordslåda. Vid ett personligt samtal för ett par veckor sedan sade försvarsministern, precis som statsministern om villäpserna, att "det hade jag inte en aning om", nämligen att det fanns en sådan utredning. Han förmodade emellertid att den låg i denne statssekreterarens skrivbordslåda. Jag hoppas att han har hittat den vid det här laget.

Det är alldeles klart att när kyrka och frikyrka i en utredning har varit eniga om att ekumenisera, om man får använda det ordet, denna andliga vård så borde det ha skett för länge sedan. Jag kan inte tänka mig att det är försvarsministrars avsikt att förhindra en ekumenisk utveckling av en sådan verksamhet.

Nyligen har det tillsatts en utredning om invandrarnas trossamfund, särskilt med tanke på deras behov av centrala anslag för den centrala organisationen av resp. kyrka. Det tycker vi är bra. Men när man sedan får uppleva att regeringen tillsätter en utredning där en biskop – låt vara att det är en biskop emeritus – utses till ordförande och en präst i svenska kyrkan blir sekreterare, undrar man om regeringen verkligen har varit särskilt känslig och klok i sitt val. Det är inte så, att vi har något emot dessa båda – tvärtom. De är goda vänner till oss. Vi efterlyser dock en viss känslighet och fantasi hos regeringen när det gäller att hitta sådana personer till ordförande- och sekreterarposterna som kanske hade haft litet mer med fattigdomen i frikyrkorna att göra än man kan befara att de här två herrarna har.

En annan sak som jag vill påtala i detta sammanhang gäller tidningsstödet. Här finns det pengar att hämta. Ja, det är tydligen så regeringen resonerar – att döma av budgetpropositionen. Jag har stor förståelse för att ICA-Kuriren inte behöver något statsbidrag och jag tror att även tidningen Vi klarar sig utan sådana. Kanske finns det också en del andra tidningar som inte är i synnerligt behov av statsbidrag.

Hur kan då kulturministern med sin anknytning till de ideella folkrörelserna ge sin egen organisations tidskrift och trossamfundens organ en sådan smäll som han tydligen har tillfogat dem i sin proposition? Han har dessutom gjort det utan att gråta. Man kan ju inte uteslutas ur hans organisation om man inte uppträtt onyktert, så kulturministern får nog vara kvar i IOGT. Men nog måste hans aktier ha sjunkit väsentligt.

Det finns någonting som kallas för tilläggsproposition. Det finns också någonting som benämns med orden behandling i utskotten. Jag hoppas således att klokheten skall segra och att man skall finna det angeläget att ta upp dessa frågor till ny prövning.

På den tiden då vi hade ett kommundepartement, eller kyrkodepartement, tillsatte innehavaren av chefsposten för detta departement, dvs. Hans Gustafsson, en referensgrupp – kommundepartementets referensgrupp för folkrörelsefrågor och, tror jag, för kommuner. Jag är inte riktigt säker på att även kommunerna avsägs, men det är en ovidkommande fråga i detta sammanhang. En sådan sammanställning är inte särskilt lyckad.

Referensgruppen väckte stora förväntningar. Inom dess lilla kansli var man – det gällde även Hans Gustafsson själv – mycket intresserad av sitt

arbete. Man utgav ett flertal små skrifter, där olika situationer inom folkrörelserna analyserades på ett ganska utmärkt sätt. Referensgruppens arbete gav också vissa resultat. Det första resultatet av gruppens arbete var nog att kvinnorörelsen beviljades anslag till sin centrala organisation. Om det kan man inte säga annat än att det var mycket bra.

Även andra personer som var verksamma inom referensgruppen kan väl sägas ha medverkat till resultaten, och det gäller också de ideella organisationerna. Jag tyckte att Hans Gustafsson var en bra kyrko- och folkrörelseminister. Förmodligen var han en mycket mera framgångsrik minister då än han är nu som bostadsminister.

Det finns mer att säga om resultaten av gruppens arbete. Jag hinner dock inte nämna allt. Jag tar därför enbart upp det som betraktats som negativt:

Tidningsstödet skall bort. Lokalbidragsanslaget skall minskas med ca 3 miljoner. Den andliga vården vid kriminalvårdens anstalter skall även i fortsättningen utföras som ett ideellt arbete. Ingen hänsyn tas till utredningen. Frågan om den andliga vården inom kriminalvården har ännu inte tagits upp i någon proposition. Den andliga vården inom försvarsmakten skall, som hittills varit fallet, utföras som ett ideellt arbete.

När det gäller SIDA-anslaget till frivilligorganisationerna skall inte förslag från SIDA:s parlamentariska sammansatta styrelse följas. I stället gör regeringen nedskärningar, för regeringen vet bättre än SIDA:s styrelsemedlemmar – trots att dessa skulle vara experter i detta sammanhang.

Det skulle vara lätt att hitta fler angreppspunkter, men vi är inom de ideella rörelserna inte särskilt frimodiga att titta eller tala om vad vi själva behöver. Låt mig dock säga att när det gäller dem som jag här har berört – de sjuka, internerna, de värnpliktiga, flyktingarna och invandrarna, u-ländernas fattigaste – vill vi ha pengar för att bättre kunna hjälpa dem. Vi vill inte att anslagen skall skäras ner. Till detta behöver vi också en och annan lokal, som vi kan använda när vi arbetar för att samla in de pengar som vi inte får av regeringen – och givetvis även för andra och mera andliga syften. Vi behöver tidningsorgan där vi för medlemmarna kan tala om vad som händer i u-länder, bland flyktingar och invandrare, hur sjukhuskyrkan och den andliga vården bland inkallade och fångvårdens interner fungerar och mycket annat.

Herr talman! Det är min förhoppning att min enkla, korta plädering skall medverka till att bidragen inte skärs ner på dessa punkter. Detta gäller i första hand inte oss utan alla de andra, som de ideella rörelserna, frikyrkorna och övriga är beredda att ställa upp för och även offra tid och pengar för – som komplement till statsbidragen.

Anf. 103 INGVAR BJÖRK (s):

Herr talman! Jag vill i denna debatt behandla de handikappades problem och svårigheter. Självfallet är jag som handikappad glad över de framsteg som vi nu gör. På en rad områden ges ökade resurser, och därmed skapar man också bättre levnadsförhållanden för de handikappade.

I bil. 7 till budgetpropositionen, som socialdepartementet står för, ser jag följande som jag gärna vill citera: "Åtgärderna för handikappade har hög prioritet i regeringens politik. Målet inom handikappområdet är att göra

samhället tillgängligt för alla människor. Endast så kan samhället erbjuda en fullständig gemenskap, som kan utveckla och förbättra villkoren för alla.

Det system av handikappåtgärder som vuxit fram sedan början av 1960-talet har i grunden förändrat levnadsvillkoren för handikappade. En förändrad syn på handikapp har varit en förutsättning för denna utveckling. Den förändrade synen innebär, att handikappade är resurser i samhället på samma sätt som andra och med samma rättigheter och skyldigheter. Handikapp uppfattas alltmer som en otillräcklighet eller en bristande förutsättning i den verksamhet eller i den miljö som utestänger människor med funktionsnedsättningar.

Genom omprioriteringar har utrymme skapats för resursförstärkningar och reformer inom handikappområdet. Insatserna avser olika handikappgrupper och skiftande ändamål. De innebär ett ökat stöd till handikapporganisationerna och till handikappforskning inom olika sektorer. Åtgärder för att handikappade skall erhålla och behålla arbete förstärks. Handikappidrotten får ökade bidrag, och kulturområdet tillförs nya resurser. De nämnda handikappåtgärderna under social-, utbildnings-, jordbruks- och arbetsmarknadsdepartementen genomförs inom en ram av 75 milj. kr."

Dessutom påpekar man det mycket viktiga, att de differentierade vårdavgifterna inom sjukvården för ålders- och förtidspensionärerna avskaffas fr. o. m. den 1 april 1986. Därmed har man återställt en mycket viktig reform för de handikappades krav på jämlikhet.

Den politik som socialdemokratin för gentemot de handikappade och deras problem är en riktig politik. Den syftar nämligen till att göra de handikappade likställda med övriga människor. Men än finns det många och stora problem att lösa, och jag skall här ta upp några av dessa.

Herr talman! Låt oss till att börja med se på färdtjänsten. I en motion till fjolårets riksdag hemställde Börje Nilsson och jag att statsbidragsreglerna skulle förknippas med vissa villkor i syfte att utjämna de stora ekonomiska skillnaderna i kommunernas taxesättning. Utskottet och riksdagen ansåg då att vi skulle avvakta den kartläggning av det ekonomiska stödet till handikappade som statens handikappråd var sysselsatt med. Denna utredning publicerades under förra året. Och vad visar den? Jo, skillnaderna beträffande färdtjänsten har under senare år snarare ökat än minskat. Enligt statens handikappråd är utbyggnaden av färdtjänsten i landets kommuner ojämn, tillgången till specialfordon varierar och villkoren rörande antalet medgivna resor, taxornas storlek, tillåten reslängd, m. m. varierar mellan kommunerna. Denna olikhet drabbar i sista hand dem som utnyttjar färdtjänsten.

Låt oss se på taxornas storlek. I 25 kommuner tar man ut en avgift som motsvarar den lokala busstaxan. Detta är en taxesättning som bygger på normaliseringsprincipen, dvs. människor med funktionsnedsättning skall leva på samma villkor som andra. Men hur är det då i det övervägande antalet kommuner? Jo, där tar man ut en differentierad avgift, och man säger att en viss procent av resans kostnad skall betalas av den resande. I det stora antalet fall får den som reser betala 20 % - ja, ända upp till 30 % - av den avgift som taxameteren visar. Detta är naturligtvis särskilt olyckligt för dem som bor på landsbygden och har långt till tätorten. Tar man ut så höga avgifter blir

resultatet att människor inte kan utnyttja färdtjänsten. Då blir dessa människor sittande hemma i sin lägenhet och kan inte förflytta sig därifrån.

Börje Nilsson och jag har till årets riksdag väckt en liknande motion rörande färdtjänsten som den som vi väckte förra året. Det är nu vår förhoppning att den skall tas emot mera positivt än förra årets motion. Vi finner nämligen att för de 35 % som staten betalar till kommunerna för färdtjänsten – och det är 410 milj. kr. – kan staten ställa vissa villkor. För att kommunerna skall få dessa pengar måste normaliseringsprincipen bli rådande, dvs. människor med funktionsnedsättning skall leva på samma villkor som andra.

Beträffande taxorna för hemtjänsten råder precis samma ojämlikhet. Detta finner jag ytterst orättvist.

Herr talman! I avtal mellan staten och landstinget 1977 angående landstingens övertagande av hjälpmedelsförsörjningen angavs att inga försämringar skulle ske med anledning av förändringarna. Eftersom det statliga anslaget till landstingen för detta ändamål tas av sjukförsäkringsmedlen, står det klart att hjälpmedlen är en rättighet i likhet med andra förmåner inom den allmänna försäkringen.

Handikapporganisationen, DHR, har konstaterat att landstingen använder sig av hjälpmedelsanslaget till åtgärder som tidigare finansierats med landstingsmedel. Nya medicinska metoder har inneburit att man tagit medicinteknisk apparatur i bruk för personlig användning. Tidigare har motsvarande åtgärder finansierats såsom sjukvårdande åtgärd.

Vidare har man konstaterat att patienter i samband med att de förs över från slutenvård till boende på egna villkor har ordinerats specialsängar, lyftar, m. m. Detta har inte alltid krävts av brukarna, utan detta krav härrör ofta från personalens arbetsmiljökrav.

Hjälpmedelsorganisationen har också fått anslag för hjälpmedel i skolan, arbetsplatsanpassning och bostadsanpassning.

Självfallet går jag inte emot att man flyttar ansvaret från en myndighet till en annan. Men det får inte medföra konsekvenser för dem som är beroende av samhällets stöd.

De kraftiga inskränkningar som flera landsting nu planerar har väckt en stark oro bland människor som är beroende av hjälpmedel. En del landsting vill avföra de billigare hjälpmedel som är bidragsberättigade och förorda att de skall köpas av brukarna i handeln. Det får till konsekvens att de försvinner från marknaden, eftersom de inte är kommersiellt lönsamma.

Begränsningar av det fria valet av rullstol, lyftanordningar m. m. med hänsyn till de starkt skiljaktiga behov som brukarna har är starkt rehabiliteringshämmande. Brukarnas erfarenheter och kunskaper måste man tillvarata för att få ett gott resultat av verksamheten.

Jag hoppas att Bengt Lindqvist verkligen får det stöd han förtjänar i denna fråga vid de förhandlingar som nu förs med Landstingsförbundet. Det är verkligen en mycket stark oro på detta område.

Ett långsiktigt problem gäller människors boende. Vi har nyligen bestämt att människor skall bo kvar i sina hem och inte flytta till institutioner. I stället skall de lämna institutionsboendet. För att detta skall kunna fungera måste samhället ställa upp med service och tekniska hjälpmedel. Vid nybyggnation

och ombyggnad måste därför hissar installeras, annars blir människor isolerade i sina bostäder. Det är viktigt att bostadsministern tar ytterligare initiativ i denna fråga. En säker väg för att förverkliga målet rätt till eget boende för äldre och handikappade är om de statliga lånen till bostäder i flerfamiljshus med mer än en våning förknippas med kravet på hiss.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis framföra följande beträffande bilstödet, dvs. statens bidrag till inköp och drift av bil. De handikappade hoppas på en snar proposition från regeringens sida. Det nuvarande bilstödet är nämligen så urholkat att det har föga effekt.

Anf. 104 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Årets budgetförslag är så till vida likt förra årets att det inte innehåller några mera omfattande skattehöjningar. Förra året nöjde man sig i stort sett med att höja skatten på annonser och reklam, och i år föreslår finansministern att den s. k. arbetsmarknadsavgiften skall höjas med 0,3 procentenheter. Vi avstyrker det förslaget och noterar samtidigt att beslut redan fattats om en höjning av ATP-avgiften med 0,2 procentenheter 1987. Var för sig är det inga stora höjningar, men sammantaget rör det sig, som alla vet, om avsevärda belopp. De lagstadgade avgifterna är nu över 36 %, och tillsammans med de avtalsenliga avgifterna har en arbetsgivare nu att erlagga mer än fyra tior för varje hundralapp i bruttolön till den anställde.

Socialdemokraterna tycks nu långt om länge ha fått klart för sig att smärtgränsen i fråga om skattebelastning nu inte bara uppnåtts utan också överskridits på vissa områden. När det gäller kapitalbeskattningen har den s. k. Kistneraffären varit en välbehövlig väckarklocka. Inför en förvånad allmänhet avslöjades att ett dödsbos behållning på 300 milj. kr. inte förslog till att betala arvsskatt, reavinstskatt och omsättningsskatt på de aktier man tvingades sälja. Långt innan detta fall blev aktuellt har vi moderater påtalat hur konfiskatoriska skatter i kombination med orimliga värderingsregler för aktier kan leda till sådana här resultat.

Det förefaller nu som om våra ansträngningar skulle bära frukt, eftersom en utredning, arvs- och gåvoskattekommittén, föreslår att hänsyn vid arvs- och gåvobeskattning skall tas till den latent skatteskulden. Enligt utredningsförslaget skall aktier och andra likvärdiga värdepapper tas upp till 75 % av marknadsvärdet vid tidpunkten för skattskyldighet. Med tanke på de skatteregler som gäller anser vi att procentsatsen bör sättas till 65, och glädjande nog har folkpartiet samma uppfattning. Från centerhåll finns det också en motion med samma krav.

Andra förändringar till det bättre som nu förhoppningsvis kan skönjas vid horisonten är att den enskilde som vinner ett skattemål ej längre själv skall behöva betala de rättegångskostnader som för många nu är mycket kännbara samt att gåvoskatt ej, som faktiskt förekommit, skall utgå om gåvan i fråga aldrig fullföljts. Båda dessa spørsmål är föremål för utredning, och det är min förhoppning att regeringen ser till att frågorna inte dras i långbänk.

Även om budgetförslaget i sig inte rymmer några omfattande skattehöjningar, skall man ha klart för sig att en del skatter höjs i år enligt tidigare beslut. Fastighetsskatten, som infördes förra året, fördubblas nu och slår mycket ojämnt, eftersom den inte på något vis utgår efter bärkraft.

Fastighetsskatten bör avskaffas, och därom är de borgerliga partierna ense.

Bland andra skatter som höjts kan nämnas skatten på gasol, som just gått upp från 70 till 125 kr. per ton. Vidare har basen för mervärdesskatt vidgats till att omfatta bl. a. auktionsverksamhet. Till saken hör också att den socialdemokratiska regeringen under förra mandatperioden höjde skatten med inte mindre än 30 miljarder kronor, varav drygt hälften fallit på det näringsliv av vilket man samtidigt begär att det med gott resultat skall konkurrera på världsmarknaden.

En viktig fråga är nu hur stor risken är att krafter som regeringen inte kan bemästra tar överhanden och tvingar fram ytterligare pålagor på näringslivet. Jag tänker då närmast på aktiebeskattningen, där skärpningar krävts på bl. a. realisationsvinst och omsättning. Den senaste tiden har aktiekurserna på Stockholms fondbörs gått upp och ned som en jojo allteftersom statsministern, finansministern och deras medarbetare dementerat att regeringen tänkte ge efter för krav på höjda aktieskatter från diverse fackliga håll. Man har också krävt en allmän indragning av företagets vinster.

I gårdagens debatt avslöjade finansministern inte om man från regeringens sida definitivt säger nej till skärpt reavinstskatt och omsättningsskatt. Det är ju möjligt att finansministern är av den uppfattningen att det är statsrådet Johansson som skall svara på dessa frågor, eftersom det är han som enligt fördelningen av regeringsarbetet handlägger börsfrågor. Nu ber jag alltså statsrådet Johansson svara på om regeringen avser komma med förslag om höjd aktiebeskattning. Statsrådet sitter inte i sin bänk i kammaren, men förhoppningsvis lyssnar han till det här anförandet på någon annan plats i riksdagshuset.

En annan fråga som pockar på en lösning och om vilken inget besked gavs i går trots ett ihärdigt frågande, är vilka skatter socialdemokraterna tänker sänka för att hålla skattetrycket oförändrat. Det förhåller sig ju på det viset att den förhållandevis lågt beskattade vinstandelen minskar när konjunkturen mattas. Min fråga är alltså vilka skatter som skall sänkas för att man skall leva upp till ambitionen om ett i stort sett oförändrat skattetryck.

Moderata samlingspartiet har lagt fram en mycket omfattande partimotion om skatterna som vi har kallat Frihet och välfärd genom sänkta skatter. Även om vi senare i vår får en debatt här i kammaren om skattemotionerna är det motiverat att här och nu redogöra för de väsentligaste frågorna i vår skattepolitik.

Ingenstans i den fria världen är skattetrycket så hårt och obarmhärtigt som hos oss. I takt med det ökade skattetrycket följer strängare kontroll, försämrad integritet och minskad rättstrygghet. En sådan utveckling är enligt vår uppfattning inte acceptabel.

Det råder inget som helst tvivel om att Sverige förlorat i konkurrenskraft på världsmarknaden genom att skatter och avgifter hämmat en sund utveckling. Särskilt under första hälften av 1970-talet pressades skattetrycket i vårt land upp på en nivå innebärande 13--14 procentenheter högre skatt i förhållande till bruttonationalprodukten än vad fallet är i OECD-länderna i genomsnitt. Denna olyckliga diskrepans råder fortfarande. Som ett annat mått på skatteskarvningen kan anges att en vanlig industriarbetares marginalskatt steg från cirka en tredjedel till två tredjedelar mellan åren 1970 och

1976. Beklagligtvis har socialdemokraterna inga som helst tankar på att sänka skattetrycket, utan ambitionerna i årets finansplan begränsar sig till utgångspunkten att, som jag nyss nämnde, "det totala skattetrycket bör hållas i stort sett oförändrat".

Detta negativa synsätt är enligt vår uppfattning helt oacceptabelt, då sänkta skatter ger ökad tillväxt och högre sysselsättning. All internationell erfarenhet visar att låga skatter är en stor fördel för en snabb ekonomisk tillväxt. Det visar skattesänkningar som vidtagits i Västtyskland, i USA, i Japan och i flera andra länder.

Enligt vårt tänkesätt, som alltså stöder sig på ett flertal internationella exempel, skulle även en kraftig marginalsattesänkning på sikt bli självfinansierad genom att det sker en ökning av arbetsinsatser, investeringar och sparande.

En marginalsattesänkning får också den positiva effekten att lönekraven kan dämpas, vilket torde stå klart för envar. En nödvändig marginalsattesänkning måste kombineras med ett inflationsskydd av skatteskalorna. I helt vanliga inkomstlägen skulle lönerna behöva höjas med 8-9 % om man skall kunna bevara köpkraften vid en inflation på 6 %.

Före 1977 tilläts inflationen automatiskt höja den statliga inkomstskatten, men den första borgerliga trepartiregeringen satte stopp för detta missförhållande genom att införa ett inflationsskydd. Sedan 1981 har detta skydd successivt urholkats. För 1984 motsvarade inflationsskyddet blott en pristegringstakt på 4,1 %, och för 1985 skyddas skatteskalorna blott för en inflation på 2,65 %. För årets skatteskalor sker ingen uppräknig av basenheten, vilket skulle ha skett enligt ett tidigare regeringsbeslut. Hur det blir för 1987 års inkomster är det ingen som vet utanför den allra innersta regeringskretsen. Regeringen har aviserat en proposition i vår om inkomstskatten, men det är enligt min uppfattning helt oacceptabelt i nuvarande avtalsläge att lägga fram en budget där man bara vet inkomstskattens storlek för halva budgetåret. Jag hoppas på ett klarläggande från statsrådet Johanssons sida, och för vår del kräver vi fullt inflationsskydd.

Vid sidan av sänkt marginalsatt och ett inflationsskydd av inkomstskatteskalorna är behovet stort att reformera familjebeskattningen. Som den nu är utformad rymmer den stora orättvisor, framför allt i form av olikheter om familjeinkomsten tjänas in av en eller två föräldrar. Självfallet är det huvudsakligen flerbarnsfamiljer som kommer i kläm eftersom de i högre utsträckning är hänvisade till att leva på en inkomst.

Det är mot denna bakgrund som vi återkommer med förslaget om grundavdrag för barn i den kommunala inkomstbeskattningen, som ju för de allra flesta barnfamiljer utgör den tyngsta skatten. Reformen, som innebär ett grundavdrag för barn med 15 000 kr. per hemmavarande barn upp till 18 år, föreslås genomförd under tre år med början den 1 januari nästa år. Vi anvisar också hur vi har tänkt oss att finansiera det hela.

I åratal har vi från moderat håll påvisat det orimliga i att barn tillsynskostnader inte är avdragsgilla vid beskattningen. En grundprincip i vår skattelagstiftning är ju annars att man får avdrag för kostnader för inkomsters förvärvande: För det alldeles övervägande antalet föräldrar som förvärvsarbetar är utomstående hjälp med barn tillsynen ett måste, och vi tycker att det

är orimligt att denna utgift skattemässigt betraktas som en privat levnads-kostnad. En sådan avdragsrätt skulle också få det goda med sig att den nuvarande "svarta" barnomsorgen skulle försvinna.

Vår partimotion om skatterna innehåller en lång rad andra förslag, men då dessa frågor kommer att behandlas här i kammaren senare i vår när skattemotionerna kommer upp på dagordningen, skulle det föra för långt att här närmare utveckla dessa våra förslag.

Sammanfattningsvis tror jag att man kan säga att en majoritet av svenska folket har fått klart för sig att ett villkor för en fortsatt välstandsökning är en lägre skattebelastning. Inte minst skrämmande har det varit att antalet socialhjälpstagare dramatiskt har ökat och nu uppgår till över en halv miljon. Här måste en ändring komma till stånd, och ett verksamt medel är sänkta skatter. Detta vet socialdemokraterna mycket väl, men har hittills nöjt sig med att vilja utreda frågan.

Anf. 105 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Den minnesgode erinrar sig säkert att det inte är så särskilt många år sedan som socialdemokraterna med stor energi hävdade att man inte skulle blanda in skatterna i lönerörelsen. Denna uppfattning hävdade man under de år då man skapade den orimliga marginalskattesituation som vi i dag lider av. Nu finner man det naturligt att löneministern sköter skattedebatten, även om han inte har tagit sig hit. Jag fick för ett ögonblick det intrycket att man kanske fann det ännu mer naturligt att biträdande socialministern skulle ta sig an skattesystemet här. Det kanske kan ligga någon symbolik i det.

I dag är det regel att regeringen måste blanda sig i avtalsrörelsen med kosmetika av skilda slag på skatteområdet. I stället för att skapa långsiktighet i skattepolitiken ger man inte besked ens på de vitalaste punkterna såsom skatteskalor och inflationsskydd. Man mörkar som i det värsta pokerspel i stället för att spela med öppna kort.

I en tidigare debatt tog jag upp de svårigheter som den socialdemokratiska skattehöjningspolitiken skapar i årets avtalsrörelse. Skatterabatten skulle ju kompensera för 3 % inflation, som blev närmare det dubbla. Nu försvinner skatterabatten, utom för några hundra tusen deltid arbetande, främst kvinnor, som i form av efterskatt skall betala tillbaka merparten av vad de fick ut lagom till valet.

Villaskatten fördubblas i år, vilket betyder ungefär 500 kr. mera i skatt för en genomsnittlig villaägare. Nästa år höjs skatten med ytterligare 500 kr., och sedan förblir den på denna nivå, om inte ytterligare höjningar kommer.

Ett borttagande av inflationsskyddet betyder för en genomsnittlig industriarbetare att skatten ökar med ungefär 600 kr. Det är ytterligare en komplikation i avtalsrörelsen.

När finansministern i gårdagens debatt konstaterade att budgeten inte innehåller några nya skattehöjningar, betyder detta således inte att inga skatter höjs. De höjningarna är redan inlagda på ett ganska fiffigt sätt.

På skatteområdet får man inte mycket vägledning genom årets finansplan. Avsnittet om skattepolitik inleds med en redogörelse för skattesystemets uppgifter: "Skatterna skall finansiera den offentliga sektorns utgifter.

Skattesystemet skall bidra till att utjämna inkomster och förmögenheter. Det är vidare angeläget att skattesystemet utformas så att produktiva insatser i form av arbete, företagande och sparande uppmuntras, medan spekulativa beteenden och lånefinansierad konsumtion motverkas. Skattesystemet bör också kunna användas inom stabiliseringspolitiken.”

Var och en inser säkert att det är omöjligt att uppfylla alla dessa mål. När man dessutom talar om att skattesystemet skall vara enkelt, robust och begripligt, blir det sannerligen inte lättare.

Om man i ett välfärdssamhälle av Sveriges typ uppställer kravet att många och viktiga välfärdsmål skall lösas och upprätthållas genom statens försorg, tenderar skattetrycket av naturliga skäl att bli högt. Redan av detta grundläggande konstaterande följer att övriga mål beträffande skattesystemet blir svåra eller omöjliga att uppfylla.

Vi har därför sedan flera år tillbaka motsatt oss en höjning av skattetrycket. Det får inte öka, utan snarare borde det minska. Ett skäl för det är att ett för högt skattetryck till slut motverkar de centrala välfärdsmål som det egentligen skall finansiera. Det ser vi faktiskt ett exempel på i dagens situation.

Det råder stor enighet i dag om vikten av att med kraft bekämpa inflationen. Mot bakgrund av detta framstår regeringens faktiska åtgärder, som högst anmärkningsvärda. För innevarande år, 1986, har regeringen helt slopat inflationsskyddet i inkomstskalorna. Man har förklarat att man tänker komma tillbaka, men ingen vet egentligen hur det skall bli. Det här är givetvis inte godtagbart.

Däremot verkar regeringens bedömning av inflationen nu mera realistisk än i tidigare budgetförslag, och detta är givetvis ett framsteg. Men än bättre hade det varit om man hade velat backa upp sina beräkningar med ett fullständigt inflationsskydd. I folkpartiets budgetalternativ föreslår vi att skatteskalorna inflationsskyddas fullt ut. Vi menar också att den faktiska inflationen skall läggas till grund för inflationsskyddet.

Nå, är då skattesystemet enkelt, robust och begripligt? Jag vet inte om jag kan beteckna ett skattesystem som enkelt när en småföretagare skall sätta kryss på blanketten och ställs inför 98 möjligheter i en normal deklaration.

Jag vet inte om jag kan beteckna skattesystemet som robust när man behöver införa en generalklausul som kan undanröja fullt lagliga aktioner eller handlingar på civilrättens område genom att de sker i en viss kombination.

Jag vet inte om skattesystemet är begripligt, när vi nästan dagligen påminns om att inte ens skattemyndigheterna själva förmår att korrekt tillämpa det. Det höga skatteuttaget och därmed mängden av olika skatter har medfört en starkt ökande mängd lagar och bestämmelser på skatteområdet. Sammantaget har dessa lett till ett system som i dag är så sammanvävt och snårigt att det inte längre är möjligt att förutse skattemässiga och därmed ekonomiska konsekvenser av ett visst handlande.

På folkpartiets initiativ inleddes under den borgerliga regeringsperioden ett reformarbete som nu resulterat i ett förenklat deklara-tions- och taxeringsförfarande. Dessa förenklingssträvanden måste nu drivas vidare, så att väsentliga förenklingar kan uppnås även på andra skatteavsnitt.

En annan uppgift för skattesystemet var enligt finansplanen att uppmuntra produktiva insatser. Hur är det med den saken?

Det är närmast självklart att ett högt skattetryck och ett skattesystem som upplevs som krångligt och orättvist påverkar människors beteende. Reaktionen av skilda slag kan då naturligtvis inte undvikas.

Många tecken tyder nu på att skattesystemet inte ens nöjaktigt fyller funktionen att uppmuntra till produktiva insatser. Det kanske mest drastiska tecknet därpå är att medborgare allt oftare åberopar det höga skatteuttaget som skäl för att flytta utomlands. Dessa utflyttningar har nu fått en sådan omfattning att de inte kan negligeras.

Vi har vid upprepade tillfällen från folkpartiets sida betonat att inget land i längden har råd att hålla sig med ett skattesystem som driver en betydande del av dess mest framgångsrika idrottsstjärnor, forskare, företagare och andra medborgare utanför gränserna.

Det gäller inte bara situationen för dem som flyktar. På sikt påverkas faktiskt tillväxten i ekonomin och därmed levnadsstandarden för alla människor.

Lagstiftning av den typ som nyligen beslutats i riksdagen för att möjliggöra för utländska forskare att arbeta här i landet utgör också exempel på att något gått snett. Denna lagstiftning kan möjligen medföra att det blir lättare att få hit utländska forskare. Att hålla kvar våra egna talanger inom landet kan den däremot absolut inte. Det innebär att vi riskerar en fortsatt avtappning av högt utbildade och kvalificerade tekniker och forskare. Det säger sig självt att vår industriella utveckling allvarligt kommer att påverkas av detta. Därigenom försvåras vårt arbete mot ekonomisk balans och försvagas vår konkurrenskraft gentemot utlandet.

Hade det nu funnits någon lönenminister i kammaren skulle jag ha velat fråga honom vad det finns för skäl för att svenska forskare som arbetar skuldra vid skuldra med utländska kolleger skall betala en rejält högre skatt.

Inom folkpartiet förstår vi självfallet att det inte är dessa grupper som jag här talat om som har det besvärligast i dagens Sverige. De insatser vi vill göra beror inte på att just dessa grupper skulle vara i störst behov av hjälp. Men det finns egentligen bara en väg att höja levnadsstandarden för hela nationen, och den vägen är att man satsar på tillväxt, som Bengt Westerberg framhöll under gårdagen. Den tillväxten skapar man absolut inte genom att ytterligare beskatta de grupper som jag nyss nämnde och genom att införa ännu förmånligare orättvisa skattefavörer för utlänningar.

Det måste bli ekonomiskt acceptabelt att höja sina inkomster genom hederligt arbete och sparande, genom att utbilda sig och ta ansvar för att satsa på företagande. Allt detta höjer välståndet inte bara för den som direkt berörs, utan för hela nationen. Vi kan, som Bengt Westerberg sade, inte bara sitta och plita lottolappar.

Det behövs en reformering av skattesystemet. Jag har redan sagt att skattetrycket inte får tillåtas öka.

Enligt vår mening föreligger i nuvarande situation inte förutsättningar för mera omfattande skattesänkningar. De belopp som står till förfogande är begränsade. Men det är alldeles nödvändigt att gå vidare med fortsatta marginalsattesänkningar. Vi föreslår därför att marginalsatten under

innevarande mandatperiod sänks till högst 50 % på inkomster från den nuvarande brytpunkten och upp till 200 000 kr. Trots att riksdagen inte biföll detta förslag i våras menar vi att denna sänkning måste ske under innevarande mandatperiod. Vi föreslår därför att den sker i två steg genom justering av skatteskalorna för inkomståren 1987 och 1988. Vi föreslår vidare att marginals kattetaket sänks till 70 % under samma tid. Genom vårt förslag kommer nästan alla inkomsttagare att få behålla minst hälften av en lönehöjning. På sikt får detta positiva effekter på tillväxten i ekonomin, vilket jag nyss redogjorde för. Det underlättar i sin tur en fortsatt reformering av inkomstskatteskalorna. Det blir därigenom lättare att gå vidare med marginals kattesänkningar även i de närmast underliggande skikten.

Herr talman! I dag har vi en teknikutveckling och en produktutveckling som rusar fram med ett snabbtågs fart. Det är ganska uppenbart att vi måste vara med på det tåget om vi skall kunna bevara vår ställning som industrination. Det är därför som vi inom folkpartiet har utformat skattepolitiken på det här sättet.

Anf. 106 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! När regeringens företrädare i dag talar om den gynnsamma utvecklingen av svensk ekonomi, går man förbi jämförelsen mellan vårt land och våra främsta konkurrenter på världsmarknaden. Visst är det sant att inflationen minskat, men fortfarande är inflationen i vårt land dubbelt så hög som exempelvis i våra främsta konkurrentländer Västtyskland och Japan.

Beträffande räntan är situationen densamma. Vad blir resultatet av detta i framtiden? Ja, vår konkurrenskraft blir sämre, och våra exportmöjligheter begränsas. Ser vi därtill på den oro det i dag är på den svenska arbetsmarknaden, med lönekrav som vida överstiger det utrymme som finns, då ter sig framtiden allt annat än så ljus som regeringen vill ge sken av. Regeringen vill gärna jämföra åren i 1970-talets sista hälft, en period med lågkonjunktur över hela Västeuropa och en enorm höjning av oljepriset, med åren 1983–1985 med en betydande högkonjunktur och under 1985 starkt sjunkande oljepriser. Det är två perioder som inte går att jämföra med varandra. Den utveckling som varit under den sistnämnda tidsperioden beror framför allt på internationell utveckling. Den kan knappast regeringen ha äran av. Verkligheten är ju att det är den internationella konjunkturutvecklingen och de sjunkande priserna på oljan som i allra högsta grad medverkat till den förbättring av den svenska ekonomin som nu har skett.

Trots dessa gynnsamma förutsättningar har man inte förmått att bemästra den inhemska inflationen. Även om inflationen sjunkit är det, som jag nyss sade, ett faktum att inflationen ligger på en dubbelt så hög nivå som i våra främsta konkurrentländer på exportmarknaden. Det finns därför all anledning att uppmärksamma den verklighet vi befinner oss i och inte bara skönmåla.

I gårdagens debatt – den mest olustiga jag lyssnat på – ägnade regeringens företrädare en stor del av sina anföranden åt att förvränga oppositionspartiernas budgetalternativ. Det var en debatt som sannerligen inte skapar några

förutsättningar för samförstånd utan i stället sprider olust och politikerförakt.

En förutsättning för en sakdebatt är dels att man läser de framtagna alternativen, dels att man respekterar förslagen sådana som de framlagts.

Snart får vi en finansdebatt, varför jag inte skall gå in i en sådan diskussion nu. Det finns anledning att återkomma vid finansdebatten.

Jag skall nu i huvudsak beröra de förslag på skatteområdet som centern framlagt i partimotionen.

Marginalskatten är i år som tidigare den dominerande frågan i skattedebatten. Men marginalskatten har inte samma procentsats för alla. Marginalskatt är den skatt vi får erlägga på den sist intjänade 100-kronorssedeln, detta oberoende av om vi tjänar 50 000, 100 000 eller 500 000 kr. Det är därför fel, när man säger sig vilja sänka marginalskatten, att enbart tänka på höjningskomsttagarna.

För centerns del har det varit och är en fast målsättning att som en första etapp åstadkomma vad som skatteuppgörelsen mellan centerpartiet, folkpartiet och socialdemokraterna innebar, nämligen att 90 % av inkomsttagarna skulle ha en marginalskatt som inte översteg 50 %. Socialdemokraterna svek denna uppgörelse, och genom deras agerande är vi i dag längre borta från denna målsättning än vad vi var 1985. Jag vill därför ställa en fråga till statsrådet Bengt K. Å. Johansson – han är visserligen inte närvarande men jag förmodar att han lyssnar på debatten: Har socialdemokraterna helt övergivit målsättningen om högst 50 % marginalskatt för 90 % av inkomsttagarna? Är ni socialdemokrater beredda att låta inflationen skärpa skatteuttaget? Om inte skulle jag rekommendera er att i avsaknad av något eget förslag lyssna något på centerns förslag.

Vi föreslår dels att brytpunkten, som nu ligger på 124 800 kr., lyfts upp till 140 400 kr. genom att man beräknar brytpunkten på 18 basenheter i stället för på 16. Dessutom bör indexuppräknning ske med hänsyn till inflationen. Vi skulle då få en brytpunkt på ca 145 000 år 1987, ett krav som också ställts från bl. a. TCO. Dessutom skulle vi enligt statistiska centralbyråns beräkningar uppnå målet 50 % marginalskatt för 90 % av inkomsttagarna under 1987.

Ett betydande problem i skattesystemet är den marginaleffekt som kan uppstå när inkomsten ökar och den inverkan detta kan medföra på bidragssidan. Effekten kan i vissa fall bli förödande. Huvuddelen av inkomstökningen går i skatt och endast ett blygsamt belopp kan bli kvar för inkomsttagaren, även vid relativt låg inkomst. Centern har påtalat detta och kräver snabba åtgärder för att begränsa marginaleffekten.

Jag måste säga att jag blev ganska upprörd under frågestunden när finansministern ville nonchalera detta problem, som vi ändå inte kan komma ifrån. Det ger en hämmande effekt när det gäller att öka sin inkomst, och det är en orättvisa att även låga inkomstlågna får en marginaleffekt som är alldeles orimlig.

Kommunalskatten är för de allra flesta, ja, för mer än 95 % av skattebetalarna, den drygaste delen av inkomstskatten. Först vid inkomster över 350 000 kr. är den statliga inkomstskatten störst.

Centern föreslår att det kommunala grundavdraget, som nu är 7 500 kr., höjs till 9 000 kr. Genom en höjning av grundavdraget ges en skattelättnad åt

alla. Det är ett enkelt, rättvist system, långt bättre än regeringens invecklade och ur administrativ synpunkt besvärliga avdragsregler, som ju också endast har riktat sig till speciella grupper. En höjning av grundavdraget vid den kommunala beskattningen ger en rättvis skattelättnad – lika för alla.

Jag vill rikta frågan till statsrådet Johansson, om han lyssnar: Är ni intresserade av en sådan åtgärd, som skulle ge alla en viss skattelättnad?

En av grundtankarna i skatteuppgörelsen 1981 var att man skulle lägga fast inkomstskattepolitiken för några år framåt. Nu blev det inte så som avsikten var på grund av att socialdemokraterna svek, men jag frågar mig om det finns någon möjlighet att uppnå ett flerårsavtal på avtalsområdet om man inte vet hur skatterna kommer att se ut under de närmaste åren.

Vad gör regeringen i dag? Efter vad jag kan finna gör man ingenting. Visserligen står det något i budgetpropositionen om att ett förslag skall läggas fram på våren. Men vad är avsikten? Skall det korrigera effekterna av avtalsuppgörelserna om dessa inte överensstämmer med regeringens ekonomiska politik? Vad är det egentligen regeringen har för avsikt att komma med?

Om avsikten är att underlätta en uppgörelse på avtalsmarknaden, borde förslaget beträffande skattepolitiken för de närmaste åren ha funnits på riksdagens bord redan nu. Men inget sådant förslag från regeringen finns. Nog förstår jag löntagarnas oro för vad regeringen nu har att komma med och för att regeringen även i fortsättningen kommer att låta inflationen skärpa skatteuttaget. Så är det ju under detta år, och det finns naturligtvis all anledning att känna oro för framtiden när regeringen inte ens i dag vill presentera sina avsikter.

En annan fråga som ständigt diskuteras är vad som kan göras för barnfamiljerna. Jag skall inte gå in på denna fråga mer än att erinra om att vi i våra motioner dels kräver att skattereduktionen för barnfamiljer, ensamstående eller familjer där endast en har arbetsinkomst skall höjas från nuvarande 1 800 till 4 000 kr., dels föreslår vissa åtgärder för att skapa vissa skattelättnader och klarare regler för privata familjedagvårdare.

Arvs- och förmögenhetsbeskattningen är föremål för utredning. Finansministern har antytt ett visst intresse för att något begränsa de orimliga konsekvenser som reglerna i vissa fall kan medföra. Jag hoppas verkligen att förslag i denna riktning kommer att läggas fram. Men jag vill då understryka vikten av att en sänkning av arvs-, gåvo- och även förmögenhetsskatten sker, så att den inte berör bara de allra största förmögenheterna utan också förmögenheter i lägre skikt. Också i skikten under 1 milj. kr. kan skatten medföra stora problem.

Socialdemokraterna har i regeringsställning vidtagit en del åtgärder på skattepolitikens område som inneburit att man riktat förmåner mot vissa grupper. Motivet har ibland varit förenkling. Men mot småföretagare har åtgärderna ofta varit motsatsen: krångel, orättvisa och oginhet. Man kan bara nämna uttagsreglerna för B-skattarna, räntetilläggen och förmögenhetsskatten på arbetande kapital.

Varför kan inte regeringen vara med på att t. ex. ta bort räntetilläggen? Riksskatteverket har visat vad det kostar i tid och pengar att ha reglerna kvar. Är det inte lika viktigt att förenkla på detta område som för löntagarna? Och

när det dessutom är nära nog omöjligt att tillämpa reglerna utan att det i många fall uppstår uppenbar orättvisa, borde man då inte kunna ta bort dessa orimligheter i skattesystemet, vilket också riksskatteverket har föreslagit? Räntetilläggen ger så litet i inkomst för staten – administrationen tar nära nog hela effekten.

Jag vill till sist säga att jag beträffande den framtida skattepolitiken anser – som jag redan framfört – att vi skall sänka skatten för alla och ta hänsyn till alla grupper. Det kan inte vara möjligt att i dagsläget tänka på skattelättnader endast för dem som har de högsta inkomsterna. Skatten drabbar alla tungt. När det gäller den framtida reformeringen av skattesystemet måste målsättningen vara att ta hänsyn till alla inkomsttagare och göra det så rättvist som möjligt. Jag anser att en sänkning av kommunalskatten för alla är en viktig sak. Dessutom har jag fortfarande uppfattningen att om man går in på speciella avdrag i skattesystemet, har det en effekt som är ogynnsam för de lägre inkomsttagarna.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

15 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1985/86:287 av *Lisbet Calner*

Ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (prop. 1985/86:79)

1985/86:288 av *Allan Ekström*

Ändring i sjölagen (1891:35 s. 1), m. m. (prop. 1985/86:85)

16 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 5 februari

1985/86:113 av *Pär Granstedt* (c) till utbildningsministern om den naturvetenskapligt orienterade gymnasieutbildningen:

Det börjar stå alltmer klart att en gedigen humanistisk kunskapsbas är av stor betydelse även för den som sysslar med naturvetenskapligt eller tekniskt inriktad verksamhet. Goda språkkunskaper och kunskaper som ger delaktighet i vårt nationella och internationella kulturarv är av största betydelse såväl för den enskildes livskvalitet som för hans möjlighet att fungera väl i olika yrkesroller. Två sådana "människoorienterande" ämnen vars position upplevs som alltmer hotade är filosofi och psykologi. Filosofin ger ett idéhistoriskt perspektiv och träning i logiska och etiska diskussioner som är av största betydelse inte minst för den som sysslar med naturvetenskapliga och tekniska frågor. Faktum är att en mycket stor del av vår tids filosofiska

och etiska problem har en mycket stark anknytning just till naturvetenskap och teknik. Kunskaper i psykologi är av betydelse för förmågan att lösa personliga problemsituationer och är givetvis särskilt viktiga för personer med olika typer av arbetsledande uppgifter. Också detta behov är naturligtvis lika stort bland dem som verkar på naturvetenskapliga och tekniska områden som för andra.

Mellan 1953 och 1965 var filosofi ett obligatoriskt ämne på alla gymnasielinjer utom den tekniska. I filosofiämnet ingick psykologi som ett huvudmoment. Efter 1965 ingick filosofi och psykologi som obligatoriska ämnen på flertalet linjer inkl. den naturvetenskapliga. 1981 infördes dock en ny ordning på den linjen enligt vilken filosofi och psykologi blev valämnena. Resultatet blev att i stort sett alla n-elever lämnar gymnasieskolan utan studier i ettdera av ämnena filosofi och psykologi. I praktiken är det i allmänhet filosofi som saknas.

I den försökstimplan för n-linjen som presenteras i skolöverstyrelsens rapport "n-linjen – en linje i kris?" saknas filosofi och psykologi helt.

Den försvagning av utbildningen i filosofi och psykologi som skett och ytterligare föreslås ske har inte föregåtts av någon egentlig principiell debatt om behovet av filosofiska och psykologiska grundkunskaper för naturvetare. Utvecklingen kan jämföras med att man i Danmark planerat införa filosofi på gymnasiet och att man i Norge kräver filosofistudier som grund för alla universitetsstudier. I Frankrike är filosofi ett obligatoriskt ämne med betydligt större utrymme på schemat än i Sverige. I USA är humanistiska ämnen obligatoriska också inom teknisk utbildning.

Med hänvisning till vad jag här har anfört ber jag att få ställa följande fråga till utbildningsministern:

Vilken är statsrådets principiella syn på de filosofiska och psykologiska grundkunskapernas roll inom den naturvetenskapligt orienterade gymnasieutbildningen?

den 6 februari

1985/86:114 av *Viola Claesson* (vpk) till statsrådet Mats Hellström om åtgärder för att stoppa viss tekoimport:

Sverige har den största importen av kläder per capita i världen i jämförelse med såväl i-länder som u-länder. Sverige har, beroende på vilken delbransch inom teko det gäller, 85–90 % import av varor. Andra i-länder har mellan 10 och 30 % import av beklädnadsvaror.

Av 1983 års importvolym av kläder kom nära 53 % från s. k. lågprisländer. Tendensen har förstärkts ytterligare – 1984 var siffran 54,4 %. Importen har dessutom omfördelats till flera "nya" lågprisländer som har extremt lågt kostnadsläge. Misstankar om att importen bl. a. kommer från fabriker som utnyttjar barn i arbete av ren slavkaraktär är befogade.

De fabriksägare som utnyttjar barn i produktionen och de multinationella tekokoncerner och textilimportörer från olika länder, bl. a. i Sverige, som sedan säljer tekovarorna, tjänar på barnen, som utgör det mest utsatta låglöneproletariatet i världen. Barnarbetet utnyttjas som ett konkurrensme-

Prot. 1985/86:72
6 februari 1986

Meddelande om interpellationer

del t. ex. för att slå ut den svenska tekoillverknigen.

Uppmärksammade reportage i TV har vi kunnat se barnarbeters olidliga livsvillkor i Thailand. Utnyttjandet av barn måste fördömas, och de importerande länderna har alla skäl att ingripa så att barnarbete upphör och barnen i stället får utbildning och en människovärdig tillvaro. En konkret åtgärd som Sverige kan vidta är att införa en socialklausul gentemot vissa importländer.

Textilimportörerna är med tidningen Beklädnadsfolkets ord en "ung lobbyorganisation" som "sedan födseln för knappt tre år sedan snabbt blivit spindeln i nätet för de krafter som vill släppa tekoimporten helt fri i Sverige. Det är textilimportörerna som beställt flera av de utredningar som nu figurerar i debatten om tekoimporten. Textilimportörerna bedriver också målmedveten lobbying bland politiker och övriga beslutsfattare." Citatet är från våren 1985. I detta målmedvetna arbete gör de mäktiga textilimportörerna inget för att informera om att den totala "frihandeln" de förespråkar bl. a. vilar på "friheten" att utnyttja barnslavar. Trots detta är ett av de argument som används att barnfamiljerna i Sverige skulle få tillgång till "billiga barnkläder" genom frihandel på textilimportörernas villkor. Den socialdemokratiska nationalekonomen Carl Hamilton har gått i spetsen för att lansera denna propaganda till landets barnfamiljer.

I Norge har handelsminister Haugstvedt reagerat mot barnens orimliga förhållanden inom tekoindustrin i länder i tredje världen genom att skicka ett brev till de norska importörerna den 18 maj 1984. Den norske handelsministern anmodar importörerna att inte införa varor som härstammar från producenter som grovt utnyttjar barn. Den norske ministern hänvisar i sin anmodan till de starka reaktioner som de ovärdiga förhållandena möter från alla håll i Norge.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga utrikeshandelsministern:

1. Kan regeringen redovisa i vilken utsträckning de svenska importörerna av textil- och konfektionsvaror tar hem varor från producenter som utnyttjar barnarbetare?
2. Är utrikeshandelsministern beredd att i likhet med den norske handelsministern vidta åtgärder för att stoppa sådan tekoimport?

17 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 6 februari

1985/86:359 av *Hugo Hegeland* (m) till utbildningsministern om förbättrad service hos offentliga myndigheter:

Enligt förslaget till ny förvaltningslag (prop. 1985/86:80) skall myndighet sträva efter att uttrycka sig lättbegripligt. Vidare sägs att när en myndighet har att göra med någon som inte behärskar svenska, bör myndigheten vid behov anlita tolk.

Industridepartementet har emellertid låtit sända ut en skrift om kärnkraftsavvecklingen, betitlad "Strategi för avveckling" och undertecknad av energiminister Birgitta Dahl, vilken visar att även departementet kan behöva hjälp med svenska språket och dess mest elementära interpunkteringsregler samt stavningsregler såframt läsaren icke skall nödgas anlita tolk. Med anledning härav vill jag fråga:

Är utbildningsministern beredd att vidta åtgärder i syfte att underlätta för departementens informationsavdelningar att förverkliga intentionerna i förslaget till ny förvaltningslag, bl. a. innebärande förbättrad service vad avser ett korrekt och lättbegripligt språk?

1985/86:360 av *Daniel Tarschys* (fp) till statsrådet Bengt Lindqvist om privata sjukhem och privata daghem:

Vid flera tillfällen har regeringen uttalat att privata alternativ kan utgöra värdefulla komplement till den offentliga hälso- och sjukvården. Förutsättningen för detta är att dessa verksamheter underordnas kravet om en rättvis fördelning, så att hela befolkningen får vård efter behov på lika villkor. Till privata alternativ inom barnomsorgen har regeringen emellertid intagit en helt annan hållning.

Kan statsrådet Lindqvist förklara varför inte privata alternativ, under precis samma betingelser, skulle kunna utgöra ett värdefullt komplement till den offentliga barnomsorgen?

Varför säger regeringen ja till privata sjukhem men nej till privata daghem?

1985/86:361 av *Margó Ingvardsson* (vpk) till socialministern om verksamheten vid Praktikertjänst AB:

Praktikertjänst AB planerar att i samarbete med två läkarhus öppna en privat sjukvårdscentral i Malmö. Den som köper en andel i verksamheten skall tillförsäkras vård.

Eftersom sjukvård enligt sjukvårdslagens intentioner skall erbjudas på lika villkor under landstingens överinseende vill jag fråga socialministern om verksamheten vid Praktikertjänst AB kommer att föranleda någon regeringens åtgärd.

1985/86:362 av *Kerstin Gellerman* (fp) till kommunikationsministern om tågsvenskan för Alingsåsområdet:

SJ:s förslag till tidtabell den 1 juni 1986 för västra stambanan innebär en klar försämring av tågsvenskan för boende i Alingsåsområdet. Så har också skett vid tidigare tidtabellsskiften.

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att förhindra denna fortgående uttunning av tågsvenskan vid Alingsås station?

Prot. 1985/86:72 18 § Kammaren åtskildes kl. 17.58.
6 februari 1986

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren